

בצ"ה

גליון ס"ו // כ"ו מנחם-אב-ה' אלול

למשקד

על דלתתי יום יום

שעורי השבוע – נ"ך ומשניות
בתקנת מורנו ורבינו הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבוע פרשת שפטים תשפ"ו

נ"ך: דברי-הימים א פרק ב"ט-דברי-הימים ב פרק ו'

משנה: מנחות פרק י"ב

שיעור שבועי: התחדשות, התחזקות ועבודת אלול

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, כ"ו מנחם-אב-ב' אלול, שבוע פרשת שְׁפָטִים, נמשיך בחסד ה' בלימוד הנ"ך – נסיים את ספר דברי הימים א' (פרק כ"ט) ונלמד את תחילת ספר דברי הימים ב' (פרקים א'-ו'), בו נלמד על מלכות שלמה המלך, בניין בית המקדש המפואר, הכנסת ארון הברית לקודש הקודשים ותפילתו של שלמה לחנוכת הבית. במשנה נלמד השבוע את מסכת מנחות (פרק י"ב), העוסקת בדיני נדבת מנחות ונסכים.

השיעור השבועי, בו אנו חורגים ממנהגנו ללמוד מעין ננים על הפרשה לכבוד ראש חדש אלול – "התחדשות, התחזקות ועבודת אלול" – נלקח מתוך גליון 'אביטה נפלאות' בעריכת הרה"ח שריה ניצן שליט"א; ובמדור 'הסיפור החסידי' נתוודע השבוע לדמותו של רבי יואל"ש מסאטמר, בעל צדקה מופלא, ונלמד גם על מדת העשירות האמיתית. השבוע אנו נכנסים לימי התשובה וההכנה – ימי חודש אלול, החל מראש חודש (החל בימים חמישי ושישי), ימי רצון וחשבון הנפש לפתיחת שערי רחמים – שנזכה שיעזור בנו ובכל עם ישראל תשובה גדולה, פרטית וצבורית, תשובה מאהבה, תשובה משיחית!... בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד, המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש אלול

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת-קדש
כ"ו אב דבה"א כ"ט	כ"ז אב דבה"ב א'	כ"ח אב דבה"ב ב'	כ"ט אב דבה"ב ג'	ל' אב דבה"ב ד'	א' אלול דבה"ב ה'	ב' אלול שפטים דבה"ב ו' מנחות פ"ב
ג' אלול דבה"ב ז'	ד' אלול דבה"ב ח'	ה' אלול דבה"ב ט'	ו' אלול דבה"ב י'	ז' אלול דבה"ב י"א	ח' אלול דבה"ב י"ב	ט' אלול תצא דבה"ב י"ג מנחות פ"ג
י' אלול דבה"ב י"ד	י"א אלול דבה"ב ט"ו	י"ב אלול דבה"ב ט"ז	י"ג אלול דבה"ב י"ז	י"ד אלול דבה"ב י"ח	ט"ו אלול דבה"ב י"ט	ט"ז אלול תבא דבה"ב כ' חולין פ"א
י"ז אלול דבה"ב כ"א	י"ח אלול דבה"ב כ"ב	י"ט אלול דבה"ב כ"ג	כ' אלול דבה"ב כ"ד	כ"א אלול דבה"ב כ"ה	כ"ב אלול דבה"ב כ"ו	כ"ג אלול נצו" דבה"ב כ"ז חולין פ"ב
כ"ד אלול דבה"ב כ"ח	כ"ה אלול דבה"ב כ"ט	כ"ו אלול דבה"ב ל'	כ"ז אלול דבה"ב ל"א	כ"ח אלול דבה"ב ל"ב	כ"ט אלול דבה"ב ל"ג	א' תשרי ראש השנה דבה"ב ל"ד חולין פ"ג

יום ראשון // כ"ו מנחם-אב

הומש - ראשון פרשת שפטים

(פרק ט"ז) (יח) (שפטים) (ס) שְׁפִטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶךָ נִתֵּן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעָם מִשְׁפַּט-צֶדֶק:

דיינין ופירענין תמני לך בכל קרנך דיי אלהך יחייב לך לשבטך ודיינין ית עמא דין דקשומ.

שפטים ושטרים תתן לך - שפטים - דיינין הפוסקין את הדין. ושטרים - הרודים אחר מצותם במקל ורצועה, עד שיקבל עליו את דין השופט. (לשבטיך מוסב על, תתן לך - שפטים ושטרים תתן לך לשבטיך בכל שעריך אשר נתן לך - מלמד שמושיבין לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר.) בכל שעריך - בכל עיר ועיר. ושפטו משפט צדק - מנה דיינין צדיקים ומומחים לשפוט צדק.

(יט) לֹא-תִטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תִכִּיר פָּנִים וְלֹא-תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר עֵינַי חֲכָמִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צִדִּיקִים:

לא תצלי דין לא תשתמודע אפין ולא תקביל שוחדא ארי שוחדא מעור עיני חכימין ומקלקיל פתגמין תרצין. לא תטה משפט - כמשמעו. ולא תכיר פנים - אף בשעת הטענות, שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב. לפי שרואה זה שהדיין מכבד את חברו ומסתתמין טענותיו. ולא תקח שוחד - אפילו לשפוט צדק. כי השחד יעור - משקבל שחד ממנו אי אפשר לו שלא יטה לבו אצלו להפך בזכותו. דברי צדיקים - דברים המצודקים, משפטי אמת.

(כ) צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשֶׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶךָ נִתֵּן לָךְ:

קושטא קושטא תרדוף בדיל דמיחי ותירית ית ארעא דיי אלהך יחייב לך.

צדק צדק תרדוף - אחר בית דין יפה יפה. [צדק צדק - צדק את הדין ואחר כך חתכהו.] למען תחיה וירשת - כדיי הוא מינוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבין על אדמתן.

(כא) (ס) לֹא-תִטֶּע לָךְ אֲשֶׁרָה כָּל-עֵץ אֲצֵל מִזְבַּח יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לָּךְ:

לא תצוב לך אשירת כל אילן בסטר מדבחא דיי אלהך דתעביד לך.

לא תטע לך אשירה - לחייבו עליה משעת נטיעתה, ואפילו לא עבדה עובר בלא תעשה על נטיעתה. ולא תטע (וגו') כל עץ אצל מזבח - אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית.

(כב) וְלֹא-תִקִּים לָךְ מִצֵּבָה אֲשֶׁר שָׁנָא יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶךָ: וְלֹא תִקִּים לָךְ קָמָא דְרַחֵיק יִי אֱלֹהֶיךָ.

ולא תקים לך מצבה - מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפילו לשמים. אשר שנא - מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות (שמות כ', כ'-כ"א), ואת זו שנא כי חק היתה לכנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשיו שנאה, מאחר שעשאוה אילו חוק לעבודה זרה.

(פרק י"ז) (א) (ס) לֹא-תִזְבַּח לַיהוָה אֶל־לְהִיךָ שׁוֹר וְשֵׁה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מִוֶּם כָּל דְּבַר רֶעַךְ כִּי תִזְבַּח יְהוָה אֶל־לְהִיךָ הוּא:

לא תבוס קדם יי אלהך תור ואמר דיחי ביה מומא כל מדעם ביש ארי מרחק קדם יי אלהך הוא. לא תזבח (וגו') כל דבר רע - אזהרה למפגל בקדשים על ידי דיבור רע. ועוד נדרשו בו שאר דרישות בשחיטת קדשים (בבלי זבחים ל"ו).

(ב) (ס) כִּי־יִמָּצֵא בְקֶרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֶל־לְהִיךָ נִתֵּן לָךְ אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֶל־לְהִיךָ לַעֲבֹד בְּרִיתוֹ: אַרְי וְשִׁחַח בֵּינָה בְּחֵדָא מִן קְרוֹךְ דִּי אֱלֹהֵי יְהִיב לָךְ גִּבְרָא אוֹ אַתָּא דִּינְעִבִיד יְת דְּבִישׁ קָדָם יי אלהך למעבר על קניניה. לעבור בריתו - אשר כרת אתכם, שלא לעבוד עבודה זרה.

(ג) וַיִּלֶּךְ וַיַּעֲבֹד אֶל־לֵהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וּלְשִׁמְשֵׁי | אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל־צָבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי:

ואזל ופלח למענות עממיא וסגיד להון ולשמשא או לסיהרא או לכל חילי שמיא דלא פקידית. אשר לא צויתי - לעבוד.

(ד) וְהִגֵּד־לָךְ וְשִׁמְעֶתָ וְדִרְשָׁתָּ הַיָּטֵב וְהֵנָּה אָמַת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

ויתחוא לך ותשמע ותתבע יאות והא קושטא בין פתגמא אתעבידת תועיבתא הדא בישראל. נכון - מכוון העדות.

(ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשָׂו אֶת־הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה אֶל־שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתֶּם בָּאֲבָנִים וּמָתוּ:

ותפיק ית גוכרא ההוא או ית אתתא ההיא דעבדו ית פתגמא בישא הדין לתרע בית דינך ית גוכרא או ית אתתא ותרנמנון באבניא וימותו.

והוצאת אל שעריך את האיש ההוא וגו' - המתרגם אל שעריך - לתרע בית דינך, טועה, שכך שנינו (בבלי כתובות מ"ה:), אל שעריך - זה שער שעבד בו. אתה אומר, זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנידון בו? נאמר שעריך למטה (דברים י"ז:ה') ונאמר שעריך למעלה: כי ימצא באחד שעריך (דברים י"ז, ב') וגו'. ותרגומו, לקירווך.

(ו) עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוֹמַת הַמֶּת לֹא יוֹמַת עַל־פִּי עֵד אֶחָד:

על מימר תרין סהדין או תלתא סהדין ותקטיל דתייב קטלא לא ותקטיל על מימר סהיד חד.

שנים או שלשה - אם מתקיימת עדות בשנים, למה פרט לך שלשה? להקיש שלשה לשנים, מה שנים עדות אחת, אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שיזומו כולן.

(ז) יֵד הָעֵדִים תִּהְיֶה-בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ וְיֵד כָּל-הָעָם בְּאַחֲרֹנָה וּבַעֲרֹת הָרַע מִקֶּרְבָּהּ:

ידא דסדריא תהי ביה בקדמיתא למקמליה וידא דכל עמא בכתריתא ותפלי עביר דביש מבינה.

(ח) (פ) כִּי יִפְּלֹא מִמֶּךָ דְּבָר לְמִשְׁפָּט בֵּין-דָּם | לְדָם בֵּין-דִּין לְדִין וּבֵין נִגְע לְנִגְע דְּבָרִי רִיבֹת בְּשַׁעֲרֶיהָ וְקִמַּת וְעֵלִית אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ הוּא אֶל-לִהְיֶה בּוֹ:

ארי ותפרש מנה פתגמא דדינא בין דם לדם בין דין לדין ובין מכמש סגירו למכמש סגירו פתגמי פלוגת דינא בקרנה ותקום ותפק לאתרא דיתרעי יי אלקה ביה.

כי יפלא - כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך. בין דם טמא לדם טהור, בין דין חייב לדין זכאי, בין נגע טמא לנגע טהור. דברי ריבות - שיהו חכמי העיר חלוקין בדבר, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מזכה. וקמת ועלית וגו' - והרבה דרשו רבותינו מריבוי המקראות במסכת סנהדרין (בבלי סנהדרין פ"ז.). ועלית - מלמד שבית המקדש גבוה מכל הארצות.

(ט) וּבֹאֵת אֶל-הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְרָרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:

ותימי לות כהנאי לויאי ולות דינאי דיהי ביומנא האנון ותתבע ויחיון לך ית פתגמא דדינא.

הכהנים הלויים - הכהנים שיצאו משבט לוי. אל השופט אשר יהיה בימים ההם - ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה מצוה לשמוע לו. אין לך אלא שופט שבימך.

(י) וְעִשִּׂיתָ עַל-פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ מִן-הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ הוּא וְשִׁמְרָתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרֹדָהּ:

ותעביר על מימר פתגמא דייחיון לך מן אתרא ההוא דיתרעי יי ותטר למעבד ככל דילפונך.

(י-יב) [ועשית על פי הדבר - על הריב הזה. על פי התורה - איסור והיתר. על המשפט - שאר דינין. והאיש אשר יעשה בזדון - זה זקן ממרא. חזר לעירו ושנה - מת.].

(יא) עַל-פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֹדָהּ וְעַל-הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר-יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן-הַדָּבָר אֲשֶׁר-יִגִּידוּ לָךְ יָמִין וּשְׁמָאל:

על מימר אוריתא דילפונך ועל דינא דיימרון לך תעביר לא תסטי מן פתגמא דייחיון לך לימינא ולשמאלא.

ימין ושמאל - אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהיא ימין, וכל שכן שאומרים לו על ימין ימין ועל שמאל שמאל.

(יב) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּזֶדֶן לְבַלְתִּי שְׁמִעַ אֶל-הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשֵׁרֵת שֵׁם אֶת-יְיָ הוּא אֶל-הַיָּד אוֹ אֶל-הַשֵּׁפֶט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַת הָרֶעַ מִיִּשְׂרָאֵל:

וגוברא דיעביד ברשע בריל דלא לקבלא מן פהנא דקאים לשמשא תמן קדם יי אלהך או מן דינא ויתקטיל גוברא ההוא ותפלי עביר דביש מישראל.

(יג) וְכָל-הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ וְלֹא יִזְדּוֹן עוֹד:

וכל עמא ישמעון וידחלון ולא ירשעון עוד.

וכל העם ישמעו - מכאן שממתינין לו עד הרגל, וממיתין אותו ברגל.

שופט שבימך

"וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהֵם", מפרש רש"י: "ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע לו. אין לך אלא שופט שבימך". גדלות בתורה, בקיאות וחריפות, שיעור קומה - כל אלו חשובים, אבל זה לא הכל. העיקר הוא "שופט שבימך" - השופט-החכם-הצדיק שחי את הדור ומרגיש את התורה שמתחדשת בזמן הזה.

בהמשך מופיע הדין של "זקן ממרא" - "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזֶדֶן לְבַלְתִּי שְׁמִעַ אֶל הַכֹּהֵן... אוֹ אֶל הַשֵּׁפֶט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַת הָרֶעַ מִיִּשְׂרָאֵל". מדובר בחכם גדול מאד, אולי גדול בחכמה מחבריו בסנהדרין, אבל הם המכריעים לפי רוב דעות. יתכן שהחכם הזה נאמן לפרש ולדייק בדברי החכמים בדורות הקודמים, הוא "דינוזאור" שידוע בדיוק מה נאמר בעבר, אבל אינו חי את התורה שבהווה, הוא לא "שופט שבימך" אלא זקן שאינו חי את הדור הצעיר. לכן אין הלכה כמותו, ועם כל הכבוד עליו לבטל דעתו בפני חבריו שפוסקים הלכה לדור הזה.

תהלים - פרק קי"ט (פסוקים ע"ג-קע"ו)

תניא יומי - אגרת הקדש ה'

והנה מודעת זאת שיש למעלה גם כן מדת הגבורה והצמצום לצמצם ולהסתיר אורו יתברך לבל יתגלה לתחתונים אך הכל תלוי באתעדל"ת שאם האדם מתנהג בחסידות להשפיע חיים וחסד כו' כך מעורר למעלה כמשארו"ל במדה שאדם מודד בה מודדין לו אלא דלכאורה זו אינה מן המדה כ"א להשפיע לו חיי העוה"ב לבד כנגד מה שהוא משפיע חיי עוה"ז אבל לא להשפיע לו חיי הארת אור ה' [נ"א א"ס ב"ה] ממש שיאיר ויגיה חשכו בעבודה שבלב זו תפלה שהוא בחינת ומדרגת תשובה עילאה כנודע שהרי היא למעלה מעלה מכל חיי

עוה"ב כמשארו"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט כו' וכמ"ש במ"א באריכות
דעוה"ב אינו אלא זיו והארה וכו':

לוה היום-יום

כ"ו מנחם-אב

משיחות אבי אדמו"ר, אין דעם יציאת מצרים פון חסידות, איז פאראן די מצוה פון סיפור יציאת מצרים בדבור, דערציילען חסידישע ספורים און דערהערען דעם סיפור אין א פנימית דפנימית. מ'בעדארף וויסען אז ידער סיפור איז א הוראה בחיים. יעדער ספור בעדארף בריינגען א מדה טובה און א חיות פנימי אין הידור מצוה און דערהערען דעם דרכי נועם פון תורת החסידות.

תרגום, משיחות אבי אדמו"ר: ביציאת מצרים של חסידות, ישנו המצווה של סיפור יציאת מצרים, לספר סיפורים חסידיים ולהפנים את הסיפור בפנימיות דפנימיות. צריכים לדעת שכל סיפור הוא הוראה בחיים. כל סיפור צריך להביא מידה טובה וחיות פנימי בהידור מצווה ולהפנים את דרכי הנועם של תורת החסידות.

נ"ך יומי - דברי-הימים-א פרק כ"ט

(א) (ס) וַיֹּאמֶר דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְכָל-הַקָּהָל שְׁלֹמֹה בְּנִי אֶחָד בְּחַר-בּוֹ אֶל-לֹהִים נָעַר וְרָךְ וְהַמְּלָאכָה גְדוּלָּה בִּי לֹא לָאָדָם הַבִּירָה בִּי לִי-הִנֵּה אֶל-לֹהִים:

שלמה בני אחד וגו' - ואפילו אם היו מאה לא די לבנותו ועוד שהוא נער ורך והמלאכה גדולה. ואם תאמר, תקטין הבית זה? אי אפשר, כי לא לאדם הבירה כי אם לי"י אלהים הגדול והנורא אשר לא יכלכלוהו השמים ושמי השמים.

(ב) וּכְכָל-כָּחִי הַכִּינוּתִי לְבֵית-אֶלֹהֵי הַזֹּהֵב | לְזֹהֵב וְהַכֶּסֶף לְכֶסֶף וְהַנְּחָשֶׁת לְנְחָשֶׁת הַבְּרָזָל לְבְּרָזָל וְהַעֲצִים לְעֲצִים אֲבָנֵי-שֹׁהַם וּמַלּוּאִים אֲבָנֵי-פֶזֶז וְרִקְמָה וְכָל אֲבֵן יָקָרָה וְאֲבָנֵי-שִׁישׁ לָרֶב:

ואעפ"כ אל תבהל לבנות בית גדול כזה כי אני בכל כחי הכינותי לבית אלהים הזהב לזהב והכסף לכסף וגו' - לפיכך אין לך טורח גדול כל כך. אבני שוהם ומלוואים - דוגמת המשכן אבני שוהם ואבני וגו' (שמות כ"ה, ז'). אבני פז ורקמה וכל אבן יקרה - לתת בקירות הזהב ובכלי הכסף. ואבני שיש - לעמודים ושלחנות ולרצפה.

(ג) וְעוֹד בְּרָצוֹתִי בְּבֵית אֶלֹהֵי יֵשׁ-לִי סִגְלָה זֹהֵב וְכֶסֶף נְתַתִּי לְבֵית-אֶלֹהֵי לְמַעַלָּה מִכָּל-הַכִּינוּתִי לְבֵית הַקֹּדֶשׁ:

ועוד ברצותי בבית אלהי - פתרון מרוב רצון שרציתי בבית אלהי. יש לי סגולה - קבצתי לי קבוצת זהב וכסף כדפירש לפנינו.

(ד) שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים בְּכָרִי זֶהָב מְזֹהָב אוֹפִיר וְשִׁבְעַת אֲלָפִים כֶּבֶד-כֶּסֶף מְזֻקָּק לְטוּחַ קִירוֹת הַבָּתִּים:

מזוקק - לבן הרבה. לטוח קירות הבית - ואין אדם יכול לטוח שום דבר לא בכסף ולא בזהב כי אם שיהיה מזוקק.

(ה) לְזֹהָב לְזֹהָב וּלְכֶסֶף לְכֶסֶף וּלְכָל-מְלָאכָה בְּיַד חֲרָשִׁים וּמִי מִתְנַדֵּב לְמִלָּאוֹת יָדוֹ הַיּוֹם לִי-הוּא:

לזהב לזהב ולכסף לכסף ולכל מלאכה - ונתתיו ביד חרשים אומנים וזהו אשר הכינותי לבית המקדש ואע"פ שקבצתי כל זאת ומי מכם שמתנדב למלאות ידי היום לי"י להביא זהב וכסף וכל דבר לבנין דוגמא כל נדיב לבו הביאו חח ונזם (שמות ל"ה, כ"ב). למלאות - דוגמת ומלאת יד אהרן ויד בניו (שמות כ"ט, ט') ותרגומו ותקריב קרבן דאהרן.

(ו) וַיִּתְּנֻדְּבוּ שְׂרֵי הָאֲבוֹת וְשָׂרֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וְלִשְׂרֵי מְלָאכֶת הַמֶּלֶךְ:

ויתנדבו שרי האבות וגו' - אותם שכתוב למעלה על שבט ישראל וגו' וכתוב כן למעלה ובני ישראל למספרם ראשי האבות וגו' (דברי הימים א כ"ז, א'). ולשרי מלאכת המלך - וגם שרי עבודת אדמת המלך ועל שבכרמי המלך וגו' כדלעיל.

(ז) וַיִּתְּנוּ לַעֲבוֹדַת בֵּית-הָאֱלֹהִים זֶהָב בְּכָרִים חֲמִשָּׁת-אֲלָפִים וְאַדְרָכָנִים רַבּוֹ וְכֶסֶף כְּכָרִים עֶשְׂרֵת אֲלָפִים וְנִחֲשֶׁת רַבּוֹ וְשִׁמּוֹנֵת אֲלָפִים בְּכָרִים וּבְרָזָל מֵאָה-אַלְף בְּכָרִים:

ואדרכונים רבו - קצונש בלעז.

(ח) וַהֲנִמְצָא אֹתוֹ אֲבָנִים נָתַנוּ לְאוֹצֵר בֵּית-יְהוָה עַל יַד-יְחִיאל הַגִּרְשֻׁנִּי: וְנָתַנוּ לְאוֹצֵר בֵּית י"י עַל יַד יְחִיאל הַגִּרְשֻׁנִּי - שהיה נגיד על האוצרות כדלעיל בני יחיאל זתם ויואל אחיו על אוצרות בית י"י (דברי הימים א כ"ו, כ"ב).

(ט) וַיִּשְׁמְחוּ הָעָם עַל-הַתְּנֻכָּם בִּי בָלָב שָׁלֹם הַתְּנֻכָּו לִי-הוּא וְגַם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ שִׁמְחָה גְּדוֹלָה:

בלב שלם - בלב אחד נתנו ברצון נפשם ולא בשני לבבות שיש אדם שנותן בעל כרחו ולא בנפש חפצה או שמתבייש מאחרים והוא נקרא שני לבבות אבל אלו ברצון נפשם נתנו כולם. וגם דויד המלך שמח שמחה גדולה - ושלא תאמר כהם ולא יותר מכולם לכך אמר וגם דוד המלך שמח וגו' יותר מכולם כי הוא בעל המעשה דוגמת הרים נזלו מפני י"י זה סיני (שופטים ה', ה'), יותר מכולם מפני אשר ירד עליו י"י באש (שמות י"ט, י"ח).

(י) וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת-יְהוָה לְעֵינָי כָּל-הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִיד בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד-עוֹלָם:

ויברך דויד את י"י לעיני כל הקהל - שהקהיל כדאמר לעיל ויקהל דוד ויברכם על התנדבם (כ"ח). ויאמר דוד ברוך אתה י"י אלהי ישראל אבינו - לפיכך הזכיר ישראל יותר מאברהם ויצחק לפי כי יעקב גם הוא נדר דכתיב וידר יעקב נדר (בראשית כ"ח, כ'). ישראל אבינו - ישראל סבא וגם בבראשית רבה מפורש כך נדרתי אני דוד ועמי כמו ישראל סבא וכל הנודר צריך להזכיר בנדרו ישראל וכן אשר נדר לאביר יעקב (תהלים קל"ב, ב'). מעולם ועד עולם - אמר דוד גר אחד היה יתרו בין שש מאות אלף ואמר ברוך י"י אשר הציל אתכם גנאי גדול הוא זה לכל ישראל ואני הריני מוסיף לברך את הקב"ה יותר מיתרו.

(יא) לַךְ יְיָ הָיָה הַגְדֹּלָהּ וְהַגְבוּרָה וְהַתְפָּאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי-כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לַךְ יְיָ הָיָה הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל | לְרֹאשׁ:

לך י"י הגדולה - נתן שבח להקב"ה שנתן לו כל כך לקבוץ ממון כזה לבנין בה"מ וכתיב לעיל הוא יבנה בית (דברי הימים א כ"ב, י') וסמך ליה י"י בעבור עבדך (וכלבך) עשית את כל הגדולה (דברי הימים א י"ז, י"ט). וגם ל' גדולה נופל על בנין בית המקדש כדכתיב והבית לבנות לי"י להגדיל למעלה (דברי הימים א כ"ב, ה'). לך י"י הגדולה - אף על פי שהקבצתי כל הממון הזה לבנין בית המקדש שנקרא גדולה אתה נתת לי כל הגדולה הזאת והגבורה שנתת לי גבורה להלחם עם שונאי ישראל ולכוזז שללם לפני לבנות הבית כדלעיל אחר שנלחם עם כל אויביו ונצחם כתיב גם אותם הקדיש המלך דוד וגומר (דברי הימים א י"ח, י"א). והתפארת - כל שבחות אלו שבחו על שנתן לו הקב"ה כח לקבץ ממון לבנין ב"ה שנקרא פאר דכתיב לפאר מקום מקדשי (ישעיהו ס', י"ג), וגם למעלה כתיב לשם ולתפארת (דברי הימים א כ"ב, ה'). והנצח - שנתן לו הקב"ה נצחון לשלול שלל הגוים לצורך הבנין. כי כל בשמים - לך הוא אפילו על מה שעל השמים אתה מושל כל שכן על מה שבארץ לפיכך אתה יכול ליתן גדולה למי שאתה רוצה. ובארץ - אתנחתא ששם מסיים הפסוק ומוסב למעלה הימנו כדפרשתי. לך י"י הממלכה והמתנשא לכל לראש - פתרון מלך אם נתן לעבדו אחד שררה וממשלה במלכות אחר השר הוא עבדו בכל מקום שהוא אבל המלכות אינו של מלך ומי שהמלכות שלו אין העבד המושל שלו אבל הקב"ה שלו הוא העבד הממונה למושל וגם המלכות שלו. אקוטריא בלעז. ולפיכך כתיב לך י"י הממלכה והמתנשא עליהם דאפילו ריש גרגותא משמיא מנו ליה ועוד פירשו והמתנשא לכל לראש כשאנו סבירין ששבחנו לך כל ההודאות ואין לך עוד שבח אחר עדיין אינו כלום שהמשובח עומד לראש השבחות וכן כשסיים דוד כל תשבחותיו בתהלים הוא מתחיל מזמור האחרון שירו לי"י שיר חדש כלומר כל השבחות חדשים הם כאילו לא שבחנוהו מעולם' כך פי' לי רבי אלעזר ב"ר מאיר ב"ר יצחק מאורלינ"ש וכן בחגיגת ירושלמי כמדומה לי.

(יב) וְהַעֲשֵׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגִבּוֹר וּלְחֹזֶק לְכָל:

והעשר הכבוד מלפניך - מידך, והכבוד נופל על העושר כדכתיב בזו כסף בזו זהב וגו' (נחום ב', י'), וכמו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה (בראשית

ל"א, א'), כלומר כל העושר שסגלתי מאתך הוא, כי אתה מושל בכל ובידך כח וגבורה וגו'.

(יג) וְעַתָּה אֵלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמַהֲלִים לְשֵׁם תַּפְאֲרֶתְךָ:
ועתה אלהינו מודים אנחנו לך - על שחלקת לנו משובך.

(יד) וְכִי מִי אֲנִי וּמִי עַמִּי כִּי־נַעֲצֹר כָּח לְהִתְנַדֵּב בְּזֹאת כִּי־מִמֶּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ:

וכי מי אני ומי עמי כי נעצר כח להתנדב - שדחקנו עצמנו להתנדב כל כך בזאת הנדבה ולא משלנו אלא ממך הכל וחלקת לנו מעט. ומידך נתנו לך - ומה שנתת לנו מידך נתנו לך מקצת, נו"ן דגושה במקום נו"ן שניה נתנו לך.

(טו) כִּי־גֵרִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ וְתוֹשָׁבִים בְּכָל־אֲבוֹתֵינוּ כִּצֵּל | יָמֵינוּ עַל־הָאָרֶץ וְאֵין מִקּוֹה:

כי גרים אנחנו לפניך - ואין לנו חלק ונחלה בארץ ולא אחוזה אלא לגור בה דוגמא כי גרים ותושבים אתם עמדי (ויקרא כ"ה, כ"ג). ככל אבותינו - אדם שיש לו בנים ונחלות ומכר כל הנחלות ואם באים בניו לגור באותה נחלה לימים ושנים הם נקראים גרים ותושבים אבל אבותינו היו אורחים וכן אמר דוד אין אנו כן אלא גם אנו וגם אבותינו כולנו גרים ותושבים בעולם דכתיב לך שמים אף לך ארץ תבל ומלואה אתה יסדתם (תהלים פ"ט, י"ב). כצל ימינו על הארץ - מפורש במדרש קהלת ולא כצל האילן ולא כעוף הפורח העושה צל לימים ושנים או לשעה אחת עושה צל אלא כצל כנפי הדבורה שיש לה כנפים ואין לה צל. ואין מקוה - אין מי שיש לו תקוה שלא ימות.

(טז) יְיָ־הוֹדָה אֵלֹהֵינוּ כָּל־הַהֶמְוֶן הַזֶּה אֲשֶׁר הִכִּינוּ לַבְנוֹת־לָךְ בֵּית לְשֵׁם קִדְשֶׁךָ מִיָּדְךָ [הוא] (היא) וְלָךְ הַכֹּל:
אשר הכינונו - דוגמת אשר הביאונו.

(יז) וַיִּדְעַתִּי אֵלֹהִי כִי אַתָּה בֹחֵן לִבִּי וּמִיִּשְׁרִים תִּרְצֶה אֲנִי בְיֹשֶׁר לִבִּי הִתְנַדַּבְתִּי כָל־אֱלֹהִי וְעַתָּה עִמָּךְ הִנְמָצְאוּ־פֶה רְאִיתִי בְשִׂמְחָה לְהִתְנַדֵּב־לָךְ:

וידעתי אלהי כי אתה בוחן לבב - אתה בוחן מי שיש לו שני לבבות אחד לטוב ואחד לרע. ומישרים תרצה - ולב טוב ויושר תרצה וכי אני יודע שביושר לבבי שישרתי לטוב לבבי ללב א' בהתנדבתי את כל אלה, ומן עמך שהתנדבו פתרון בשלי אני בקי ויודע ובשל אחרים איני יודע אלא מה שראיתי שבשמחה התנדבו אני אומר. ועתה עמך הנמצאו פה ראיתי בשמחה להתנדב לך - כלומר ראיתי ששמחו בהתנדבם ואיני יודע אם מרצון לבם היה כדכתיב וישמחו העם על התנדבם (דברי הימים א כ"ט, ט'). הנמצאו פה - הנמצאים כאן הם הכתובים למעלה ויקהל דוד את כל שרי ישראל וגו' (דברי הימים א כ"ח, א') אבל עשירי

ישראל כולם אשר בכל עיר ועיר לא נמצאו פה ועל כן רבונו של עולם נתמעטה הנדבה שאילו היו שאר כל ישראל כאן אז התרבה הנדבה.

(יח) יִהְיֶה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ שְׁמֵרָה זֹאת לְעוֹלָם לִיצֵר מַחֲשָׁבוֹת לִבָּב עֵמֶךְ וְהֵכֵן לִבְכֶּם אֱלֹהִים:

שמרה זאת לעולם - זכור לנו זאת הנדבה למצוה רבה ולצדקה. ליצר מחשבות לבב עמך - כי יצר שני לבבם ומחשבותם לטובה ומוסב הוא על כי אתה בוחן לבב וגומר (דברי הימים א כ"ט, י"ז). והכן לבבם אליך - שני לבבם שלם להיות לב א' אליך וכן תפרש.

(יט) וְלִשְׁלֹמֶה בְּנִי תֵן לִבָּב שָׁלֹם לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתֶיךָ עֲדוֹתֶיךָ וְחֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת הַכֹּל וְלִבְנוֹת הַבֵּיירָה אֲשֶׁר-הִכִּינוּתִי:

ולשלמה בני תן לבב שלם - להכין לבבו שלם עם אלהיו לשמור מצותיו וגו' וכן בקש שלמה יהי י"י אלהינו עמנו (מלכים א ח', נ"ז) עד והיה לבבכם שלם (מלכים א ח', ס"א). ולבנות הבירה אשר הכינותי - אפרייטשי בלעז. ועתה לפי שהכינותי וזמנתי הכל לפיכך נקל לשלמה לבנות ובלבד שתהא ידך בו.

(כ) (פ) וַיֹּאמֶר דָּוִיד לְכָל-הַקָּהָל בָּרְכוּ נָא אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וַיְבָרְכוּ כָל-הַקָּהָל לִי-הוּא אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִי-הוּא וְלַמֶּלֶךְ:

ויאמר דויד לכל הקהל - מוסב על ויקהל דוד את כל שרי וגו' (דברי הימים א כ"ח, א'). ברכו נא את י"י אלהיכם - אלהי אבותיכם לא נאמר אלא אלהיכם דמשמע ולא אלהי אבותיהם לכך נאמר ברכו את י"י אלהיכם והם אמרו אלהינו ואלהי אבותינו ולכך ויברכו כל הקהל לי"י אלהי אבותיהם מתוך ריצוי ל' ומחמת קדושתו.

(כא) וַיִּזְבְּחוּ לִי-הוּא | זִבְחִים וַיַּעֲלוּ עֹלֹת לִי-הוּא לְמַחֲרַת הַיּוֹם הַהוּא פָּרִים אֵלֶּף אֵלֶּף כִּבְשִׁים אֵלֶּף וְנִסְכֵּיהֶם וְזִבְחִים לָרֹב לְכָל-יִשְׂרָאֵל:

למחרת היום - אותו היום של וועד זה שדבר דוד כל דבריו כי אותו היום לא היה להם פנאי כי כשהלכו מן הוועד עסקו לקנות בהמות לצורך הקרבנות עד הלילה ולמחר ויזבחו לי"י זבחים וגו'. פרים אלף וגו' כבשים אלף ונסכיהם - דוגמא אילים חמשה עתודים חמשה וגו' (במדבר ז', ס"ה), שיעור אחד לכולם. וזבחים לרב - כן דרך המקרא לדבר כשמדבר בשנים ובג' דברים מניח הראשון עד לסוף ומפרש האחרון מיד וכן ויבא לבן באהל יעקב עד ויבא באהל רחל (בראשית ל"א, ל"ג) והלא כבר נאמר ויבא לבן באוהל יעקב הוא אהל רחל (בראשית ל"א, י"ט) אלא לא מצא הוא מוסב על האמהות האחרונות ושוב מפרש הראשון ויצא מאהל לאה תחלה ויבא באהל רחל (בראשית ל"א, ל"ג) מאהל לאה הלך אל אהל רחל לפי שדברים אחרים צריך לומר על זה ורחל לקחה וגו' ושוב אין נופל לומר ובאוהל שתי האמהות ולא מצא (בראשית ל"א, ל"ג) הכא נמי צריך לומר על הזבחים דברים אחרים.

(כב) וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ לִפְנֵי יְ-הוָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה וַיִּמְלִיכוּ שְׁנִית לְשִׁלְמָה בֶּן-דָּוִיד וַיִּמְשְׁחוּ לִי-הוָה לְנָגִיד וּלְצִדּוֹק לְכֹהֵן:

ויאכלו וישתו וגו' - ביום ההוא וגו' ואם היה אומר ויזבחו ליי' זבחים (דברי הימים א כ"ט, כ"א) היה מפסיק בין הזבחים והעולות בדברים אחרים וכדי שלא להפסיק לא אמרן מיד והמתין עד לבסוף ואומר וזבחים לרוב ויאכלו וישתו וכן הרבה דוגמא ויאכלו וישתו לפני יי' דוגמא ויקח יתרו חתן משה וגומר (שמות י"ח, ב'). וימליכו שנית לשלמה בן דויד - כבר המליכוהו פעם אחד כדכתיב במלכים, ויקח צדוק הכהן את קרן וגומר (מלכים א א', ל"ט). מפורש בהוריות מלך (בן מלך) אין מושחין אותו ולמה משחו את שלמה דוד צוה למשחו כדי להוציא מלבן של עוזרי אדוניהו להמליכו. וימשחו ליי' לנגיד - מלשון נגידו תרגום של משכו ועל שם אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם (במדבר כ"ז, י"ז). ולצדוק לכהן - לפי שמשח אביתר את אדוניהו.

(כג) וַיָּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל-כֹּסֶא יְ-הוָה | לְמֶלֶךְ תַּחַת-דָּוִיד אָבִיו וַיִּצְלַח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל-יִשְׂרָאֵל:

וישב שלמה על כסא יי' למלך - כאן נופל לומר מלך על כסא יי' שהכסא של יי' הוא להמליך עליו מי שירצה ובמדרש מפורש כסאו היה מלא כמו הלבנה בט"ו בחדש כי מאברהם עד שלמה ט"ו דורות אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמה בועז עובד ישי דוד שלמה וזהו שכתוב כסאו כשמש נגדי (תהלים פ"ט, ל"ז) שאינו נחסר לעולם ואם אתה רוצה לדמותו לירח יהיה כירח שיכון לעתיד לבא ומשלמה ואילך נתמעטו המלכים מגדולתם כלבנה המחסרת והולך עד צדקיהו ועיני צדקיהו עור. וישמעו אליו כל ישראל - מיד מה שאין כן בשאול כדכתיב ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה (שמואל א י', כ"ז), וגם דוד לא מלך מתחלה כי אם בחברון שבע שנים.

(כד) וְכָל-הַשָּׂרִים וְהַגְּבֻרִים וְגַם כָּל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִיד נָתְנוּ יָד תַּחַת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ:

וכל השרים והגבורים - מה שאין כן באדוניה כדכתיב במלכים, והגבורים אשר לדוד לא היו עם אדוניהו (מלכים א א', ח'). וגם כל בני המלך דויד נתנו יד - מה שאין כן באדוניהו שלא שמו ידם תחתיו. נתנו יד - אמונה תקעו כף לשלמה לעבדו בלבב שלם.

(כה) וַיַּגִּדֵל יְ-הוָה אֶת-שְׁלֹמֹה לְמַעַלָּה לְעֵינָיו כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן עָלָיו הוֹד מַלְכוּת אֲשֶׁר לֹא-הָיָה עַל-כָּל-מֶלֶךְ לִפְנֵי עַל-יִשְׂרָאֵל:

ויתן עליו הוד מלכות - פתרון נתן עליו חן מלכות דוגמא ונתת מהודך עליו (במדבר כ"ז, כ'), שהכל אמרו הגון זה ובדניאל כתיב ועמד על כנו נבזה ולא נתנו עליו הוד מלכות (דניאל י"א, כ"א).

(כו) (פ) וְדָוִיד בֶּן-יִשְׁי מֶלֶךְ עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: (כו) וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ עַל-יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּחֲבֵרוֹן מֶלֶךְ שִׁבְעָ שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מֶלֶךְ שְׁלֹשִׁים

וְשָׁלוֹשׁ: (כח) וַיָּמָת בְּשִׁיבָה טוֹבָה שִׁבְעַת יָמִים עֲשָׂר וְכָבוֹד וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה
בְּנוֹ תַחְתָּיו: (כט) וְדַבְּרֵי דָוִיד הַמֶּלֶךְ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הֵנָּה כְּתוּבִים
עַל-דַּבְּרֵי שְׁמוּאֵל הָרֹאֶה וְעַל-דַּבְּרֵי נָתָן הַנָּבִיא וְעַל-דַּבְּרֵי גֵר הַחוּזָה:

ודברי דוד המלך הראשונים - מה שאירעהו לדוד מתחלתו עד סופו. הנם כתובים
על דברי שמואל - בספר שמואל. ועל דברי גד - במעשה המגפה ולכבוד המלך
מגיד ומזכיר לומר כל פרשת גדולתו של מלך כתיב כאן ובמקומות אחרים וכן
דמרדכי על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס (אסתר י', ב').

(ל) עַם כָּל-מַלְכוּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ וְהַעֲתִים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו וְעַל-יִשְׂרָאֵל וְעַל
כָּל-מַמְלָכוֹת הָאָרְצוֹת:

והעתים אשר עברו עליו - עתות צרה שעברו עליו וז"ש דוד בידך עתותי הצילני
מיד אויבי ומרודפי (תהלים ל"א, ט"ז). ועל ישראל - עתות שעברו על ישראל.
ועל כל ממלכות הארצות - שבאו על ישראל דוגמא בשמואל וירעם י"י בקול
גדול על פלשתים ויהומם (שמואל א ז', י') וגו' וכן ביהושפט ובעת החלו ברנה
ותהלה נתן י"י וגו' (דברי הימים ב כ', כ"ב), וכן בסנחריב וישכימו בבקר והנה
כולם פגרים מתים (ישעיהו ל"ז, ל"ו).

יום שני // כ"ז מנחם-אב

הומש - שני פרשת שפטים

(פרק י"ז) (יד) (שני) (ס) כִּי-תָבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֶל-לִהְיוֹךְ נָתַן לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיֵּשְׁבָתָה בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כָּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי: אֲרִי תִיעוֹל לֹאֲרָעָא דִּי אֱלֹהֵךְ יְהִיב לָךְ וְתִירְתָּהּ וְתַחֲבִיב בָּהּ וְתִימַר אֲמִנִי עָלַי מֶלֶכָא כָּכָל עַמִּמָּי דְּכַסְחִרְנִי.

(טו) שָׁוִם תֵּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחָר יִהְיֶה אֶל-לִהְיוֹךְ בּוֹ מִקָּרֵב אַחִיךָ תֵּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוֹכֵל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא-אַחִיךָ הוּא: מִנָּאָה תִּמְנִי עָלֶךְ מֶלֶכָא דִּיתְרַעֲנִי וְיִ אֱלֹהֵךְ בִּיה מְגוֹ אַחֵךְ תִּמְנִי עָלֶךְ מֶלֶכָא לִית לָךְ רִשׁוֹ לְמִנָּאָה עָלֶךְ גִּבְר נּוֹכְרָא דִּלֹא אַחוּךְ הוּא.

(טז) רָק לֹא-יִרְבֶּה-לּוֹ סוֹסִים וְלֹא-יֵשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרִימָה לְמַעַן הִרְבּוֹת סוֹם וַיִּהְיֶה אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפּוֹן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד: לְחוּד לֹא יִסְגִי לִיה סוֹסוֹן וְלֹא יִתִּיב יָת עֲמָא לְמַצְרִים בְּדִיל לְאַסְגָּאָה סוֹסוֹן וְיִ אָמַר לְכוּן לֹא תִיסְפּוֹן לְמַתֵּב בְּאוֹרְחָא הָדָא עוֹד.

לא ירבה לו סוסים - אלא כדי מרכבתו, כדי שלא ישיב את העם מצרימה - שהסוסים באים משם, כמה שנאמר בשלמה, ותעלה ותצא מרכבתו ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה (מלכים א' י', כ"ט).

(יז) וְלֹא יִרְבֶּה-לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוֹר לְבָבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה-לּוֹ מָאָד: וְלֹא יִסְגִי לִיה נָשִׁין וְלֹא יִטְעִי לְבִיה וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִסְגִי לִיה לְחֵדָא.

ולא ירבה לו נשים - אלא שמנה עשרה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו, ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' י"ב, ח'). וכסף וזהב לא ירבה - אלא כדי ליתן אפסניא.

(יח) וְהָיָה כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לּוֹ אֶת-מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל-סֵפֶר מְלָפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

ויהי כמתבניה על כורסי מלכותיה ויכתוב ליה ית פרשגן אוריתא הדא על ספרא מן קדם כהנא ליואי. והיה כשבתו - אם עשה כן, כדאי הוא שתתקיים מלכותו. משנה התורה - שתי ספרי תורה, אחת שהיא מונחת בבית גנזיו, ואחת שנכנסת ויוצאה עמו. [משנה התורה - אונקלוס תירגם, פתשגן, פתר משנה - לשון שינון ודיבור].

(יט) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל-יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֵל-לִהְיוֹ לְשֹׁמֵר אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם: וְתָהִי עִמָּהּ וְהִי קָרִי בִיה כָּל יְמֵי חַיָּוֵהוּ בְּדִיל דִּיילָף לְמַדְחַל קָדָם וְיִ אֱלֹהִיהָ לְמַטֵּר יָת כָּל פְּתָגְמֵי אוֹרִיתָא הָדָא וְיָת קִמְיָא הָאֵלִין לְמַעַבְדֵּהוּן.

[דברי התורה - כמשמעו].

(כ) לְבִלְתִּי רוּם-לִבְבוֹ מֵאֲחִיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן-הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמִים עַל-מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל:

בְּדִיל דְּלֹא יִירָם לְבִיה מֵאֲחוּהִי וּבְדִיל דְּלֹא יִסְטִי מִן תַּפְקִידָתָא לְיָמִינָא וּלְשְׂמֹאלָא בְּדִיל דִּיּוֹרִיךְ יוֹמִין עַל מַלְכוּתֶיהָ הוּא וּבָנוּהִי בְּגוֹ יִשְׂרָאֵל.

[לבלתי רום לבבו - כלפי קונו יותר משאר אחיו, אבל על אחיו ישתרר, ואם ילחצם הרי רום לבבו לקונו.] לבלתי סור מן המצוה - אפילו מצוה קלה של נביא. למען יאריך ימים וגו' - מכלל הין אתה שומע לאו. וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל, שבעת ימים תוחל עד בואי אליך (שמואל א י', ח') להעלות העולה, וכת': ויוחל שבעת ימים וגו' (שמואל א י"ג, ח'), ולא שמר הבטחתו להמתין כל היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שבא שמואל ואמר לו, נסכלת כי לא שמרת וגו' (שמואל א י"ג, ג'), ועתה ממלכתך לא תקום (שמואל א י"ג, ד'). הא למדת שבשביל מצוה קלה של נביא נענש. הוא ובניו - מגיד שאם בנו הגון הוא קודם לכל אדם.

המלך והארץ

בפרשיה הקטנה הנקראת פרשת המלך יש שש מצוות בהקשר למלך: א. "שום תשים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ" ב. "לא תוכל לַתֵּת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי". ג. "לא יִרְפֶּה לוֹ סוֹסִים". ד. "וְלֹא יִרְפֶּה לוֹ נָשִׁים". ה. "וְכִסֶּף וְזָהָב לֹא יִרְפֶּה לוֹ מֵאֵד". ו. "וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר" (ספר תורה מיוחד של המלך שנמצא עמו תמיד).

בנוסף, בתוך הדברים כתובה מצוה שביעית, "וְלֹא יָשִׁיב אֶת הָעָם מִצְרִימָה לְמַעַן הִרְבוֹת סוֹס וְה' אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפְּנוּ לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד" - זהו האיסור לשוב למצרים, כמו שפוסק הרמב"ם בהלכות מלכים (ה, ז). הלכה זו נוגעת לכל אחד, ובכל זאת היא כתובה דוקא בהקשר למלך. מכאן ניתן להבין שמלך ישראל דואג לקשר הנכון של עם ישראל לארץ ישראל.

בהמשך להלכה שאסור לחזור למצרים, מביא הרמב"ם את כל ההלכות על ישיבת ארץ ישראל וחביבותה, למשל: "אסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ... גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה... כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין... לעולם ידור אדם בארץ ישראל". כל זה מתפקידו של המלך, שבהשראתו אנו מחבבים את הארץ הקדושה.

תהלים - פרקים ק"כ-קל"ד

תניא - אגרת הקדש ה'

אך הענין הוא עד"מ כמו שזורעין זרעים או נוטעין גרעין שהשבולת הצומחת מהזרע והאילן ופירותיו מהגרעין אינן מהותן ועצמותן של הזרע והגרעין כלל כי מהותם ועצמותם כלל ונרקב בארץ וכח הצומח שבארץ עצמה [נ"א עצמו] הוא המוציא והמגדל השבולת והאילן ופירותיו רק שאינו מוציא ומגלה כחו לחוץ מהכח אל הפועל כי אם על ידי הזרע והגרעין שנרקבין בארץ וכלה כל כחם בכח הצומח שבארץ ונתאחדו והיו לאחדים וע"י זה מוציא כח הצומח את כחו אל הפועל ומשפיע חיות לגדל שבולת כעין הזרע אבל בריבוי הרבה מאד בשבולת אחת וכן פירות הרבה על אילן א' וגם מהותן ועצמותן של הפירות מעולה בעילוי רב ועצום למעלה מעלה ממהותו ועצמותו של הגרעין הנטוע וכן כה"ג בפירות הארץ הגדלים מזרעונין כעין גרעינין כמו קשואים וכה"ג והכל הוא מפני שעיקר ושרש חיות הפירות נשפע מכח הצומח שבארץ הכולל חיות כל הפירות. והגרעינין הזרועים בארץ אינן אלא כעין אתערותא דלתתא הנקראת בשם העלאת מ"נ בכתבי הארז"ל:

לוח היום-יום

כ"ז מנחם-אב

מברכין ראש חודש אלול, אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התוועדות.

חודש אלול הוא חדש החשבון. דכמו בגשמיות הנה הבעל עסק, בכדי שיהיה העסק כדבעי ויתן רוח רב, צריך מזמן לזמן לעשות חשבון ולתקן את כל החסרונות. כן הוא גם בעבודה הרוחנית בעבודת השם יתברך, דכל השנה הנה כל ישראל עוסקין בתורה ומצות ובמדות טובות, בחדש אלול הוא חדש החשבון אשר כל אחד ואחד מישראל, כל חד וחד לפום שיעורא דיליה הן היושב אהל והן הבעל עסק, צריכים לעשות חשבון צדק בנפשם מכל אשר עבר עליהם במשך השנה, ולידע המעלות בעבודתם ולחזקם, ואת החסרונות שבהם ובעבודתם לתקנם. דעל ידי הכנה טובה זו זוכים לשנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות.

נ"ך יומי - דברי-הימים-ב פרק א'

(א) (פ) וַיִּתְחַזַּק שְׁלֹמֹה בֶן-דָּוִד עַל-מַלְכוּתוֹ וַיֵּהְיֶה אֱלֹהֵי עַמּוֹ וַיִּגְדָּלְהוּ לְמַעַלָּה:

ויתחזק שלמה וגו' - מפני שי"י אלהיו עמו.

(ב) וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְכָל-יִשְׂרָאֵל לְשִׂרְיֵי הָאֱלֹפִים וְהַמְּאֹת וְלִשְׁפָטִים וְלְכָל נָשִׂיא לְכָל-יִשְׂרָאֵל רְאֵשֵׁי הָאֲבוֹת:

ויאמר שלמה לכל ישראל - ומי הם אותם כל ישראל הם שרי האלפים כדכתיב ויקהל דוד את כל שרי ישראל (דברי הימים א כ"ח, א'), ומה אמר להם שיבאו עמו לבמה אשר בגבעון (דברי הימים ב א', ג').

(ג) וַיֵּלְכוּ שְׁלֹמֹה וְכָל-הַקֹּהֵל עִמּוֹ לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן כִּי-שֵׁם הָיָה אֹהֶל מוֹעֵד הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה עֲבַד-יְהוָה בַּמִּדְבָּר:

ויילכו שלמה וכל הקהל עמו וגו' - וכן דרך הפסוקים לקצר ויאמר י"י לדג ויקא את יונה (יונה ב', י"א) אמר לו להקיא ויקא וכן ויאמר י"י למלאך וישב חרבו אל נדנה (דברי הימים א כ"א, כ"ז).

(ד) אֲכַל אַרְוֶן הָאֱלֹהִים הָעֵלָה דָּוִיד מִקְרִית יַעֲרִים בַּהֲכִין לוֹ דָּוִיד כִּי נָטָה-לוֹ אֹהֶל בִּירוּשָׁלַם: (ה) וּמִזִּבְחַ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה בְצִלָּאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹור שֵׁם לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה וַיִּדְרָשׁוּהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקֹּהֵל: (ו) וַיַּעַל שְׁלֹמֹה שֵׁם עַל-מִזִּבְחַ הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו עֹלוֹת אֲלֹף: (ז) בַּלֵּילָה הַהוּא נִרְאָה אֱלֹהִים לְשְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ שֶׁאֵל מָה אֶתֶּן-לָךְ:

שאל מה אתן לך - בחר ושאל כל מה שתרצה ואני אתן לך.

(ח) וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לֹא-לֵהִים אֶתָּה עֹשִׂיתָ עִם-דָּוִיד אָבִי חֶסֶד גָּדוֹל וְהַמְלִכְתָּנִי תַּחְתָּיו: (ט) עֲתָה יְהוָה אֱלֹהִים יֵאָמֵן דְּבָרְךָ עִם דָּוִיד אָבִי כִּי אֶתָּה הַמְּלִכְתָּנִי עַל-עַם רַב בְּעֶפְרַר הָאָרֶץ:

עתה י"י אלהים יאמן - פראבריטש בלעז. כי אתה המלכתני - כלומר כיון שהמלכתני על עם רב כזה צריך אני שיהא בי חכמה וכח לצאת לפנייהם וללחום מלחמותיהם כענין שנאמר בשמואל ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו (שמואל א ח', כ'). והואיל ועלי לשאול מה שבלבי אשאל מה שאני צריך וזה שתתן לי חכמה.

(י) עֲתָה חֲכָמָה וּמִדָּע תֶּן-לִי וְאַצְאָה לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְאֲבֹאָה כִּי-מִי יִשְׁפֹּט אֶת-עַמִּי הַזֶּה הַגָּדוֹל:

ואצאה לפני העם הזה ואבואה - וגם למלך צריך שיהא לב חכם לידע לשפוט העם ואני נער ורך אפי' אלף אנשים חכמים היה קשה להם לשפוט עם גדול כזה אי אפשר בלא עסקים רבים שבאים לדון ואין לו מתון לעיין בדינם שעוד זה קובל ואינו מפסיק דבריו והנה בא אחר וצועק ומי יוכל לפסוק אלף דינין ביום אחד אם לא חכם ונבון אשר רוח אלהים בו וזה אני שואל שתתן לי חכמה ומדע לשפוט עמך זה הגדול כי זה אני צריך שתתן לי.

(יא) (ס) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | לְשִׁלְמָה יַעַן אֲשֶׁר הָיְתָה זֹאת עִם-לְבָבָהּ וְלֹא-
שָׂאֲלָתָ עֵשָׂר נְכָסִים וְכָבוֹד וְאֵת נַפְשׁ שְׁנֹאִיךָ וְגַם-יָמִים רַבִּים לֹא שָׂאֲלָתָ
וּתְשִׁאל-לָךְ חֲכָמָה וּמִדָּע אֲשֶׁר תִּשְׁפּוּט אֶת-עַמִּי אֲשֶׁר הִמְלַכְתִּיךָ עָלָיו:

יען אשר היתה זאת עם לבבך - שאין אדם שואל דבר זה אלא מי שיש יראת שמים
בלבו כענין שנאמר ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים (שמות י"ח,
כ"א). ואת נפש שונאיך - לנצחם.

(יב) הַחֲכָמָה וְהַמִּדָּע נָתַן לָךְ וְעֵשָׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד אֶתֶּן-לָךְ אֲשֶׁר לֹא-
הָיָה כֵּן לְמַלְכִּים אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא יִהְיֶה-כֵּן:

החכמה והמדע נתון לך - מה ששאלת. עושר ונכסים וכבוד - אשר לא שאלת אתן
לך. אשר לא היה כן למלכים אשר לפניך ואחריך לא יהיה - מוסב על עושר וכבוד
אשר לא שאלת כי החכמה שאני נותן לך בה תלוי גם עושר גם כבוד גם אריכות
ימים דכתיב אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד (משלי ג', ט"ז). וזהו
שכתוב במלכים ויגדל המלך שלמה מכל מלכי הארץ לעושר ולחכמה וגומר
(מלכים א' י', כ"ג).

(יג) וַיָּבֹא שִׁלְמָה לְבָמָה אֲשֶׁר-בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלַם מִלְּפָנֶי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּמְלֶךְ
עַל-יִשְׂרָאֵל: (יד) (פ) וַיֵּאסֶף שִׁלְמָה רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַיְהִי-לוֹ אֵלֶּף וְאַרְבַּע-
מֵאוֹת רָכָב וּשְׁנַיִם-עֶשְׂרֵי אֵלֶּף פָּרָשִׁים וַיְנַיִחֵם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעַם-הַמֶּלֶךְ
בִּירוּשָׁלַם:

ויניחם בערי הרכב - הניח מקצת אותם פרשים ורכב בערי הרכב ועל שם שרוכבי
המלך שם היו קוראים אותן העיירות ערי הרכב ומקצתם הניח עמו בירושלים.

(טו) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הַזָּהָב בִּירוּשָׁלַם כְּאֲבָנִים וְאֵת הָאֲרָזִים
נָתַן בְּשִׁקְמִים אֲשֶׁר-בְּשִׁפְלָה לְרֹב:

כאבנים - מרוב כסף וזהב שהיה לו לא היה מקפיד על נתינת כסף וזהב בכל
העיר לעשות שולחנות וכסאות ורבותינו אמרו כאבני עשר וי"א אמות שהיה לו
אבני גזית כן עשה מן הכסף.

(טז) וּמוֹצָא הַסּוּסִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה מִמִּצְרַיִם וּמִקְנֵא סַחְרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְנֵא
יָקָחוּ בַּמִּחִיר:

ומוצא הסוסים אשר לשלמה - כלומר כל מוצא סוסים אשר לשלמה לא היה כי
אם ממצרים. ומקנא סחרי המלך - ומקנא - אסיפת הסוסים במצרים, וקורין לה
בלשון אשכנז שטוטא.

(יז) וַיַּעֲלוּ וַיּוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם מֶרְכָּבָה בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוּסִים בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה
וְכֵן לְכָל-מַלְכֵי הַחֲתִיִּם וּמַלְכֵי אֲרָם בְּיָדָם יוֹצִיאוּ: (יח) וַיֹּאמֶר שִׁלְמָה לְבָנוֹת
בֵּית לָשֵׁם יִ-הָזֶה וּבֵית לְמַלְכוּתוֹ:

יום שלישי // כ"ח מנחם-אב

הומש - שלישי פרשת שפטים

(פרק י"ח) (א) (שלישי) (ס) לֹא־יִהְיֶה לְכֹהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל־שֹׁבֵט לְוֵי חֵלֶק וְנִחֲלָה עִם־יִשְׂרָאֵל אִשִּׁי יִהְיֶה וְנִחֲלָתוֹ יֹאכְלוּ:

לא יהי לכהנאי לויאי כל שבטא דלוי חולק ואחסנא עם ישראל קורבנאי דיי ואחסנתיה ייכלון.

הכהנים הלויים - זה כהנים. כל שבט לוי - זה לויים. כל שבט לוי - בין תמימין בין בעלי מומין. חלק - בביזה. ונחלה - בארץ. אשי יי - קדשי המקדש. ונחלתו - אילו קדשי הגבול, תרומות ומעשרות.

(ב) וְנִחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לוֹ בְּקָרֵב אָחִיו יִהְיֶה הוּא נִחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ:

ואחסנא לא יהי ליה בגו אחוהי מתנן דיהב ליה יי אנן אחסנתיה כמא דמליל ליה.

אבל נחלה - גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובסיפרי דורשו (ספרי דברים י"ח, ב'), ונחלה לא יהיה לו - זו נחלת שאר, בקרב אחיו - זו נחלת חמשה. ואיני יודע מה הוא. ונראה לי: שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ חמשה עממים, ושל סיחון ועוג שני עממים - אמורי וכנעני, ונחלת שאר - לרבות קיני קנזי וקדמוני, [אם תזכו לירש בהן]. וכן דורש בפרשת מתנות שנאמרו לאהרן: על כן לא היה ללוי (דברים י', ט') - להזהיר על קיני קנזי וקדמוני. [שוב נמצא בדברי ר' קלנימוס: הכי גרסינן בספרי: ונחלה לא יהיה לו - אילו נחלת חמשה, בקרב אחיו - אילו נחלת שבעה, נחלת חמשה שבטים ונחלת שבעה שבטים. ומתוך שמשה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחצי מנשה (במדבר ל"ב), ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים וחצי מנשה (יהושע י"ד-י"ז), ושבעה האחרים נטלו מאיליהם אחרי מות יהושע, מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבעה לבד]. כאשר דבר לו - בארצם לא תנחל (וגו') אני חלקך (במדבר י"ח, כ').

(ג) (ס) וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם זִכְחֵי הַזֹּבֵחַ אִם־שׁוֹר אִם־שֶׁה וְנָתַן לְכֹהֵן הַזֹּרֵעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקָּבָה:

ודין יהי דחזי לכהנאי מן עמא מן נכסי נכסתא אם תור אם אמר ויתין לכהנא דרעא ולועא וקבמא.

מאת העם - ולא מאת הכהנים. [שה - מולטון גדול, וכשפירש בו 'בן שנה' - הרי כבש]. אם שור אם שה - פרט לחיה. הזרוע - מן הפרק של ארכובה ועד כף של יד שקורין אישפלרון. הלחיים - עם הלשון. דורשי רשומות היו אומרים (ספרי דברים י"ח, ג'), זרוע - תחת היד, שנאמר: ויקח רמח בידו (במדבר כ"ה, ז'), לחיים - תחת תפלה, שנאמר: ויעמד פינחס ויפלל (תהלים ק"ו, ל'), הקיבה - תחת האשה אל קבתה (במדבר כ"ה, ח').

(ד) רֵאשִׁית הַגֶּנֶךְ תִּירְשֶׁהָ וַיִּצְהָרְךָ וְרֵאשִׁית גֵּו צִאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ:

ריש גבורך חמרך ומשחך וריש גזת ענך תתין ליה.

ראשית דגנך - זו תרומה. לא פירש בה שיעור, אבל רבותינו נתנו בה שיעור (משנה תרומות ד', ג'), עין יפה - אחד מארבעים, רעה - אחד מששים, בינונית - אחד מחמשים, וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר: וששיתם האיפה מחומר החיטין (יחזקאל מ"ה, י"ג), ששית האיפה חצי סאה, כשאתה נותן חצי סאה לכור, הרי אחד מששים, שהכור שלשים סאים. [ראשית - תחילת הנאתך]. וראשית גז צאנך - כשאתה גוזז צאנך בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן. ולא פירש שיעור, ורבותינו (בבלי חולין קל"ז:) נתנו בו שיעור, אחד מששים. וכמה צאן חייבות בראשית הגז? חמש רחלות, שנאמר, חמש צאן עשויות (שמואל א כ"ה:י"ח).

(ה) כִּי בֹו בַּחֵר יִהְיֶה אֶל־לֵהִיךְ מִכָּל־שְׂבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשֵׁרֶת בְּשֵׁם־יְהוָה הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים:

ארי ביה אתרעי יי אלהך מכל שבטך למקם לשמשא בשמא דיי הוא וכוהני כל יומיא.
לעמד לשרת — מכאן שאין שירות אלא מעומד.

פסוק חי

"וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זִבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזֶּרֶעַ וְהַלֵּחִיִּים וְהַקֹּבֵה". בפסוק הזה יש רמזים יפים ביותר: בכל הפסוק יש חי מלים, בדיוק כמו הגימטריא של המלה הראשונה וזה. יותר מכך, הפסוק מחולק לפי התוכן והטעמים לשלשה חלקים: בראשון 6 מלים "וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם". בשני 7 מלים "מאת זבחי הזבח אם שור אם שיה". ובשלישי 5 מלים "ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה". זו בדיוק החלוקה במלה ו-ז-ה.

ועכשיו נספור את האותיות ונגלה שבכל הפסוק יש 67 אותיות, בגימטריא אלול. כך רומז הפסוק לחודש אלול בכלל, ולתאריך חי אלול במיוחד - תאריך בעל משמעות לפי הקבלה, ואשר קיבל משמעות נוספת עבורנו מאז שנולדו בו רבי ישראל בעל-שם-טוב ורבי שניאור זלמן מלאדי בעל התניא והשולחן ערוך. ערך הגימטריא של כל הפסוק עולה 6 פעמים תורה. זהו ערך המלים בפסוק "ונתן לכהן" שהוא תמצית הפסוק כולו, מתנות כהונה, והרי הכהנים הם מורי

תהלים - פרקים קל"ה-קל"ט

תניא - אגרת הקדש ה'

וככה ממש עד"מ כל מעשה הצדקה שעושין ישראל עולה למעלה בבחינת העלאת מ"נ לשורש נשמותיהן למעלה הנקרא בשם כנ"י ואימא תתאה בלשון הזהר ושכינה בלשון הגמרא הכלולה מכל מדותיו של הקב"ה ומיוחדת בהן

בתכלית וראשיתן היא מדת החסד וע"י העלאה זו מתעורר חסד ה' ממש שהוא גילוי אורו יתברך לירד ולהאיר למטה לנשמות ישראל בבחי' גילוי רב ועצום בשעת התפלה עכ"פ כי אף שלגדולתו אין חקר עד דכולא קמיה כלא חשיבי הרי במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כמים שיוורדין כו'. וז"ש זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק דע"י שהאדם חנון ורחום וצדיק צדקות אהב גורם לאור ה' שיזרח לנשמתו המלוכשת בגופו העומד בחשך שהוא משכא דחויא וזה נקרא בשם ישועה כד אתהפכא חשוכא לנהורא וזהו מצמיח ישועות שישועה זו צומחת מזריעת הצדקה שזורעין בארץ העליונה ארץ חפץ היא השכינה וכנ"י שנקראת כן ע"ש שמתלבשת בתחתונים להחיותם כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים ובפרט מן הפרט כשזורעין באה"ק התחתונה המכוונת כנגדה ממש שהזריעה נקלטת תיכף ומיד בארץ העליונה בלי שום מניעה ועיכוב בעולם מאחר שאין שום דבר חוצץ ומפסיק כלל בין ארצות החיים כי זה שער השמים משא"כ בחו"ל וד"ל:

לוח היום-יום

כ"ח מנחם-אב

דרכי הרפואה בחולי הגוף בכלל שנים הם, א) לרפאות את האבר או הכח המקולקל חולה וחלוש. ב) לחזק את האברים והכחות הבריאים, אשר הם יתגברו על האבר וכח החולה לרפאותו. הדוגמא מזה בחולי הנפש הם שני דרכי העבודה, תשובה ומעשים טובים.

נ"ך יומי - דברי-הימים - ב פרק ב'

(א) וַיִּסְפָּר שְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֲלֶף אִישׁ סָבָל וּשְׁמוֹנִים אֲלֶף אִישׁ חֹצֵב בָּהָר וּמְנַצְחִים עֲלֵיהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְיָשָׁשׁ מֵאוֹת: (ב) (פ) וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל-חוּרָם מֶלֶךְ-צֹר לֵאמֹר כִּי־אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם-דָּוִיד אָבִי וְהַשְׁלַח-לוֹ אֲרָזִים לְבָנוֹת-לוֹ בֵּית לְשֹׁכֶת בּוֹ: (ג) הִנֵּה אֲנִי בּוֹנֶה-בַּיִת לְשֵׁם יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵי לְהַקְדִּישׁ לוֹ לְהַקְטִיר לִפְנָיו קִטְרֵת-סַמִּים וּמַעֲרֹכֶת תָּמִיד וְעֹלֹת לִבְקָר וְלַעֲרֹב לְשִׁבְתוֹת וְלַחֲדָשִׁים וְלִמְזֻעָדָי יְיָ הוֹדָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם זֹאת עַל-יִשְׂרָאֵל:

להקדיש לו - לצורך מה. להקטיר לפניו קטורת - שהוא דרך כבוד וגם מכפיל כי אם להקטיר לפניו (דברי הימים ב ב', ה'). לעולם זאת על ישראל - לכך אני מבקשך לשלוח אלי בנין טוב וחזק לפי שלעולם זקוק על ישראל להקריב קרבנם בבית זו אשר אני בונה.

(ד) וְהַבַּיִת אֲשֶׁר-אֲנִי בּוֹנֶה גָדוֹל כִּי-גָדוֹל אֱלֹהֵינוּ מְכַל-הָאֱלֹהִים:

והבית אשר אני בונה גדול - לפיכך צריך אני שתשלח לי מבניינך וא"ת תקטין את הבית כדי שלא תצטרך לאחרים איני יכול כי גדול אלהינו מכל האלהים ולכך איני יכול להקטינו ולהמעיטו.

(ה) ומי יעצר-כח לבנות-לו בית פי השמים ושמי השמים לא יכלכלהו ומי אני אשר אבנה-לו בית פי אם-להקטיר לפניו:

ומי יעצר כח לבנות לו בית - לפי שאמר והבית אשר אני בונה גדול (דברי הימים ב ב', ד') שמא יהא משמע לך גדול כל סיפוקו ואין זה כי מי יעצור כח מי יכול לדחוק ולעצור כח עצמו כל כך לבנות לו בית הראוי לו ודוגמא למעלה כי נעצור כח להתנדב (דברי הימים א כ"ט, י"ד). כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו - ולכך הוא אומר ומי אני אשר אבנה לו בית ומה שאני בונה לו לא כלום כי אם להקטיר בו לפניו.

(ו) ועתה שלח-לי איש-חכם לעשות בזהב ובכסף ובנחשת ובברזל ובארגון ובכרמיל ותכלת וידע לפתח פתוחים עם-החכמים אשר עמו ביהודה ובירושלם אשר הכין דוד אבי:

ובארגון - זה ארגמן. וכרמיל - זו תולעת שני תדע שהרי לא נזכר כאן תולעת שני. וידע לפתח פתוחים - דוגמת פתוחי חותם שיודע לחתום ולצייר באבנים גראביר בלשון אשכנז.

(ז) ושלח-לי עצי ארזים ברושים ואלגומים מהלבנון כי אני ידעתי אשר עבדי יודעים לברות עצי לבנון והנה עבדי עם-עבדי: (ח) ולהכין לי עצים לרב פי הבית אשר-אני בונה גדול והפלא: (ט) והנה לחטבים לברתי העצים נתתי חטים | מכות לעבדי כרים עשרים אלף ושערים כרים עשרים אלף ויין בתים עשרים אלף ושמן בתים עשרים אלף:

נתתי חטים מכות - בלשון אשכנז פול אויף. ויש אומרים מכות כתותין להוציא חטים מן השבולת. ויין בתים - לשון בת מדה בלח כור ביבש.

(י) (ס) ויאמר חורם מלך-צר בכתב וישלח אל-שלמה באהבת י-הוה את-עמו נתנה עליהם מלך: (יא) ויאמר חורם ברוך י-הוה אלהי ישראל אשר עשה את-השמים ואת-הארץ אשר נתן לדוד המלך בן חכם יודע שכל ובינה אשר יבנה-בית לי-הוה ובית למלכותו: (יב) ועתה שלחתי איש-חכם יודע בינה לחורם אבי:

יודע בינה לחורם אבי - אומן חכם של אבי היה גם שלי הוא.

(יג) בן-אשה מן-בנות דן ואביו איש-צרי יודע לעשות בזהב ובכסף בנחשת בברזל באבנים ובעצים בארגמן בתכלת ובבזן ובכרמיל ולפתח כל-פתוח ולחשב כל-מחשבת אשר ינתן-לו עם-חכמי וחסמי אדני דוד אבי:

בן אשה - אלמנה היתה. מן בנות דן - משבט דן. ואביו איש צורי - יהודי היה יושב בצור דוגמא עובד אדום הגתי (שמואל ב' ו', י"א) שהיה יושב בגת ולוי היה, ובמלכים כתיב ובן אשה אלמנה ממטה נפתלי ואביו איש צורי (מלכים א' ז', י"ד) אלא אמו מן דן ואביו מנפתלי ומה צריך לייחס מאיזה שבט היה אביו ואמו זהו שכתוב דנני אלהים (בראשית ל', ו') וגם נפתולי אלהים וגו' (בראשית ל', ח') אמרה רחל מעתה עקמתי פתולים עקמומיות עשיתי עד שאני יכולה לדמות עצמי ללאה אחותי אם לאה תתפאר בבצלאל בנה שיעשה המשכן יצטרך להשתתף במלאכתו אחד מבני דן שנא ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן (שמות ל"ח, כ"ג) ואם שלמה בן אחותי יבנה ב"ה צריך להשתתף עמו מבני דן ונפתלי. ואביו איש צרי - ללמדך אע"פ שאמו אלמנה צריך אדם לתפוש אומנות אביו (כך שמעתי מפי רבינו שלמה בר לוי ממנטויל"א בן אחותו של רבינו משה הדרשן).

(יד) וְעַתָּה הַחַטִּים וְהַשְּׁעָרִים הַשָּׁמֶן וְהַיֵּין אֲשֶׁר אָמַר אֲדֹנָי וְשָׁלַח לַעֲבָדָיו: (טו) וְאֶנְחֵנוּ נִכְרֹת עֵצִים מִן-הַלְּבָנוֹן כָּל-צָרְכְּךָ וּנְבִיאִם לְךָ רַפְסֹדוֹת עַל-יָם יָפוֹ וְאַתָּה תַעֲלֶה אֹתָם יְרוּשָׁלָּם:

רפסדות - דוברות (מלכים א' ה', כ"ג), בלשון אשכנז פלייציץ. על ים יפו - פי' על חוף הים כמו וירד יפו (יונה א', ג') דיונה.

(טז) (פ) וַיִּסְפָּר שְׁלֹמֹה כָּל-הָאֲנָשִׁים הַגִּירִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר סָפַרם דָּוִד אָבִיו וַיִּמָּצְאוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:

ויספר שלמה כל האנשים הגירים - מלא בכ' יודי"ן ומתחילה כשספרם דוד נקראו שם גרים ביו"ד אחת אבל שלמה ספרם בשעת מעשה כשבנה ולכך כתיב מלא ודוגמא והעליתם את עצמותי מזה חסר אתכם בפ' ויחי, בשעת מעשה כשלקחן כתיב אתכם (שמות י"ג, י"ט). ויספר וכו' - אחרי הספר למעלה דכתיב ויאמר דוד לכנוס את הגרים (דברי הימים א' כ"ב, ב').

(יז) וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף סָבָל וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֲצִב בָּהָר וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת מְנַצְחִים לְהַעֲבִיר אֶת-הָעָם:

ויעש מהם שבעים אלף וגו' - מה שחזר ומזכירן ומזכיר המספר בשביל שהפסיק הענין לכך הוצרך לומר אף עתה ולא יפסוק עד שיכלה כל הבנין ואומר מיד ויחל שלמה לבנות וגו' (דברי הימים ב' ג', א') ואפילו בפסוק א' מנהגו שיפסיק הענין ומתחיל לדברי הראשון כמו זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וגו' (במדבר ט"ז, ו'), ולמחרתו כתיב ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך וגו' (במדבר ט"ז, ט"ז) וחוזר ואמר וקחו איש מחתתו וגו' (במדבר ט"ז, י"ז) אלא לפי שהפסיק בכמה פסוקים הוצרך שנית להכתב וכ"ש כאן.

יום רביעי // כ"ט מנחם-אב

הומש - רביעי פרשת שפטים

(פרק י"ח) (ו) (רביעי) (ס) וְכִי-יָבֹא הַלְוִי מֵאַחֲרֵי שְׁעָרֶיךָ מִכָּל-יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר-הוּא גָר שָׁם וּבָא בְּכָל-אַנֹת נַפְשׁוֹ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחָר יְ-הוָה:

וארי ייתי ליוואה מחדא מקרנה מכל ישראל דהוא דאר תמן וייתי בכל רעות נפשיה לאתרא דיתרעי יי.

(ו-ז) וכי יבא - יכול בבן לוי וודאי הכתוב מדבר? תלמוד לומר, ושרת, יצאו
לויים שאין ראויים לשירות. ובא בכל אות נפשו, ושרת - לימד על כהן שבא
ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו, אפילו במשמר שאינו שלו. דבר אחר, עוד
לימד על הכהנים הבאים לרגל שמקריבין ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל,
כגון מוספי הרגלים, ואף על פי שאין המשמר שלהם.

(ז) וְיִשְׂרָת בְּשֵׁם יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיוּ בְּכָל-אַחֲיוֹ הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יְ-
הוָה:

וישמיש בשמא דיי אלהיה בכל אחוהי ליואי דמשמשין תמן בצלו קדם יי.

(ח) חֶלֶק כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ לֶבֶד מִמְכָּרֵיו עַל-הָאֲבוֹת:

חולק כחולק יוכלון בר ממשרתא דיתה שבתא דבין אתקינו אבהתא.

חלק כחלק יאכלו - מלמד שחולקין בעורות ובבשר שעירי חטאות. יכול אף
בדברים הבאים שלא מחמת הרגל, כגון תמידין ומוספי השבת ונדריים ונדבות?
תלמוד לומר, לבד ממכריו על האבות - חוץ ממה שמכרו האבות בימי דוד
ושמואל, שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה, טול אתה שבתך ואני אטול שבתך.

(ט) (ס) כִּי אַתָּה בָּא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא-תִלְמַד לַעֲשׂוֹת
בְּתוֹעֵבַת הַגּוֹיִם הָהֵם:

ארי את עלי לארעא דיי אלהי יהיב לך לא תילף למעבר בתועבת עממיא האנון.

לא תלמד לעשות - אבל אתה למד להבין ולהורות, להבין מעשיהם כמה הן
מקולקלין, ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך שזה הוא חוק הגוים.

(י) לֹא-יִמְצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ קִסִּים קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ
וּמְכַשֵּׁף:

לא ישתכח בך מעבר בריה וברתיה בנורא קסים קסמין מענין ומנחיש וחרש.

מעביר בנו ובתו באש - היא עבודת המולך, עושה מדורת אש מכאן ומכאן
ומעבירו בין שתיהם. איזהו קוסם - האוחז את מקלו ואומר, אם אלך אם לא
אלך, וכן הוא אומר: עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו (הושע ד', י"ב). מעונן - ר'
עקיבא אומר: אילו נותני עונות, שאומרים: עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים
אומרים: אילו אוחזי העינים. מנחש - פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו
נפלה מידו.

(יא) וְחֵבֶר חֶבֶר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְעֹנִי וְדֹרֵשׁ אֱלֹהִים:

וְרִמְיָן רִמְיָן וְשֹׁאֵל בְּבִדִּין וּבִזְכוּרוֹ וְתַבְעֵי מִן מִיתָא.

וחבר חבר - שמצרף נחשים ועקרבים או שאר חיות למקום אחד. ושואל אוב - זה מכשפות ששמו פיתום, ומדבר משיחיו, מעלה את המת בבית השחי שלו. וידעוני - מכניס עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו, ומדבר העצם על ידי מכשפות. ודורש אל המתים - כגון מעלה בזכורו והנשאל בגלגלת.

(יב) כִּי־תוֹעֲבֶת י־הוָה כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹהִים וּבְגִלְלַת הַתּוֹעֲבֹת הָאֵלֹהִים י־הוָה אֶל־לְהִיךְ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵי:

ארי מרחק קדם יי כל עבד אליו ובדיל תועיבתא האליו יי אלהך מתריד יתהון מן גדרך. כל עשה אלה - 'עשה כל אלה' לא נאמר, אלא, כל עשה אלה - אפילו אחת מהן.

(יג) תָּמִים תִּהְיֶה עִם י־הוָה אֶל־לְהִיךְ:

שלים תהי ברחלתא דיי אלהך.

תמים - אנטרינש. תמים תהיה וגו' - התהלך עמו בשלימות ותצפה לו, ולא תסמוך על המנחשים ועל המעוננים. [התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו

חינוך הבנים

"לא ימצא בך מעביר בנך ובתו באש". לפי הפשט, זו אזהרה על עבודה זרה שבעבודתה היו מעבירים את הבנים באש (ויש מחלוקת בין המפרשים האם הבנים היו מתים או לא). בהרחבה, האיסור הזה מלמד אותנו על החובה לחנך את בנינו בדרך התורה והמצוה ולא 'לשרוף' אותם באמונות אחרות. בדור שלנו, צריך להזהיר את ההורים גם מפני מתן חופש יתר לילדים, מתירנות בחנוך. מה רע אם ניתן לילד להתנסות בכל מיני דברים? ללכת לאן שבא לו ולראות כל מה שבא לו. שיתנסה ויחליט לבד... זהירות, אתם משחקים באש והילד נשרף. שמרו אותו מאש זרה.

[ולחלקו,

תהלים - פרקים ק"מ-קמ"ד

תניא - אגרת הקדש ט'

ט אחוביי אחיי ורעיי אשר כנפשי באתי כמזכיר ומעורר ישנים בתרדמת הבלים הבלים ולפקוח עיני העורים יביטו לראות להיות כל ישעם וחפצם ומגמתם לכל בהם חיי רוחם במקור מים חיים חיי החיים כל ימי חייהם מגפש ועד בשר דהיינו כל מילי דעלמא ועסקי פרנסה לא יהיה כאלו דעבדין לגרמיהו ולא יהיה בית ישראל כעו"ג דזנין ומפרנסין ומוקרין לנשייהו ובנייהו מאהבה כי מי כעמדך

ישראל גוי אחד בארץ כתיב דהיינו שגם בעניני ארץ לא יפרידו [נ"א יפרדו]
מאחד האמת ח"ו להעיד עדות שקר ח"ו בק"ש ערב ובוקר בעינים סגורות ה'
אחד בד' רוחות ובשמים ממעל ובארץ מתחת ובפקוח עיני העורים התעיף עיניך
בו ואיננו ח"ו אך בזאת יאות לנו להיות [נ"א בהיות] כל עסקינו במילי דעלמא
לא לגרמייהו כי אם להחיות נפשות חלקי אלקות ולמלאות מחסוריהם בחסד
חנם שבזה אנו מדמין הצורה ליוצרה ה' אחד אשר חסד אל כל היום חסד של
אמת להחיות העולם ומלואו בכל רגע ורגע רק שאשתו ובניו של אדם קודמין
לכל על פי התורה.

לוח היום-יום

כ"ט מנחם-אב

עס דארף זיין עבודה בכח עצמו. העכער איז אז מ'נעהמט פאר'ן האנט און מ'פירט.
טייערער איז אז עס איז בכח עצמו.
תרגום: צריכה להיות עבודה בכח עצמו. גבוה יותר כשלוקחים את היד ומנהיגים.
יקר יותר כשזה בכח עצמו.

נ"ך יומי - דברי-הימים - ב פרק ג'

(א) וַיַּחַל שְׁלֹמֹה לְבָנוֹת אֶת-בֵּית-יְהוָה בִּירוּשָׁלַם בְּהַר הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר
נִרְאָה לְדָוִיד אָבִיהוּ אֲשֶׁר הָכִין בְּמָקוֹם דָּוִיד בְּגֵרֶן אֲרָנָן הַיְּבוֹסִי:
בהר המזריה - לפי אשר שם נראה הקב"ה לדוד בגרן ארנן בהעצר המגפה והוא
הר המזריה מקום דוד.

(ב) וַיַּחַל לְבָנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בִשְׁנֵי בִשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ:

ויחל לבנות בחדש השני - מפורש בתחילת ראש השנה ירושלמי ופתרון בחדש
השני בשני בחדש אייר לפי שרוצה לומר בשנת ארבע למלכותו הוצרך לכפול
ולומר בשני ודוגמא והמים היו הלוך וחסור עד החודש העשירי (בראשית ח',
ה') ודוגמא במלכים בשנה הרביעית בחדש זיו הוא חדש השני למלך שלמה וגו'
(מלכים א' ו', א') מוסב על השנה הרביעית ואז בשנת ארבע למלכותו התחיל
בשני כי כל ימי החורף לא היה יכול מפני הקור ובניסן לא היה יכול מפני הפסח.

(ג) וַיֵּאָלֶה הוֹסֵד שְׁלֹמֹה לְבָנוֹת אֶת-בֵּית הָאֱלֹהִים הָאָרֶךְ אַמּוֹת בְּמִדָּה
הָרִאשׁוֹנָה אַמּוֹת שְׁשִׁים וָרֹחַב אַמּוֹת עֶשְׂרִים:

הארך אמות במדה - ולפי שהפסיק ואמר במדה הראשונה אומר עוד אמות
כלומר אורך אמות הבית ששים אמה בין דביר להיכל ורחב אמות כ'.

(ד) וְהָאוֹלָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי רֹחַב-הַבַּיִת אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְהַגֹּבַהּ
מֵאַה וְעֶשְׂרִים וַיִּצְפְּהוּ מִפְּנִימָה זָהָב טָהוֹר:

והאולם אשר על פני הארך - אורך של אולם שעל פני רוחב הבית כ' שהרי אורך האולם בכל רוחב הבית כ' אמה מצפון לדרום וכל מדה יתירה קרויה אורך והפחותה קרויה רוחב ולפי שבהיכל מדתו ממזרח למערב יתירה קרויה אורך ומן הצפון לדרום פחותה קרויה רוחב ובאולם שמדתו מן הצפון לדרום יתירה קרויה אורך ומדתו מן המזרח למערב שהיא פחותה קרויה רוחב ורחב האולם עשר כמפורש עשר באמה רחבה על פני הבית (מלכים א ו', ג'). והגובה מאה ועשרים - ובמלכים כתיב ושלשים אמה קומתו (מלכים א ז', ב') הא כיצד גובה הקומה מקרקעית הבית עד קרוי עלייה ראשונה שלשים אמות ומעלייה לעלייה עד גג העליון תשעים אמות כדכתיב ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו וגנזכיו ועליותיו (דברי הימים א כ"ח, י"א), מכלל שהיו שם עליות. ויצפהו מפנימה זהב - בפנים ההיכל שהוא הבית הגדול חפה זהב ולא האולם וזהו שמפרש והולך היאך עשה ואת הבית הגדול חפה מבפנים כל הבית זהב טהור חפה עץ ברושים (דברי הימים ב ג', ה') שכל הבית הדביר וההיכל צפה מתחילה עצי ברושים ואחר כך ויחפהו זהב טוב (דברי הימים ב ג', ה') על קירות הברושים ומשום צפוי זהב שרצה לצפות הבית חפהו מתחילה בעצים כדי שיתקיים הזהב בחוזק שהיה מחזק לזהב במסמרים בציורי העץ שהיה מצייר ציורין בעץ תמורים הם אילנות כמין תמרים וכרובים ובמלכים כתיב וקלע עליהם מקלעות כרובים ותמורות ופטורי ציצים (מלכים א ו', ל"ב), כמו ויצץ ציץ (במדבר י"ז, כ"ג), ופטורי כמו פוטר אדם אשתו אנטווארפין בלשון אשכנז, (מפי רבינו אלעזר ב"ר משולם ז"ל).

(ה) וְאֵת הַבַּיִת הַגָּדוֹל חָפָה עֵץ בְּרוֹשִׁים וַיַּחֲפֶהוּ זָהָב טוֹב וַיַּעַל עָלָיו תַּמְרִים וְשִׁשְׁרֹת:

ויחפהו זהב - כלומר כשצייר כל הציורים צפה הקורות זהב אחר הציורין ומחזקן במסמרות בכותל העץ כדי שלא ימוט מה שלא היה יכול לעשות בכותל האבן ומשום זה הטעם היה מחפה כל הבית מתחילה בעצי ברושים. ושרשרות - פתרונו צייר ציורין הרבה מלא כל וכשראה שהיה כולם חלק בין ציור לציור היה מצייר ציור כעין שרשרת שמדביקין בו כל דבר כמו כן היה עושה כאן בין ציור לציור כדי שלא יהיה חלק בנתיים, ענין אחר ממש שרשרות של זהב עשה ודבק הצורות בהן יחד.

(ו) וַיַּצֵּף אֶת-הַבַּיִת אֲבֵן יִקְרָה לְתַפְאֶרֶת וְהַזָּהָב זָהָב פְּרוּיִם:

ויצף את הבית אבן יקרה - שקע ורביץ אבנים יקרות בזהב בקירות הבית לתפארת ולנוי. והזהב - שאומר ויחפהו זהב טהור מזהב פרוי' הי' פרוי' שם מקום ורבותינו פירשו שדומה לדם פרים מרוב שבחו ואדמימותו.

(ז) וַיַּחֲף אֶת-הַבַּיִת הַקָּרוֹת הַסָּפִיִּים וְקִירוֹתָיו וְדִלְתוֹתָיו זָהָב וּפֶתַח כְּרוֹבִים עַל-הַקִּירוֹת:

ויחף - כמו ויצף ומפרש מה צפה בבית הקירות והספים. וקירותיו - של ספי הבית שהיו של אבנים ומפרש קירותיו ודלתותיו זהב ובמלכים כתוב עד קירות

הספין (מלכים א ו', ט"ו) ולכך קורא גג קירות הספון שהגג היה כמו ספינה ועריבה הפוכה שכן מנהג לקרות את הקרוי עגול כעין ספינה.

(ח) (ס) וַיַּעַשׂ אֶת-בֵּית-קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים אֲרָכּוֹ עַל-פְּנֵי רֹחַב-הַבַּיִת אַמּוֹת עֶשְׂרִים וָרֹחַב אַמּוֹת עֶשְׂרִים וַיַּחֲפֹהוּ זֶהָב טוֹב לְכַכָּרִים שֵׁשׁ מֵאוֹת:

ויעש את בית וגו' - כך היה לו לומר ויעש את בית קדש הקדשים עשרים על עשרים אלא לפי שאמר למעלה כך ואולם על פני רחב הבית אמות עשרים וגו' (דברי הימים ב ג', ד') אמר כאן כמו כן. ויחפהו זהב טוב - אף בקדש הקדשים בנה תחלה קירות עץ ועליו חפה הזהב ומה שאין מזכיר כאן בקדש הקדשים שום עץ זהו משום גדולתו של בית המקדש כלומר כל כותלי בית הארון היה של זהב ולא היה בהן עץ וזה כבוד לקדש הקדשים ובמלכים מוכיח כן (מלכים א ו') ותדע שבשביל כבוד הבית אין מזכיר שום עץ שהרי כתיב ויצף את הבית אבן יקרה (דברי הימים ב ג', ו'), ובמלכים לא כתיב אבן יקרה הא כיצד אלא לפי שהספר דברי הימים למלכי יהודה הודיעך כי שלמה כוונתו לכבוד הבית. לככרים - מככרים.

(ט) וּמִשְׁקַל לְמִסְמְרוֹת לְשִׁקְלִים חֲמִשִּׁים זָהָב וַהֲעֲלִיֹּת חֶפֶה זָהָב: ומשקל למסמרות - לחזק בהם הזהב בקירות העץ. לשקלים - למשקל שקלים חמשים שקלום של זהב.

(י) וַיַּעַשׂ בְּבֵית-קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים כְּרוּבִים שְׁנַיִם מַעֲשֶׂה צַעֲצָעִים וַיִּצְפוּ אֹתָם זָהָב:

מעשה צעצועים - דוגמתו הצאצאים והצפיעות (ישעיהו כ"ב, כ"ד), ותרגומו ובניא תבנית ילדים וילדות עשה לכרובים כרביא ושל עץ היו ושוב ויצפהו זהב ויעש בדביר שני כרובים עצי שמן (מלכים א ו', כ"ג), וכל מה שבפנים מעץ אינו רוצה להזכיר בזה הספר משום כבודו.

(יא) וּכְנָפֵי הַכְּרוּבִים אָרְכָם אַמּוֹת עֶשְׂרִים כָּנָף הָאֶחָד לְאַמּוֹת חֲמִשׁ מַנְעֵת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת אַמּוֹת חֲמִשׁ מַנְיָע לְכָנָף הַכְּרוּב הָאַחֶר:

וכנפי הכרובים ארכם אמות עשרים - כיצד כנף האחד לעומת חמש וסוף החמש מגעת לקיר הבית לדרום והכנף האחרת מגיע לכנף הכרוב האחר שבצדו הרי עשר אמות לכרוב האחד וכן לאחר נמצא כנף כרוב אחד מגיע לצפון וכנף כרוב אחד לדרום נמצא שהיו ארוכות ככל כותל המערב שהיה כ' אמות וגופם אמרו רבותינו בנס היו עומדין ולפי פשוטו נראה לי שהיה גופן בולט מהם כעוף זה שפורש כנפיו בולט גופו מחוץ כנפיו וקומתן מפורש במלכים, קומת הכרוב האחד עשר באמה וכן הכרוב השני (מלכים א ו', כ"ו).

(יב) וּכָנָף הַכְּרוּב הָאֶחָד אַמּוֹת חֲמִשׁ מַנְיָע לְקִיר הַבַּיִת וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת אַמּוֹת חֲמִשׁ דִּבְקָה לְכָנָף הַכְּרוּב הָאַחֶר: (יג) כָּנָפֵי הַכְּרוּבִים הָאֵלֶּה פְּרָשִׁים אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְהֵם עֹמְדִים עַל-רַגְלֵיהֶם וּפְנֵיהֶם לְבַיִת:

עומדים על רגליהם - בקרקעית הבית למערב. ופניהם לבית - לפנים שלא היו ראשיהם זקופים שנראה כמביטין לחוץ אלא ראשם היה כפוף ומביטין לפניהם כדכתיב ופניהם איש אל אחיו (שמות כ"ה, כ') וכאן אומר ופניהם לבית אלא פונים היו ראשם זה כנגד זה וגם ראשיהם כפופים לבית כלפי פנים והארון הי' עומד במקום פרישת שני הכרובים והיו כנפי הכרובים מטין מן הכותל וסוככין על הכפורת ועל הארון בכנפיהם ולבד מכרובים אלו היו הכרובים שעשה משה מן הכפורת עדיין אדוקין ומדובקים על הכפורת ועומדין עליו ואל תתמה שהרי כמו כן עשה עשר שלחנות וי' מנורות לבד מאותן של משה.

(יד) (ס) וַיַּעַשׂ אֶת-הַפְּרָכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְכִרְמִיל וְבוֹיָן וַיַּעַל עָלָיו כְּרוֹבִים: ויעש את הפרכת תכלת וארגמן - ותלה על הדלת שהיה באמה טרקסין שבו נכנסין לפני ולפנים אע"פ שהיה בו דלתות תלה עליו כדלקמן ופתח הבית דלתותיו הפנימיות לקדש הקדשים וגו' (דברי הימים ב ד', כ"ב). ויעל עליו כרובים - ציורי כרובים.

(טו) (ס) וַיַּעַשׂ לְפָנֵי הַבַּיִת עֲמוּדִים שְׁנַיִם אֲמוֹת יְשָׁלִיִּם וְחֲמִשׁ אַרְךְ: וְהִצַּפֹּת אֲשֶׁר-עַל-רֹאשׁוֹ אֲמוֹת חֲמִשׁ:

שלשים וחמש ארך - קומה ובמלכים ויצר את שני העמודים נחשת שמונה עשרה אמות (מלכים א ז', ט"ו) פירש רבינו שלמה זצ"ל יצקם שניהם כאחד ושוב חלקן לשנים והאמה החסרה אינה חושבה לפי שאינה דומה למלאכת שאר העמוד כמו שאמר שם בענין ועל ראש העמודים מעשה פרח שושן (מלכים א ז', כ"ב). וגם רבי יוסף פירש כן ולא נראה דמה לנו גבהה י"ח אלא כך שמעתי ודאי יצקם שניהם כאחד ואח"כ חלקם לשנים ונמצאו כל אחד י"ז אמה וחצי. והצפת - שהיא כותרת שנאמר שם עביו חצי אמה הרי כל אחד י"ח אמות, צפת הוא צפוי כמו ויצפה אותם זהב כלומר היה עשוי כמין כובע חלול ועביו חצי אמה מלמטה וכשהופכו ונותנו על העמוד נמצא העובי חצי אמה הרי י"ח אמות קורהו כותרת לשון כתר כדכתיב ושתי כותרות וגו' (מלכים א ז', ט"ז).

(טז) (ס) וַיַּעַשׂ שְׁרָשְׁרוֹת בְּדִבְרֵי וַיִּתֵּן עַל-רֹאשׁ הָעֲמֻדִים וַיַּעַשׂ רְמוֹנִים מֵאָה וַיִּתֵּן בְּשְׁרָשְׁרוֹת:

ויתן בשרשרות - עשה שרשרות בראש הצפת תחתיו ובתוך השרשרות קבע צורת רמונים כדי לכסות חלל הצפת כדכתיב, לכסות את שתי גולות הכותרת (מלכים א ז', מ"ב) ועל שם חללו קורא להם גולות כזו השבכה שכתב שם הם השרשרות לשון ועל שבכה יתהלך (איוב י"ח, ח') ל' ענפים, כמו בסבך בקרניו (בראשית כ"ב, י"ג). ויש אומרים קופיא ור' אלעזר פירוש ענפים.

(יז) וַיִּקֶּם אֶת-הָעֲמוּדִים עַל-פָּנֵי הַהֵיכָל אַחֵר מִיָּמִין וְאַחֵר מִהַשְּׂמֹאל וַיִּקְרָא שֵׁם-[הַיָּמִין] (הַיָּמִין) יָכִין וְשֵׁם הַשְּׂמֹאלִי בְעֻז:

על פני ההיכל - על פתח ההיכל בחוץ באולם כדמוכח וכותרת אשר על ראש העמודים אולם ההיכל מעשה שושן (מלכים א ז', י"ט). אחד מימין - הפתח.

ואחד מהשמאל - הפתח. יכין - ובוועז יכין על שם מלכות בית דוד שנמשל לירח כדכתיב כירח יכון עולם (תהלים פ"ט, ל"ח). בועז - (כנגד השמש שהוא יוצא בגבורה ועוז) שנאמר ישיש כגבור לרוץ (תהלים י"ט, ו'). והבי"ת בבוועז כמו מ"ם בנח ינחמנו (בראשית ה', כ"ט), כי מי"י שאלתיו (שמואל א א', כ') בשמואל. ויקרא שם הימיני יכין - אע"פ שירח קטן מהשמש שיועיל לו ויהיה נכון כירח יכון ולא כלבנה המתחסרת אמר שלמה אם הקב"ה כינה מלכותי לשמש וירח אף אני אעשה דבר נכון וקים עמודי נחשת גדולים, ד"א חירם שהיה מבני דן עשה את העמודים קרא את האחד יכין על שם אביו שמשון שנאמר בו, וילפת שמשון שני עמודי התוך (וגו' נכון וגו') (שופטים ט"ז, כ"ט). ושלמה קרא לשני בועז ע"ש זקנו בועז דוגמא ויקרא לו לבן יגר שהדוּתא (בראשית ל"א, מ"ז).

יום חמישי // ל' מנחם-אב // ראש-חודש

הומש - המישי פרשת שפטים

(פרק י"ח) (יד) (חמישי) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל-
מַעֲנָנִים וְאֶל-קֶסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לָךְ יְיָ הוֹה אֶל-לִהְיֶה:

ארי עממיא האלין דאת ירהון מן מענניא ומן קסמיא שמעין ואת לא כן יהב לך יי אלהה.

לא כן נתן לך - הקב"ה לשמוע אל מעוננים וקוסמים שהרי השרה שכינה על
הנביאים ואורים ותומים.

(טו) נָבִיא מִקֶּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לָךְ יְיָ הוֹה אֶל-לִהְיֶה אֵלָיו תִּשְׁמָעוּ:

נביא מבינה מאחך דכוני יקים לך יי אלהה מניה תקבלון.

מקרבך מאחך כמני - כמו שאני מקרבך מאחך, יקים לך - תחתי, וכן מנביא
לנביא.

(טז) כָּל אֲשֶׁר-שָׁאֵלְתָּ מֵעַם יְיָ הוֹה אֶל-לִהְיֶה בְּחֹרֶב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא
אִסַּף לְשִׁמְעַי אֶת-קוֹל יְיָ הוֹה אֶל-לִהְיֶה וְאַתָּה הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא-אֶרְאֶה
עוֹד וְלֹא אָמוּת:

ככל דשאילתא מן קדם יי אלהה בחורב ביום הקהל לומר לא
אישתא רבתא דא לא אחזי עוד ולא אמות.

[ככל אשר שאלת - קרב אתה ושמע (וגו') את כל אשר ידבר (וגו') אליך (דברים
ה', כ"ג) - לרבות נביאי דור ודור.]

(יז) וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹה אֵלַי הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבְרוּ:

ואמר יי לי אתקינו דמלילי.

(יח) נָבִיא אֶקִּים לָהֶם מִקֶּרֶב אַחֵיהֶם כָּמוֹךָ וְנָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיו וְדִבֶּר אֵלֵיהֶם
אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ:

נביא אקים להון מוגו אחיהון כותך ואתין פתגמי נבואתי בפומיה וימליל עמהון ית כל דאפקדניה.

(יט) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁמַע אֶל-דְּבָרִי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי אֶדְרֹשׁ
מֵעַמּוֹ:

ויהי גוקרא דלא יקביל לפתגמי דימליל בשמי מימרי ותבע מניה.

(כ) אַךְ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יִזְדֹּר לְדַבֵּר דְּבָר בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִי לְדַבֵּר
וְאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְסַת הַנָּבִיא הַהוּא:

ברם נביא דירשע למללא פתגמא בשמי ית דלא פקידתיה למללא ודימליל בשום טעות עממיא ויתקטיל נביא ההוא.
אשר לא צויתיו לדבר - אבל צויתיו לחברו. ואשר ידבר בשם אלהים אחרים - אפילו
כיוון את ההלכה לאסור את האסור ולהתיר את המותר. ומת - בחנק. שלשה מיתתן
בידי אדם, המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו ונאמר לחברו, והמתנבא

בשם עבודה זרה. אבל הכובש את נבואתו והעובר על דברי נביא, מיתתו בידי שמים, שנאמר, אנכי אדרש מעמו (דברים י"ח:ט), [אנא אתבע מיניה].

(כא) וְכִי תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֵיכָה נִדְעַ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְיָ־הוֹה:

וְאֵרִי תִמְר בְּלִבְּךָ אֵיכָדִין נִדַּע יְת פִּתְגָמָא דְלֹא מְלָלִיה יי.

וכי תאמר בלבבך - עתידים אתם לומר. כשיבא חנניה בן עזור ומתנבא, הנה כלי בית י"י מושבים מבבלה עתה מהרה (ירמיהו כ"ז, ט"ז), וירמיה שם עומד וצווח: אל העמודים ואל הים ויתר הכלים (ירמיהו כ"ז, י"ט) שלא גלו עם יכניה, בבבלה יובאו (ירמיהו כ"ז, כ"ב) על גלות צדקיה.

(כב) אֲשֶׁר יִדְבֹר הַנְּבִיא בְשֵׁם יְיָ־הוֹה וְלֹא־יְהִיָּה הַדָּבָר וְלֹא יָבֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְיָ־הוֹה בְּזֶדֶן דִּבְּרוּ הַנְּבִיא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ:

דִּמְלִיל נְבִיא בְּשֵׁמָא דִּי וְלֹא יְהִי פִתְגָמָא וְלֹא יִתְקִיִּים הוּא פִתְגָמָא דְלֹא מְלָלִיה יי בְּרִשְׁע מְלָלִיה נְבִיא לֹא תִדְחִלֻן מִנִּיה.

אשר ידבר הנביא - ויאמר, דבר זה עתיד לבא עליכם, ותראו שלא יבא, הוא הדבר אשר לא דברו י"י והרוג אותו. ואם תאמר, זו במתנבא על העתידות, הרי שבא ואומר: עשו כך וכך, מפי הקב"ה אני אומר זו, כבר נצטוו שאם בא להדיחך מאחת מכל המצוות: לא תשמע לו (דברים י"ג:ד'), אלא אם כן מומחה הוא לך, צדיק גמור כאלוהו בהר הכרמל שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות כדי לגדור את ישראל, הכל לפי צורך השעה וסייג הפירצה. לכך נאמר: אליו תשמעון (דברים י"ח, ט"ו). לא תגור ממנו - לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה, ולא תירא ליענש עליו. [לא תגור ממנו - מכל מה שיאמר עוד ויפחידך].

(פרק י"ט) (א) (ס) כִּי־יִכְרִית יְיָ־הוֹה אֶל־לֵהִיךְ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְיָ־הוֹה אֶל־לֵהִיךְ נִתֵּן לָךְ אֶת־אַרְצָם וִירֻשָּׁתָם וַיִּשְׁבֹּת בְּעָרֵיהֶם וּבְבִתְיֵיהֶם:

אֵרִי וְשִׁיבִי יי אֱלֹהֶךְ יְת עֲמִמָּיָא דִּי אֱלֹהֶךְ יְהִיב לָךְ יְת אֶרְעָהוֹן וְתִירְתָּנוֹן וְתַמִּיב בְּקִרְוֵיהוֹן וּבְבִתְיֵיהוֹן.

(ב) שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ־הוֹה אֶל־לֵהִיךְ נִתֵּן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ:

תִּלַּת קְרוּיִן תִּפְרִישׁ לָךְ בְּגוֹ אֶרְעָךְ דִּי אֱלֹהֶךְ יְהִיב לָךְ לְמִירְתָּה.

(ג) תִּכְיִן לָךְ הַדֶּרֶךְ וְשְׁלֹשֶׁת אֶת־גְּבוּל אֶרֶץ אֲשֶׁר יִנְחִילָךְ יְיָ־הוֹה אֶל־לֵהִיךְ וְהָיָה לָנוֹם שְׂמָה כָּל־רִצְחָ:

תִּתְקִין לָךְ אוֹרְחָא וְתַתְלִית יְת תַּחוּם אֶרְעָךְ דִּיחֻסְנָךְ יי אֱלֹהֶךְ וְיְהִי לְמַעַרְק לְתַמָּן כָּל קְטוּל.

תכין לך הדרך - 'מקלט מקלט' היה כתוב על פרשת הדרכים. ושלשת את גבול ארצך - שיהא מתחילת הגבול עד עיר הראשונה של מקלט כשיעור מהלך שיש ממנה עד השנייה. וכן משנייה לשלישית, וכן מן השלישית עד הגבול השני של ארץ ישראל.

(ד) וְזֶה דְּבַר הָרִצְחָ אֲשֶׁר־יָנוֹם שְׂמָה וְחִי אֲשֶׁר יָכָה אֶת־רַעְהוֹ בְּבִלִּי־דַעַת וְהוּא לֹא־שָׁנֵא לוֹ מִתְמָל שְׁלִשָּׁם:

וְדִין פִּתְגָם קְטוּלָא דִּיעֲרוֹק לְתַמָּן וְיִתְקִיִּים דִּיקְטוּל יְת חֲבֵרִיה בְּלֹא מַדְעִיה וְהוּא לֹא שְׁנִי לִיה מִאֲתַמְלִי וּמִדְקֻמוּהִי.

(ה) וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת-רֵעֵהוּ בַיַּעַר לַחֲטֹב עֵצִים וַנִּדְחָה יָדוֹ בַּגֶּרֶן לְכַרֵּת הָעֵץ וַנִּשַּׁל הַבְּרוֹזַל מִן-הָעֵץ וּמָצָא אֶת-רֵעֵהוּ וּמֵת הוּא יָנוּם אֶל-אַחַת הָעֵרִים-הָאֵלֶּה וְחַי:

ודיעול עם חברה בחורשא למקץ אעין ותתמריג ידיה בברזלא למקציה אעא וישתליף ברזלא מן אעא וישכח ית חברה וימות הוא יערוק לחדא מן קרניא האלן ויתקיים.

ונדחה ידו - כשבא להפיל הגרזן על העץ. ותתמריג ידיה (אונקלוס דברים י"ט, ה') - לשון ונשמטה ידו להפיל מכת הגרזן על העץ. כי שמטו הבקר (שמואל ב ו', ו') - תירגם יונתן בן עוזיאל, ארי מרגוהי תוריא. ונשל הברזל מן העץ - יש מרבותינו אומרים: נשמט הברזל מקתו. ויש מהן אומרים: שישל הברזל חתיכה מן העץ המתבקע, והיא נתזה והרגה.

(ו) פֶּן-יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי-יַחֵם לִבּוֹ וְהִשְׁיגוּ כִּי-יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכְהוּ נַפֶּשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפָּט-מָוֶת כִּי לֹא שֵׁנָא הוּא לוֹ מִתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם:

דלמא וירדוף גאיל דמא בטר קטולא ארי ייחם לביה וידבקניה ארי יסגי אורחא ויקטלניה נפש וליה לית חובת דין דקטול ארי לא שגי הוא ליה מאתמלי ומדקמוהי.

פן ירדף גאל הדם - לכך אני אומר להכין לך הדרך וערי מקלט רבים.

(ז) עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוָה לֵאמֹר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְנֶה לָךְ:

על כן אנא מפקיד לך למימר תלת קרוין תפריש לך.

(ח) וְאִם-יִרְחִיב יְיָ-הוָה אֶל-לִהְיוֹת אֶת-גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְנָתַן לָךְ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לַתֵּת לְאַבְרָהָם:

ואם יפתי יי אלהך ית תחומך כמא דקיים לאברהם ויתין לך ית כל ארעא דמליל למתן לאברהם.

(ח-ט) [ואם ירחיב - כי תשמר. אם תזכה - ירחיב, ואז ויספת. הם חטאו, והם חסרו.]

(ח) ואם ירחיב - כאשר נשבע לתת לך - ארץ קיני וקנזי וקדמני.

(ט) כִּי-תִשְׁמֹר אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָהּ אֶת-יְיָ-הוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו כָּל-הַיָּמִים וְיִסַּפְתָּ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה:

ארי תמר ית כל תפקידתא דמא למעבדה דאנא מפקיד לך יומא דין למרחם ית יי אלהך ולמהך באורחן דתקנן קדמוהי כל יומיא ותוסיף לך עוד תלת קרוין על תלת אלן.

(ט) ויספת לך עוד שלש - הרי תשע, שלש שבעבר הירדן, ושלש בארץ כנען, ושלש לעתיד לבא.

(י) וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְיָ-הוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וְהָיָה עָלֶיךָ דָּמִים:

ולא ישתפך דם זכאי בגו ארעך דיי אלהך יחייב לך אחסנא ויהי ערך חובת דין דקטול.

(יא) (פ) וְכִי-יְהִיָּה אִישׁ שֵׁנָא לְרֵעֵהוּ וְאַרְבַּ לּוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכְהוּ נַפֶּשׁ וּמֵת וְנָם אֶל-אַחַת הָעֵרִים הָאֵלֶּה:

וארי יהי גבר שגי לחברה ויכמון ליה ויקום עלוהי ויקטלניה נפש וימות ויערוק לחדא מן קרניא האלן.

וכי יהיה איש שונא לרעהו - ועל ידי שנאתו הוא בא לידי וארב לו. מכאן אמרו, עבר אדם על מצוה קלה סופו לעבור על מצוה חמורה, לפי שעבר על לא תשנא (ויקרא י"ט, י"ז), סופו לבא לידי שפיכות דמים. לכך נאמר: וכי יהיה איש שונא וגו', שהיה לו לכתוב: 'וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש'. (יא-יג) [והכהו נפש - מכת נפש, שאיבדה נפש. ונתנו אתו ביד גאל הדם - לא שיתנוהו בידו, אלא (ביד) גאל הדם יתנוהו בפגעו בו, שנגמר דינו הוא ימיתנו (במדבר ל"ה, י"ט). דם הנקי - רצח הנקי, כמו, והיה עליך דמים (דברים י"ט, י').]

(יב) וְשִׁלְחוּ וְקִנְי עִירוֹ וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתַנוּ אֹתוֹ בְּיַד גָּאֵל הַדָּם וְמָת:

וְשִׁלְחוּ סְבִי קִרְתִּיָּה וְיִדְבְּרוּן יְתִיָּה מִתַּמָּן וְיִמְסְרוּן יְתִיָּה בְּיַד גָּאֵל דָּמָא וְיָמוּת.

(יג) לֹא-תַחֲסוּס עֵינֶךָ עָלָיו וּבְעֶרְתָּ דָם-הַנֶּקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ:

לֹא תַחֲסוּס עֵינֶךָ עָלָיו וְתַפְּלִי אִשְׁדִּי דָם זָכָא מִיִּשְׂרָאֵל וְיִטֵּב לָךְ.

(יג) לא תחוס עינך - שלא תאמר הראשון כבר נהרג, מה אנו הורגין את זה, ונמצאו שני ישראל הרוגים.

שער הנו"ן

"נְבִיא מְקַרְבֶּה מֵאַחֶיךָ כְּמִנִּי יָקִים לָךְ הוּא' אֶלְהִיךָ אֲלִיו תִּשְׁמָעוּן" - האם יכול להיות נביא כמו משה רבינו, "כְּמִנִּי", והרי כתוב "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה"? הנביא לא יכול להגיע בכח עצמו לדרגת משה רבינו, אבל הקב"ה מעניק לו מלמעלה נגיעה בדרגת משה רבינו. יותר מזה, הנביא יכול לזכות להארה מאותה דרגה שמשה עצמו לא השיג בקביעות בימי חייו. משה זכה בקביעות למ"ט מתוך חמשים שערי בינה, ולא זכה לשער החמשים אלא בשעת פטירתו. אבל הנביא שמקבל את הארת משה לאחר הסתלקותו, מתחבר גם לשער הנו"ן של משה. הנביא מתחבר לשעת ההסתלקות של משה בגיל מאה עשרים, כאשר כל ימי חיי משה התמצו לנקודה אחת והוא זכה לשער הנו"ן - לכן נאמר "כְּמִנִּי" בגימטריא 120. הדבר רמוז בכך שהפסוק שלנו הוא אחד מי"א פסוקים בתנ"ך המתחילים ומסתיימים באות נו"ן - "נביא... תשמעון". גם הנשים הנביאות מקבלות הארה ממשה רבינו, והרמז: כל הפסוק "נביא... תשמעון" שווה בגימטריא לשמות שבע הנביאות שעמדו לישראל "שרה מרים דבורה חנה אביגיל חלדה אסתר".

תהלים - פרקים כ', קמ"ה-ק"נ

תניא - אגרת הקדש ט'

ע"כ אהוביי אחיי שימו נא לבבכם לאלה הדברים הנאמרים בקצרה מאד (ואי"ה פא"פ אדבר בם בארוכה) איך היות כל עיקר עבודת ה' בעתים הללו בעקבות

משיחא היא עבודת הצדקה כמ"ש רז"ל אין ישראל נגאלין אלא בצדקה ולא ארז"ל ת"ת שקול כנגד גמ"ח אלא בימיהם שת"ת היה עיקר העבודה אצלם וע"כ היו חכמים גדולים תנאים ואמוראים. משא"כ בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקביים שהיא בחי' עשיה אין דרך לדבקה בה באמת ולהפכא חשוכא לנהורא דילה [נ"א דיליה] כ"א בבחי' עשיה ג"כ שהיא מעשה הצדקה כידוע למשכילים שבחי' עשיה באלקות היא בחי' השפעת והמשכת החיות למטה מטה למאן דלית ליה מגרמיה כלום וכל הזובח את יצרו בזה ופותח ידו ולבבו אתכפיא ס"א ומהפך חשוכא לאור השי"ת השוכן עלינו בבחי' עשיה בעקבות משיחא ויזכה לראות עין בעין בשוב ה' ציון כו':

לוח היום-יום

ל' מנחם-אב

ראש חודש.

מתחילין לומר "לדוד ה' אורי". המנהג בבית רבינו שבמשך היום תוקעים להתלמד ומתחילים לתקוע אחר התפלה מיום ב' דראש חודש. אדמו"ר האמצעי היה אומר בתחלה מאמרים קצרים. ולדוגמא, ד"ה "זכר רב טובך" - וביאורו - שבסידור נאמרו בששה המשכים - באריכות יותר קצת מהנדפס.

נ"ך יומי - דברי-הימים - ב פרק ד'

(א) (ס) וַיַּעַשׂ מִזְבֵּחַ נְחֹשֶׁת עֲשָׂרִים אַמָּה אָרְפוּ וְעֲשָׂרִים אַמָּה רָחְבוּ וַעֲשָׂרִים אַמּוֹת קוֹמָתוֹ: (ב) (ס) וַיַּעַשׂ אֶת-הָיִם מוֹצֵק עֶשֶׂר בְּאַמָּה מְשֻׁפָּתוֹ אֶל-שִׁפְתוֹ עָגוּל סָבִיב וְחֲמִשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יָסַב אוֹתוֹ סָבִיב:

עשר באמה משפתו אל שפתו - י' על י' באמצעיתו עגול סביב. וקו שלשים באמה יסב אותו - כל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש ברחבו טפח. וחמש באמה קומתו - עומקו.

(ג) וְדָמוֹת בְּקָרִים תַּחַת לוֹ סָבִיב | סָבִיב סוּבְבִים אוֹתוֹ עֶשֶׂר בְּאַמָּה מְקִיפִים אֶת-הָיִם סָבִיב שְׁנַיִם טוּרִים הַבָּקָר יִצּוּקִים בְּמִצְקָתוֹ:

ודמות בקרים תחת לו - צורת דמות בקרים יצק ממנו לעמוד עליו ואדוקים בו כדאמר בסוף הפסוק הבקר יצוקים במצקתו. סביב סובבים אותו עשר באמה מקיפים את הים - אין מפורש כאן מה הדבר שסובבן אלא במלכים כתיב לפקעים מתחת לשפתו סביב וגו' (מלכים א ז', כ"ד) פקעים כגון שעושין לכוסות פימילי"ש עגולים משום נוי ומתחת לשפתו וסביב היו עומדים בשלש אמות התחתונות מרובעות ושתים עליונות עגולות ואי אפשר להכיל אלפים בת יכיל (מלכים א ז', כ"ו) שהם מאה וחמשים מקוה טהרה אלא בענין זה כמו שמפורש בעירובין והעליונות מרובעות ותחתונות עגולות א"א לומר דכי כתיב עגול סביב

(דברי הימים ב ד', ב') סביב משפתו כתיב ומה שאמר בפקעים הללו עשר אמה לכל רוח אבל במקום עגולו אי אפשר לומר עשר באמה סביב. שנים טורים - היו הפקעים. יצוקים במצקתו - הכל יצוקים יחד לא שחבר לו את הפקעים אחר יציקתו על ידי מסמרות או על ידי דבק שקורין שולדורא בלעז.

(ד) עֹמֵד עַל-שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי בָקָר וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים | צִפּוֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים | יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים נִגְבָּה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מְזֻרְחָה וְהֵם עָלֵיהֶם מְלַמְעָלָה וְכָל-אַחֲרֵיהֶם בֵּיתָה:

וכל אחוריהם ביתה - אחוריהם של בקרים הללו היו פונים ביתה אל תחתיהם שבצפון פונים אחוריהם כנגד אותן שבדרום ושל מזרח כנגד שבמערב.

(ה) וְעָבְיוּ טַפַּח וְשִׁפְתוֹ בְּמַעֲשֵׂה שְׁפַת-כּוֹס פָּרַח שׁוֹשְׁנָה מְחֻזָּק בְּתִים וְשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל:

ועביו טפח - שוליו ודפנותיו אלא שאצל פיו הי' דק מרוקע ומרודד. כמעשה שפת כוס - ששותין בו ומצויר פרח שושן. מחזיק בתים שלשת אלפים יכיל - אף זה מחזיק ובמלכים כתיב אלפים בת יכיל (מלכים א ז', כ"ו) גודשא תלתא שהבת ג' סאין שנאמר האיפה והבת תוכן אחד (יחזקאל מ"ה, י"א) להם הרי לך ששת אלפים סאין נמצאו מאה וחמשים מקוה טהרה לארבעים מאות סאין מאה מקואות נמצא גם לעשרים מאות סאין הנותרים חמשים מקואות ואף לכשתחלוק הכלי לפי המדה ששערו חכמים אמה על אמה בגובה שלש אמות למקוה תמצא וכן לשלש אמות מרובעות קומה ועשר על עשר משפתו אל שפתו מרובעות מאה מקואות ולשתים אמות עגולות קומה עשר על עשר משפתו אל שפתו עגולות חמשי' מקואות שמרובע יותר על העגול רביע.

(ו) וַיַּעַשׂ כִּיּוֹרִים עֲשָׂרָה וַיִּתֵּן חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וְחֲמִשָּׁה מִשְׁמָאל לְרַחֲצָה בָּהֶם אֶת-מַעֲשֵׂה הָעוֹלָה יִדְּיָחוּ בָּם וְהֵם לְרַחֲצָה לַפְּהִנִּים בּוֹ:

ויעש כיורים עשרה - לבד אותן של משה. ויתן חמשה מימין - לכיור של משה. וחמשה משמאל - לרחצה בהם קדוש ידיים ורגלים. את מעשה העולה ידיחו בם - מן מימי הכיור ידיחו קרבי העולה ודוקא עולה אבל שלמים לא שהוא נאכל לבעלים בכל העיר, הכיורים היו לקדוש טבילה.

(ז) וַיַּעַשׂ אֶת-מִנְרֹת הַזֶּהָב עֶשְׂרֵי כְּמִשְׁפָּטָם וַיִּתֵּן בְּהִיכָל חֲמִשׁ מִיָּמִין וְחֲמִשׁ מִשְׁמָאל:

ויעש את מנרות הזהב עשר כמשפטם - למה נאמר במנורות כמשפטם לפי שמודיענו למה עשה עשרה מנורות והכל דרש מן התורה פרחים כפתורים גביעים משוקדים נאמרו בפ' שבעים הרי לכל עשרה מנורות שבעה נרות, (כן פי' אחי אמי דודי ר' קלונימוס ב"ר יהודה ומדרש הוא) ושבעה נרותיה כנגד ז' כוכבים חנכ"ל שצ"ם. ויתן בהיכל חמש מימין - למנורה של משה. וחמש משמאל - וכולם בדרום.

(ח) (ס) ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל ויעש מזרקי זהב מאה:

משמאל - של שלחן בצפון. ויעש מזרקי זהב מאה - שזורקין בו הדם על המזבח.

(ט) (ס) ויעש חצר הכהנים והעזרה הגדולה ודלתות לעזרה ודלתותיהם צפה נחשת:

ויעש חצר הכהנים - עזרת הכהנים. והעזרה הגדולה - זו עזרת ישראל.

(י) ואת-הים נתן מכתף הימנית קדמה ממול נגבה:

מכתף הימנית קדמה ממול נגבה - ריחק אותו מן המזרח מן כנגד הפתח לדרומה של עזרה לפי שאין כבוד ונאה שיהו מטבילין כנגד פתח האולם.

(יא) ויעש חורם את-הסירות ואת-היעים ואת-המזרקות ויכל [חורם] (חירם) לעשות את-המלאכה אשר עשה למלך שלמה בבית הא-להים: ויעש חורם את הסירות - סירות נחושת שעשויים לחתות הדשן לתת לתוך הסירות.

(יב) עמודים שנים והגלות והכתרות על-ראש העמודים שתיים והשבכות שתיים לכסות את-שתי גלות הכתרות אשר על-ראש העמודים:

והגלות והכתרות על ראש העמודים שתיים - לשתי העמודים. והשבכות שתיים - אלו השרשרות שנאמרו למעלה ותדע שכן הוא שהרי לא בכאן ולא במלכים מזכיר בפרשה זו בשום מקום שרשרות. לכסות את שתי גלות הכתרות - לכסות חלל הכותרת בשבכות ואותן ענפים כענפי חריות כמו שפירשתי.

(יג) ואת-הרמונים ארבע מאות לשתי השבכות שנים טורים רמונים לשבכה האחת לכסות את-שתי גלות הכתרות אשר על-פני העמודים:

ואת הרמונים ארבע מאות - למעלה הוא אומר ויעש רמוני מאה הא כיצד אלא כך יש לנו לפרש ודאי ד' מאות רמונים עשה כאשר נאמר כאן ומה שאמר מאה הרי מאה לכל טור וטור וד' טורים הם כדאמר ב' טורים לשבכה אחת וכן שני טורי רמוני' לשבכה אחת (מלכים א ז', מ"ב) הרי ד' טורי' והרמוני' היו מחוזרי' בתוך השבכות המשובצי' ותקועי' לכסות בה היטיב את שתי גולות הכתרות.

(יד) ואת-המכנות עשה ואת-הכירות עשה על-המכנות:

ואת המכנות עשה - ובמלכ' כתיב ויעש את המכנות עשר (מלכים א ז', כ"ז) מכונות הם כני הכיור ושם מפורש מלאכתם.

(טו) את-הים אחד ואת-הבקר שנים-עשר תחתיו: (טז) ואת-הסירות ואת-היעים ואת-המזלגות ואת-כל-כליהם עשה חורם אביו למלך שלמה לבית י-הוה נחשת מרוק:

ואת הסירות ואת היעים ואת המזלגות - אע"פ שאמרנוהו כבר למעלה בא וחזר ושנה ועוד להודיענו כי נחשת היו וגם מודיענו מזלגות שלא הוזכר למעלה. מרוק - דוגמת מרקו הרמחים (ירמיהו מ"ו, ד'), ומורק ושוטף במים (ויקרא ו', כ"א), ובמלכים כתיב ממורט (מלכים א' ז', מ"ה), כמו כי ימרט ראשו (ויקרא י"ג, מ') ותרגומו נחשת טב.

(יז) בְּכֶפֶר הַיָּרֵדִין יִצְקָם הַמֶּלֶךְ בְּעֵבִי הָאֲדָמָה בֵּין סְכוֹת וּבֵין צִרְדָּתָהּ: בעבי האדמה - תרגומא גרגושטא, בארדילא בלעז. בין סכות ובין צרדתה - ובמלכים כתוב צרתן צרדתה הוא מקומו של ירבעם וירבעם בן נבט אפרתי מן הצרדה ושם אמו צרועה אשה אלמנה (מלכים א' י"א, כ"ו) לפי שמת מטמא באהל וגם מצורע כמו כן וכן עבודה זרה כמו ששנינו בפרק ג' דעבודה זרה בסופו אלמנה שאלמן ישראל מאלהיו מן צרדתה נראה שהצר התורה ולא הרחיבה הצר דת אלהינו כן פירש לי דודי ז"ל.

(יח) וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה כָּל-הַבָּלִים הָאֵלֶּה לָרֹב מְאֹד כִּי לֹא נִחְקֹר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת: (יט) (ס) וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל-הַבָּלִים אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים וְאֵת מִזְבֵּחַ הַזָּהָב וְאֵת-הַשְּׁלַחֲנוֹת וְעַלִּיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים: (כ) וְאֵת-הַמִּנְאוֹת וְנִרְתִּיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדִּבְרִיר זָהָב סָגוֹר:

ואת המנרות ונרותיהם - להוציא מלבן של מפרשין נרות היו עושין מגופה של מנורה ואדוקין בה שהרי כתיב ואת המנורת ונרותיהם מה שהזכיר את הנרות בפני עצמן ולא שאר מעשה המנורה בפני עצמן גביעים כפתורי' ופרחים מכלל שלא היו הנרות אדוקין והואיל ואין אדוקין בה נראה כמעשה אחר וצריך להזכיר נרותיהם אבל שאר מלאכות שהיו אדוקין בה אינו מזכירם שנקראים על שם המנורה ומה שעשה עשר מנורות ועשר שלחנות ועשר כיורים והכרובים וכל אשר עשה מפורש בברייתא דר' פנחס בן יאיר.

(כא) וְהַפֶּרֶחַ וְהַנְּרוֹת וְהַמִּלְקָחִים זָהָב הוּא מְכֻלּוֹת זָהָב:

והפרח - פירשו רבותינו הוא כנגד אותו פרח שהוסיף משה בפרשה בהעלותך עד ירכה עד פרחו וגו' (במדבר ח', ד') שלא נאמר בתרומה. והמלקחים זהב - שמגביהים הפתילה מן הנר שיש בו השמן. הוא מכלות זהב - מזוקק וצרוף, פיין בלעז. ובמנחות מפורש מכל זהב שהיה לו לשלמה מרוב הזהב שנכנס במנורה לזוקקה ולקיים מנורת זהב טהור (שמות כ"ה, ל"א).

(כב) וְהַמִּזְמָרוֹת וְהַמְּזֻרְקוֹת וְהַחֲתוֹת זָהָב סָגוֹר וּפְתַח הַבַּיִת לְתוֹתָיו הַפְּנִימִיּוֹת לְקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים וְדִלְתֵי הַבַּיִת לְהִיכָל זָהָב:

והמזמרות - כלי זמר. והמזרקות - לזרוק בהם דם על המזבח. והכפות - לבזיכי לבונה. והמחתות - לחתות בהם תרומת הדשן להרים מעל המזבח ולקח מלא המחתה וגומר (ויקרא ט"ז, י"ב).

יום ששי // א' אלול // ראש-חודש

הומש - ששי פרשת שפטים

(פרק י"ט) (יד) (ששי) (ס) לֹא תִסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רֵאשִׁימִים
בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ הוֹדָה לְהֵיכָל נָתַן לְךָ לְרֵשֶׁתָּהּ:

לא תשני תחומא דתחבך דתחמו קדמאי באחסנתך דתחסין בארעא דיי אלהך יחייב לך למירתה.

לא תסיג גבול - לשון, נסוגו אחור (ישעיהו מ"ב, י"ז), שמחזיר סימן חלוקת
הקרקע לאחור לתוך שדה חבירו למען הרחיב את שלו. והלא כבר נאמר, לא
תגזול (ויקרא י"ט, י"ג), מה תלמוד לומר: לא תסיג? לימד על העוקר תחום
חבירו שעובר בשני לאוין. יכול אף בחוצה לארץ? תלמוד לומר: בנחלתך אשר
תנחל וגומ' - בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוצה לארץ אינו עובר אלא
משום לא תגזול וגו'.

(טו) (ס) לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל-עוֹן וּלְכָל-חַטָּאת בְּכָל-חַטָּא אֲשֶׁר
יַחֲטֵא עַל-פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל-פִּי שְׁלֹשָׁה-עֵדִים יָקוּם דָּבָר:

לא יקום סהיד חד בגבר לכל עניין ולכל חובין בכל חטא דייחטי על מימר תרין סהדין או על מימר תלתא סהדין
יתקיים פתגמא.

עד אחד - זה בנה אב, כל 'עד' שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לך בו 'אחד'. כי
יקום עד - כל מקום שנאמר 'עד', בשנים הכתוב מדבר. לכל עון ולכל חטאת -
להיות חבירו נענש על עדותו, לא עונש גוף ולא עונש ממון. אבל קם הוא
לשבועה, אמר לחבירו: תן לי מנה שהלויתך, אמר לו: אין לך בידי כלום, ועד
אחד מעידו שיש לו, חייב לישבע. על פי שנים עדים - ולא שיכתבו עדותן
באיגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמד תורגמן בין העדים ובין הדיינים.

(טז) כִּי-יָקוּם עַד-חֶמֶס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה:

ארי יקום סהיד שקר בגבר לאסהדא ביה סמא.

לענות בו סרה - דבר שאינו, שהוסר העד הזה מכל העדות הזו. כיצד? שאמרו
להם: והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני.

(יז) וְעַמְדוּ שְׁנֵי-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְיָ הוֹדָה לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים
וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַיָּמִים הָהֵם:

ויקומון תרין גובריא דילהון דינא קדם יי קדם פהניא ודינא דיהון ביומאי האנון.

ועמדו שני האנשים - בעדים הכתוב מדבר, ולימד שאין עדות בנשים, ולימד
שצריכין להעיד עדותן מעומד. אשר להם הריב - אילו בעלי הדין. לפני י"י - יהי
דומה להם כאילו עומדים לפני המקום, שנאמר, בקרב אלהים ישפט (תהלים
פ"ב, א'). אשר יהיו בימים ההם - יפתח בדורו כשמואל בדורו, צרך אתה לנהוג
בו כבוד.

(יח) וְרָשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּמִיב וְהִנֵּה עַד-שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְּאֶחָיו:

ויתבעון דינא יאות והא סהיד שקרא סהרא שקרא אסהיד באחוהי.

והנה עד שקר - כל מקום שנאמר, 'עד', בשנים הכתוב מדבר. ודרשו היטב - על פי המזימים אותם, ובודקין וחוקרין את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה.

(יט) וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבַעֲרַתְהָ הָרַע מִקֶּרְבָּךְ:

ותעבדון ליה כמא דחשיב למעבד לאחוהי ותפלי עבד דביש מבינה.

כאשר זמם - ולא כאשר עשה. מכאן אמרו, הרגו אין נהרגין (בבלי מכות ה:). לעשות לאחיו - מה תלמוד לומר, לאחיו? לימד על זוממי בת כהן נשואה שאינן בשריפה, אלא במיתת הבעל שהיא חנק, שנאמר: באש תשרף (ויקרא כ"א, ט') - היא ולא בועלה. לכך נאמר כאן: לאחיו, כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם לעשות לאחותו. אבל בכל שאר מיתות השוה הכתוב אשה לאיש, וזוממי אשה נהרגין כזוממי איש, כגון: העידוה שהרגה את הנפש, שחללה שבת - נהרגין, שלא מיעט כאן אחותו אלא במקום שיש לקיים בהם הזמה במיתת הבעל.

(כ) וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא-יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּקֶרְבְּךָ:

ודישתארוני וישמעון ויראלון ולא יספון למעבד עוד כפתגמא בישא הדיו בינה.

ישמעו ויראו - מכאן שצריכין הכרזה, איש פלוני ופלוני נהרגין על שהוזמו בבית דין.

(כא) וְלֹא תַחֲוֶם עֵינֶיךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵין בְּעֵין שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל:

ולא תחום עינה נפשא חלף נפשא עינא חלף שניא חלף שניא ידא חלף ידא רגלא חלף רגלא.

עין בעין - ממון. עין בעין שן בשן וגו', כי תצא למלחמה (דברים כ', א') - סמך הכתוב יציאת מלחמה לכאן, לומר, שאין מחוסר אבר יוצא למלחמה. דבר אחר: לומר לך אם עשית משפט אמת, מובטח אתה שאם תצא למלחמה אתה נוצח. וכן דוד אומר: עשיתי משפט וצדק אל תניחני לעשקי (תהלים קי"ט, קכ"א).

(פרק כ') (א) כִּי-תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל-אִיְכָךְ וּרְאִיתָ סוֹס וָרֶכֶב עִם רֶב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

ארי תפוק לאנחא קרבא על בעלי דכבד ותחזי סוסון ורתבין עם סגי מנה לא תדחל מנהון ארי יי אלהך מימריה בסעך דאסקך מארעא דמצרים.

על איבך - יהו בעיניך אויבים, אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך. סוס ורכב - בעיניי כולם כסוס אחד, וכן הוא אומר, והכית את מדין כאיש אחד (שופטים ו', ט"ז), ואומר: כי בא סוס פרעה (שמות ט"ו, י"ט). עם רב ממך - ממך ובעיניך הוא רב, אבל בעיניי אינו רב.

(ב) וְהָיָה בְּקֶרְבְּכֶם אֶל-הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל-הָעָם:

ויחי כמקרבכון לאנחא קרבא ויתקרב כהנא וימליל עם עמא.

כקרבכם אל המלחמה - סמוך לצאתכם מן הספר, מגבול ארצכם. ונגש הכהן - המשוח לך, והוא נקרא, משוח מלחמה. ודבר אל העם - בלשון הקודש.

(ג) וַאֲמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרַבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל-אֹיְבֵיכֶם
אֶל-יֶרֶךְ לְבַבְכֶם אֶל-תִּירְאוֹ וְאֶל-תַּחֲפוֹ וְאֶל-תַּעֲרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם:

וַיִּמָּר לְהוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶתוֹן מִתְקַרְבִּין יוֹמָא דִּין לְאַנְחָא קָרְבָא עַל בְּעָלֵי דְבִיכּוֹן לֹא יוֹזַע לְבָבוֹן לֹא תִדְחִלוֹן וְלֹא תִתְפַּעְתּוֹן וְלֹא תִתְבָּרוֹן מִן קְדָמֵיהוֹן.

שמע ישראל - אפילו אין בכם זכות אלא של קריית שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם. על אויביכם - ואין אילו אחיכם, שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם. אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר להלן, ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה, ויאכילום וישקום, וינהלום בחמורים לכל כושל ויביאום יריחו עיר התמרים, וישובו שומרון (דברי הימים ב כ"ח, ט"ו). על אויביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה. אל ירך לבבכם, אל תיראו, אל תחפזו, אל תערצו - ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושין: מגיפין בתריסיהם להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיפחדו שכנגדן וינוסו, ורומסים בסוסיהם ומצהילים אותם להשמיען שעטת פרסות סוסיהם, וצווחים בקולם, ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול. אל ירך לבבכם - מצהלת סוסיהם. אל תיראו - מהגפת תריסים. ואל תחפזו - מקול הקרנות. ואל תערצו - מקול הצווחה.

(ד) בִּי יְיָ הִנֵּה אֲנִי לְהִיכֶם הִהֲלֹךְ עִמָּכֶם לְהַלָּחֵם לָכֶם עִם-אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

ארי יי אלהכון דמדבר קדמיכון לאנחא לכוון קרב עם בעלי דבכיכון למפרק יתכוון.

כי יי אלהיכם - הם באים בניצחונם של בשר ודם, ואתם באים בנצחונם של מקום. פלשתים באים בנצחונם של גולית, מה היה סופו, נפל ונפלו עמו. ההולך עמכם - זה מחנה הארון.

(ה) וְדַבְּרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל-הָעַם לֵאמֹר מִי-הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית-חָדָשׁ וְלֹא חָנְכוֹ יֵלֶךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן-יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנַכֶּנּוּ:

וימללון סרביא עם עמא למימר מן גוכרא דבנא ביתא חדשא ולא חנכיה יתך ויתוב לביתיה דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יחנכניה.

ולא חנכו - לא דר בו. חינוך - לשון התחלה. ואיש אחר יחנכנו - ודבר של עגומת נפש הוא זה. (ה-ז) פן ימות במלחמה - ישוב פן ימות, שאם לא ישמע לדברי כהן - כדאי הוא שימות.

(ו) וּמִי-הָאִישׁ אֲשֶׁר-נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוֹ יֵלֶךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן-יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְלֶלְנּוּ:

ומן גוכרא דנצב פרמא ולא אחליה יתך ויתוב לביתיה דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יחלניה.

ולא חללו - לא פדאו בשנה הרביעית, שהפירות טעונים לאוכלן בירושלם או לחללן בדמים ולאכול הדמים בירושלם.

(ז) וּמִי-הָאִישׁ אֲשֶׁר-אַרְשׁ אִשָּׁה וְלֹא לְקָחָהּ יֵלֶךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן-יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ:

ומן גוֹבֵרָא דְאַרְשׁ אֲתֵתָא וְלֹא נִסְבֵּה יְהִי וְיִתּוּב לְבֵיתִיה דְלָמָא יִתְקַטִּיל בְּקֶרְבָּא וְגַבֵּר אַחֲרֵן יִסְבְּנָה.

(ח) וַיִּסְפּוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וַאֲמָרוּ מִי־הָאִישׁ הִירָא וְרַךְ הַלֵּבב יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמָס אֶת־לֵבָב אֲחִיו כָּל־בָּבו:

וַיִּסְפּוּ סָרְכֵיָא לְמַלְלָא עִם עָמָא וַיִּמְרוּן מִן גוֹבֵרָא דְדָחֹל וְתַבִּיר לָבָא יְהִי וְיִתּוּב לְבֵיתִיה וְלֹא יִתְבַּר יֵת לָבָא דְאַחֲוֵי כָל־בֵּיה.

ויספו השטרים - למה נאמר כאן, ויספו? מוסיפין זו על דברי כהן, שהכהן מדבר ומשמיע מן שמע ישראל (דברים כ', ג') עד להושיע אתכם (דברים כ', ד'). ומי האיש (דברים כ', ה'), ושיני (דברים כ', ו') ושלישי (דברים כ', ז') - כהן מדבר ושומר משמיע. וזו - שומר מדבר ושומר משמיע. הירא ורך הלבב - ר' עקיבא אומר, כשמועו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. ר' יוסי הגלילי אומר: הירא מעבירות שבידו. ולכך תלתת לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירות, והרואהו אומר: שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה.

(ט) וְהָיָה כְּכֹלֶת הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וַפָּקְדוֹ שָׂרִי צִבְאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם:

וְהָיָה כִּד יִשְׁיָצוּן סָרְכֵיָא לְמַלְלָא עִם עָמָא וַיִּמְרוּן רַבֵּי חֵילָא בְּרִישׁ עָמָא.

שרי צבאות - מעמידין זקפים מלפניהם ומלאחריהם וכשילין של ברזל בידיהם, וכל מי שמבקש לנוס, הרשות בידו לקפח את שוקו. זקפים - בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים: שובו אל המלחמה ולא תנוסו, שתחילת נפילה ניסה.

הסגת גבול

"לֹא תִסֵּיג גְּבוּל רֵעֶךָ" - אל תתמקד בגבולות-מגבלות של רעך. גם כשאתה בפני עצמך חושב על השני, אל תקבע אותו בתוך גבולות (תסיג דומה לתשיג, השגה שכלית). ככל שאתה מכניס את חברך לתוך גבול, הוא עלול לסגת אחור, כמו הסגת גבול בשדה הזולת. אז מה כן? צריך לדעת ולהאמין שבכל אחד יש כח אין-סופי, בלי גבול ממש. גם אם בפועל הוא מתמודד עם מגבלות כאלה ואחרות, הנשמה שלו היא לא מוגבלת. תאהב אותו ותאמין בו, וכך תסייע לו לפרוץ את המגבלות.

תהלים - פרקים כ', א'-ט', א'-ג'

תניא - אגרת הקדש י'

י' אד"ש וחיים פתח דברי יעיר און שומעת תוכחת חיים אשר הוכיח ה' חיים ע"י נביאו ואמר חסדי ה' כי לא תמנו וגו' והל"ל כי לא תמו כמ"ש כי לא תמו חסדיך וגו'. ויובן עפ"י מ"ש בזה"ק אית חסד ואית חסד אית חסד

עולם כו' ואית חסד עילאה דהוא רב חסד כו'. כי הנה מודעת זאת התורה נקראת עוז שהוא לשון גבורה וכמו שאמרו חז"ל תרי"ג מצות נאמרו למשה מסיני מפי הגבורה וכדכתיב מימינו אש דת למו פי' שהתורה מקורה ושרשה הוא רק חסדי ה' המכונים בשם ימין דהיינו המשכת בחי' אלהותו ית' והארה מאור א"ס ב"ה אל העולמות עליונים ותחתונים ע"י האדם הממשיך האור על עצמו בקיום רמ"ח מ"ע שהן רמ"ח אברים דמלכא. פי' רמ"ח כלים ולבושים להארה [נר' דצ"ל להארה] מאור א"ס ב"ה המלוכש בהן (ומאור זה יומשך לו דו"ר בכל מצוה כנודע) רק שהמשכה זו נתלבשה תחלה במדת גבורתו של הקב"ה המכונה בשם אש שהיא בחי' צמצום האור והחיות הנמשכות מאור אין סוף ב"ה כדי שתוכל להתלבש במעשה המצות שרובן ככולן הם בדברים חומריים כציצית ותפילין וקרבנות וצדקה ואף מצות שהן ברוחניות האדם כמו יראה ואהבה אעפ"כ הן בבחי' גבול ומדה ולא בבחי' א"ס כלל כי אהבה רבה לה' בלי קץ וגבול ומדה אין האדם יכול לסובלה בלבו ולהיות קיים בגופו אפילו רגע וכמארוז"ל שבשעת מ"ת שהיתה התגלות אלהותו ית' ואא"ס ב"ה בבחי' דיבור והתגלות פרוחה נשמתו כו':

לוח היום-יום

א' אלול

ראש חודש.

כשהיה הצמח צדק בן תשע שנים אמר לו רבינו הזקן: קבלתי ממורי (הרב המגיד) שקיבל ממורו (הבעל שם טוב) בשם מורו הידוע, אשר מיום שני דראש חודש אלול עד יום הכפורים, יאמרו בכל יום ויום במשך היום שלשה קאפיטלאך (=פרקי) תהלים, וביום הכיפורים שלשים ושהה קאפיטלאך, ט' קודם כל נדרי, ט' קודם השנינה, ט' אחר מוסף, ט' אחר נעילה. ומי שלא התחיל ביום ב' דראש חודש יתחיל באותו יום שהוא עומד בו, ואת אשר החסיר ישלים.

נ"ך יומי - דברי-הימים - ב פרק ה'

(א) וַתֵּשֶׁלֶם כָּל-הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר-עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית יְיָ הִוא (ס) וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת-קִדְשֵׁי דָוִיד אָבִיו וְאֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הַזָּהָב וְאֶת-כָּל-הַכֵּלִים נָתַן בְּאֲצִרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים:

ויבא שלמה את קדשי - כל מה שבפסוק לפי פשוטו מה שנשאר לו מן הקדשות שהקדיש דוד כדכתיב למעלה גם אותם הקדיש המלך דוד לי"י עם הכסף והזהב אשר נשא מכל הגוים וגו' (דברי הימים א י"ח, י"א) ומה שהותיר לו נתן באוצרות בית האלהים, ומדרש אגדה יש מחכמים אומרים לפי שהיה יודע שסופו ליחרב ושלא יהיו אומרים האומות קשה יראתנו שלקחה נקמתה מן הבית הזה שנבנה מן הגזילות וחמסים שגזל דוד מבתי עבודה זרה שלה ויש אומרים כך אמר (הקב"ה)

[שלמה] רעב היה בימי דוד (אבי) שלש שנים שנה אחר שנה (שמואל ב כ"א, א') והיה לו לבזבז ההקדשו' הללו להחיות בהן עניי ישראל ואני מביא סיוע שהרי בכל ההקדשות שדוד הקדיש כמו שכתוב למעלה. לא נאמר בהן עשה שלמה דבר פלוני זה כאשר נאמר בנחשת שנאמר, ומטבחת ומכון ערי הדדעזר לקח דוד נחשת רבה מאד בה עשה שלמה את ים הנחשת וגו' (דברי הימים א י"ח, ח') אבל מכסף ומזהב שלא נאמר בו עשה שלמה מהן שום דבר מכלל שלא עשה וזהו שאין כתיב כאן שום נחשת כי אם כסף וזהב ולפי פשוטו נראה לי מה שלא אמר נחשת לפי שהנחשת בזול ואינו ראוי וכדי והגון להביא נחשת באוצרות בית י".

(ב) (פ) אִזְ יִקְהִיל שְׁלֹמֹה אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת-כָּל-רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי הָאֲבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת-אֲרוֹן בְּרִית-יְיָ הַזֶּה מֵעִיר דָּוִיד הִיא צִיּוֹן:

אז יקהל שלמה את זקני ישראל - נהג במדת חכמה שהקהיל הזקנים ולא הבחורים יותר מדוד שהקהיל הוא אף הבחורים כדכתיב ויקהל דוד את כל ישראל ירושלים וגומר (דברי הימים א ט"ו, ג').

(ג) וַיִּקְהֲלוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל בַּחֵג הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבַעִי:
בחג - הוא חג הסוכות.

(ד) וַיָּבֵאוּ כָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׂאוּ הַלְוִיִּם אֶת-הָאֲרוֹן: (ה) וַיַּעֲלוּ אֶת-הָאֲרוֹן וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת-כָּל-כֵּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל הָעֵלֹו אֹתָם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

את אהל מועד - שעשה משה גזזו שלמה בבית אוצרות האלהים עם שאר כלים וההקדשות לפי שלא הוצרך לו ורכותינו אמרו שנגזזו. ואת כל כלי הקדש אשר באהל - אשר נתן דוד לארון. העלו אותם הכהנים הלוים - פתרונו מוסב למעלה שאמר וישאו הלוים את הארון (דברי הימים ב ה', ד') ומפרש מי היו אותם הלוים שאמרתי לך למעלה הכהנים הלוי' שאף הכהנים מבני לוי הם ולא לויים ממש היו וכן כתוב במלכים וישאו הכהנים את הארון (מלכים א ח', ג') וגם הכלים ואהל מועד העלו עמהם הלוים כמשפטם.

(ו) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל-עַדֹת יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלָיו לְפָנֵי הָאֲרוֹן מִזִּבְחִים צֵאן וּבָקְרָ אֲשֶׁר לֹא-יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנּוּ מֶרֶב: (ז) וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת-אֲרוֹן בְּרִית-יְיָ הַזֶּה אֶל-מְקוֹמוֹ אֶל-דְּבִיר הַבַּיִת אֶל-קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אֶל-תַּחַת כְּנָפֵי הַכְּרוּבִים: (ח) וַיְהִיו הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׁים כְּנָפֵים עַל-מְקוֹם הָאֲרוֹן וַיִּכְסּוּ הַכְּרוּבִים עַל-הָאֲרוֹן וְעַל-בִּדְיוֹ מְלַמְּעָלָה:

ויהיו הכרובים פרשים כנפים על מקום הארון - במקום שהארון עומד שם לפיכך ויכסו הכרובים על הארון. ועל בדיו מלמעלה - למעלה לארון כך היו עומדים הבדים ונמשכו כ"כ לחוץ כלפי מזרח שהיה יכול הארון לעמוד תחת הכרובים ממש בלא עכוב הבדים ולפיכך ויכסו הכרובים על הארון וגם את הבדים כסו קצת אצל הארון ולא כולם שהיו מגיעים עד המזרח ואינך יכול לפרש שכסו

הכרובי' על כל הבדים וגם משום דבר זה ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הארון על פני הדביר (דברי הימים ב ה', ט') שאם לא כן אלא כאחד מדה אחת היו מושכין זה מזה והלא הבדים שעשה משה עדיין הם היו שם והם עומדים בקדש הקדשים של אהל מועד שלא היה כי אם עשר וזה היה עשרים והיה מגיע מקיר אל קיר והכרובים של משה שנאמר אף בהם פורשים וסככים אין צריך לזוז כלל מן הבדים ממקומם שהרי הכרובים של משה עומדים היו למעלה לארון על הכפורת וכרובים שנאמר כאן אותם שעשה שלמה עומדים על רגליהם בקרקע ואעפ"כ אותן של משה עדיין היו אדוקין על הכפורת כך פי' ר' נתן (ורבי פי') הכהנים רצו להכניס הארון עם בדיו בדביר ולא הספיקו כי הענן מלא את בית י"י (מלכים א ח', י') ולא יכלו להביא את הכרובים עד כותל מערבי ממש ועל כן היו בולטים בפרוכת אך קשה לי דכתיב ויהי בצאת הכהנים (מלכים א ח', י') ואחר כן מלא כבוד י"י את בית אלהים. ור' יוסף זצ"ל פי' (ר' יוסף קרא מלכים א ח', ח') ויתארכו לא נאמר דמשמע ויתארכו הן עצמן אלא ויאריכו דמשמע אחרים מאריכין אותם ומפרש האומנין האריכו הבדים עד לעשרים והיו נוגעין שתי קצותם לכותל מזרחי ושתי קצותם לכותל מערבי ותימא יש והיאך יכול לפרוש כנפיהם ולכסות הארון שהיה עשר אמות מהן.

(ט) וַיֵּאָרִיכוּ הַבָּדִים וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַבָּדִים מִן-הָאָרוֹן עַל-פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרְאוּ הַחוּצָה וַיְהִי-שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (י) אֵין בְּאָרוֹן רַק שְׁנֵי הַלְּחֹת אֲשֶׁר-נָתַן מֹשֶׁה בְּחֹרֵב אֲשֶׁר כָּרַת יְ-הוָה עִם-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם: (יא) (פ) וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן-הַקֹּדֶשׁ כִּי כָל-הַכֹּהֲנִים הִנְמִצָּאִים הִתְקַדְּשׁוּ אֵין לְשִׁמּוֹר לְמַחֲלָקוֹת:

ויהי בצאת הכהנים מן הקדש - מיד היה לו לסמוך והבית מלא ענן בית י"י (דברי הימים ב ה', י"ג) אלא שמפסיק בינתים וכן במלכים ויהי כצאת הכהנים מן הקדש והענן מלא את בית י"י (מלכים א ח', י'). כי כל הכהנים הנמצאים התקדשו - לדבר זה. אין לשמור למחלקות - כ"ד של לויים וכ"ד של כהנים אלא כל הנמצאים התקדשו.

(יב) וְהַלִּיִם הַמְּשֻׁרָרִים לְכֹלָם לְאַסֹּף לְהִימָן לְיִדְתָּו וּלְבִנְיָהֶם וּלְאַחֵיהֶם מְלָבָשִׁים בּוּיָן בְּמִצְלָתַיִם וּבִגְבָלִים וּבְנִזְרוֹת עֲמֻדִים מְזֻרָח לְמִזְבֵּחַ וְעִמָּהֶם כֹּהֲנִים לְמִאָּה וְעֹשֵׁרִים [מַחְצָרִים] (מַחְצָרִים) בְּחִצְצָרוֹת: (יג) וַיְהִי כְּאַחֵר [לְמַחְצָרִים] (לְמַחְצָרִים) וְלַמְּשֻׁרָרִים לְהִשְׁמִיעַ קוֹל-אֶחָד לְהַלֵּל וּלְהוֹדוֹת לַיְ-הוָה וּכְהָרִים קוֹל בְּחִצְצָרוֹת וּבְמִצְלָתַיִם וּבְכָלִי הַשִּׁיר וּבְהַלֵּל לַיְ-הוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ וְהַבֵּית מְלֵא עֲנַן בֵּית יְ-הוָה:

ויהי כאחד - למחצרים פתרון ויהיו אחדים יחד המחצרים כולם יחד וממה היו אחדים לדבר זה להשמיע קול אחד כאחד להלל ולהודות לי"י.

(יד) וְלֹא-יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת מִפְּנֵי הָעֲנַן כִּי-מָלֵא כְבוֹד-יְ-הוָה אֶת-בֵּית הָאֱ-לֹהִים:

שבת קדש // ב' אלול // פרשת שפטים

הומש - שביעי פרשת שפטים

(פרק כ') (י) (שביעי) (ס) כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם:

ארי תקרב לקרפא לאגחא קרבא עלה ותקרי לה מלין דשלים.

כי תקרב אל עיר - במלחמת הרשות הכתוב מדבר, כמו שמפורש בעניין, כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו' (דברים כ', ט"ו).

(יא) וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנָּה וּפָתַחָהּ לָךְ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לָמָס וְעַבְדֶּךָ:

ויהי אם שלם תענינה ותפתח לך ויהי כל עמא דישתבח בה יהון לך מסקי מסין ויפלחונך.

כל העם הנמצא - אפילו אתה מוצא בה משבעת האומות שנצטוית להחרימם, אתה רשאי לקיימם. למס ועבדך - עד שיקבלו עליהם מס ושיעבדו.

(יב) וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂתָּהּ עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצִרְתָּ עָלֶיהָ:

ואם לא תשלים עמך ותעביר עמך קרב ותצור עלה.

ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה - הכתוב מבשרך שאם לא תשלים עמך, סופה להלחם בך, אם תניחנה ותלך. וצרת עליה - אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתם מיתת תחלואים.

(יג) וּנְתַנָּהּ יְיָ־הוֹנָה אֶל־לִהְיוֹ בִּידֶךָ וְהָפִיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ לְפִי־חָרֹב:

וימסרנה יי אלהך בידך ותמחי ית כל זכורה לפתגם דחרב.

ונתנה יי בידך - אם עשית כל האמור בעניין, סוף שי" נותנה בידך.

(יד) רַק הַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל־שְׁלָלָהּ תָּבוּ לָךְ וְאִכְלָתָ אֶת־שְׁלָל אִיְבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ־הוֹנָה אֶל־לִהְיוֹ לָךְ:

לחוד נשיא וטפלא ובעינא וכל דיחי בקרפא כל עדא תבו לך ותיכול ית עדי סנאך דיהב יי אלהך לך.

והטף - אף טף של זכרים. ומה אני מקיים והכית את כל זכורה (דברים כ', י"ג) - בגדולים.

(טו) בֶּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הָרְחוֹקֹת מִמָּךְ מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא־מַעֲרִי הַגָּזִים־הָאֵלֶּה הֵנָּה:

בן תעביר לכל קרנא דרחיקין מנך לחדא דלא מקרוי עממא האלין אנן.

[ממך מאד - חוץ מכל גבולך והלאה, היינו מאד.]

(טז) רַק מַעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְיָ־הוֹנָה אֶל־לִהְיוֹ נָתַן לָךְ נַחֲלָה לֹא תַחֲטֶה כָּל־נַשְׁמָה:

לחוד מקרוי עממא האלין דיי אלהך יהיב לך אחסנא לא תקיים כל נשמא.

(יז) כִּי־הִחַרְם תַּחֲרִימֶם הַחֲתִי וְהָאֹמְרִי הַפִּנְעִנִי וְהַפְּרֹזִי הַחֲוִי וְהַיְבוּסִי
בְּאִשֶּׁר צֹדֵךְ יְיָ הוּא אֶלֹהֶיךָ:

ארי נמרא תגמרנון חתאי ופראאי ופרזאי ויבוסאי כמא דפקדה יי אלהך.
[לפי שגלוי לפניו שגרגשי יפנה מקומו, הוציאו ממניין והזכירו ברמז]. כאשר
צוך - לרבות הגרגשי.

(יח) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל תּוֹעֲבֹתֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֹא־
לִהְיֶה וַחֲטֹאתֶם לִי־הוּא אֶלֹהֶיכֶם:

בדיל דלא ילפון יתבון למעבד ככל תועיבתהון דעבדין למענותהון ותחובון קדם יי אלהכון.
למען אשר לא ילמדו אתכם - הא אם עשו תשובה ומתגיירים, אתה רשאי לקבלם.

(יט) (ס) כִּי־תִצּוֹר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית
אֶת־עֵצָהּ לְנֹדֶחַ עָלֶיהָ נִרְוֶן בִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאַתָּה לֹא תִכְרֹת בִּי הָאָדָם עֵץ
הַיִּשָּׁה לְבָא מִפְּנֶיךָ בַּמָּצוֹר:

ארי תצור על קרתא וימין סגיאין לאנחא קרבא גלה למכבשה לא תחביל ית אילנה לארמא עלוהי ברזלא ארי מניה
תיכול ויתיה לא תקוץ ארי לא כאנשא אילן חקלא למיעל מן קרמך בצירא.

ימים - שנים. רבים - שלשה. מכאן אמרו (בבלי שבת י"ט.), אין צדין על עיירות
של גוים פחות משלשה ימים קודם לשבת. [שאם לא תוכל לה לבסוף, התיר לה
עד רדתה אפילו בשבת לצור.] ולימד שפותח בשלום שנים ושלשה ימים, וכן
הוא אומר, וישב דוד בצקלג ימים שנים (שמואל ב א' א'), ובמלחמת הרשות
הכתוב מדבר. כי האדם עץ השדה - הרי כי משמש לשון דילמא, שמא האדם עץ
השדה להכנס בתוך המצור מפניך - להתייגר ביסורי רעב וצמא כאנשי העיר,
למה תשחיתנו.

(כ) רַק עֵץ אֲשֶׁר־תִּדַּע כִּי־לֹא־עֵץ מֵאֲכָל הוּא אֹתוֹ תִשְׁחִית וְכָרְתָּ וּבְנִיתָ
מִצּוֹר עַל־הָעִיר אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ:

לחוד אילן דתדע ארי לא אילן דמיכל הוא ויתיה תחביל ותקוץ ותבני פרקומין על קרתא דהיא עבדא עמך קרב עד
דתכבשה.

עד רדתה - לשון רידוי, שתהא כפופה לך.

(פרק כ"א) (א) (פ) כִּי־יִמָּצֵא חָלָל בְּאֶרְצָהּ אֲשֶׁר יְיָ הוּא אֶלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדֵעַ מִי הִכָּהוּ:

ארי ושתבח קטילא בארעא דיי אלהך יהיב לך למירתה רמי בחקלא לא ידיע מן קטליה.

(ב) וַיֵּצְאוּ זִקְנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמִדְּרוֹ אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחָלָל:

ויפקון סבד ודייגה וימשחון לקרויא דבסחרנות קטילא.

ויצאו זקניך - סנהדרי גדולה. ומדדו - ממקום שהחלל שוכב, אל הערים אשר
סביבותם - לכל צד, לידע איזו קרובה.

(ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל-הַחֹלֶל וְלָקְחוּ וְקִנְיָ הָעִיר הַהוּא עֲגֹלָת בָּקָר
אֲשֶׁר לֹא-עֶבֶד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא-מִשְׁכָּה בָּעֵל:

ותהי קרמא דקריבא לקמילא ויסבון סבי קרמא ההיא עגלת תורין דלא אתפלח בה דלא נגדת בגיר.

(ד) וְהוֹרְדוּ וְקִנְיָ הָעִיר הַהוּא אֶת-הָעֲגֹלָה אֶל-נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹד
בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעֶרְפוֹ-שֵׁם אֶת-הָעֲגֹלָה בְּנַחַל:

ויחתון סבי קרמא ההיא ית עגלתא לנחל בגיר דלא אתפלח ביה ולא יזרע ויקפון תמן ית עגלתא בנחלא.

אל נחל איתן - קשה, שלא נעבד. וערפו שם - קוצץ ערפה בקופיץ. אמר הקב"ה,
תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות,
לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות.

(ה) וּנְגַשּׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי כֹס בַּחֵר יִהְיֶה אֶל-לֵהִיף לְשָׂרְתוֹ וּלְבָרְךָ
בְּשֵׁם יְיָ הוֹה וְעַל-פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל-רִיב וְכָל-נִגְעַ:

ויתקרבו כהנאי בני לוי ארי בהון אתרעי יי אלהיך לשמשותיה ולברכא בשמא דיי ועל מימרהון יהי כל דין וכל
מכתש סגור.

(ו) וְכָל וְקִנְיָ הָעִיר הַהוּא הַקְּרֹבִים אֶל-הַחֹלֶל יִרְחֲצוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הָעֲגֹלָה
הָעֲרוּפָה בְּנַחַל:

וכל סבי קרמא ההיא דקריבין לקמילא יסחון ית ידיהון על עגלתא דנקיפא בנחלא.

(ז) (מַפְטִיר) וְעָנוּ וְאָמְרוּ יְדִינוּ לֹא [שָׁפְכוּ] (שַׁפְכָה) אֶת-הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ
לֹא רָאוּ:

ויתיבון וימרון ודנא לא אשדא ית דמא הדין ועיננא לא חזאה.

ידינו לא שפכו - וכי עלת על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם? אלא, לא
ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ולוייה.

(ח) כֹּפֶר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ יְיָ הוֹה וְאֶל-תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקָרֵב עֲמֹךְ
יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם:

כהנאי וימרון כפר לעמך ישראל דפרקתא יי ולא תתין חובת דם וכאי בגו עמך ישראל ויתכפר להון על דמא.

הכהנים אומרים, כפר לעמך. ונכפר להם הדם - הכתוב מבשרם שמשיעשו כן,
יכופר להם העון.

(ט) וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ כִּי-תַעֲשֶׂה הַיֹּשֵׁר בְּעֵינֵי יְיָ הוֹה:

ואת תפלי אשדי דם וכאי מבינה ארי תעביר דכשר קדם יי.

ואתה תבער - מגיד שאם נמצא ההורג לאחר שנתערפה העגלה, הרי זה יהרג,
והוא הישר בעיני יי.

(סיום) חסלת פרשת שפטים. צ"ז פסוקים סלוא סימן.

לוקחים אחריות

בפרשת עגלה ערופה אנו לומדים שכאשר נמצא מישהו הרוג ולא נודע מי הרוצח, זקני העיר לוקחים את האחריות, "וְעָנוּ וַאֲמָרוּ יִדְּינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ" - לא שפכנו את הדם ממש, ובכל זאת אנחנו אחראים. מנהיגות מתוקנת צריכה לדאוג בראש ובראשונה לשפיכות דמים, להעניק בטחון לתושבים, ובכל רצח שמתרחש על המנהיגים לקחת אחריות ולהתייחס לעצמם בחומרה.

הכתיב בפסוק הוא "יִדְּנוּ לֹא שִׁפְכָה" - והדבר רומז שיד אחת לא שִׁפְכָה אבל היד השניה כן שפכה. במודע לא שפכנו דם, אבל בלא-מודע כנראה שפכנו דם. גם בעבודת הנפש של כל אחד, יש ללמוד מכאן את התכונה החשובה של הוידוי ולקחת האחריות, אני אשם.

תהלים - פרקים כ', פרקים י'-י"ז, ד'-ו'

תניא - אגרת הקדש י'

והנה לפי שהמצות ניתנו לנו ע"י התלכשות במדת גבורה וצמצום ההארה כו' לכן רוב המצות יש להן שיעור מצומצם כמו אורך הציצית י"ב גודלין והתפילין אצבעים על אצבעים ומרובעות דוקא והלולב ד"ט והסוכה ז"ט והשופר טפח והמקוה מ' סאה וכן בקרבנות יש להן שיעור מצומצם לזמן כמו כבשים בני שנה ואילים בני שנים ופרים כו' וכן במעשה הצדקה וגמ"ח בממונו אף שהוא מהעמודים שהעולם עומד עליהם וכדכתיב עולם חסד יבנה אפ"ה יש לה שיעור קצוב חומש למצוה מן המובחר ומעשר למדה בינונית כו' וזה נק' חסד עולם פי' חסד אל כל היום המתלבש בעולמות עליונים ותחתונים ע"י אתערותא דלתתא היא מצות הצדקה וחסד שעושים בני אדם זה עם זה ולפי שהעולם הוא בבחי' גבול ומדה מהארץ עד לרקיע ת"ק שנה וכן מרקיע לרקיע כו' ושית אלפי שני הוי עלמא כו' לכן ניתן שיעור ומדה גם כן למצות הצדקה והחסד שבתורה כמו לשאר מצות התורה

לוח היום-יום

ב' אלול

בני ישראל נקראו ארץ חפץ, שיש בהם כמה חפצים יקרים באהבת ה' יתברך ויראתו ומידות טובות, ואין דבר גילוי המידות הטובות תלוי אלא במעורר. דבר ברור הוא, אשר בכל חלקי האדמה נמצאים מעינות מים חיים, וההבדל הוא רק בקירוב וריחוק,

ואם כן הלא הכל תלוי בהחופר וכח סבלנותו ומתינותו. וכיון שהרצון הוא כח עליון הגוזר ומפקד על כל הכוחות, ומכריחם לעשות ולפעול כפי הפקודות שלו, אם כן איפוא עיקר העבודה הוא לעורר את הרצון לפעול ולעשות הן בעצמו הן בזולתו.

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק ו'

(א) (פ) אִזְּ אָמַר שְׁלֹמֹה יְיָ הוֹה אָמַר לְשָׁכֹן בְּעֶרְפֶּל:

אז אמר שלמה - הואיל והבית מלא עשן עכשיו אני יודע שהשכינה שרויה בו בערפל כי כן דרכו דכתיב ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים (שמות כ', י"ז), ודאי שרצונו להתעכב בו ובספרי פירש אז אמר שלמה כשראה הענן אמר עתה אני רואה שהשכינה שרויה בבית אשר בניתי שהרי כך הבטיח לבוא ולשכן בו מתוך ענן וערפל והיכן אמר כי בענן אראה על הכפורת (ויקרא ט"ז, ב').

(ב) וַאֲנִי בְּנִיתִי בֵּית־זָבֹל לָךְ וּמִכֹּהֵן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים:

בית זבול - מדור. לשבתך עולמים - שמשנבחרה לא שרתה שכינה במקום אחר ולא הותרו הבמות.

(ג) וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קְהֵל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהֵל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים:

ויברך את כל קהל ישראל - ברכה האמורה בסוף הענין.

(ד) וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְיָ הוֹה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דְּוִיד אָבִי וּבִידָיו מָלָא לְאֹמֶר:

אשר דבר בפיו - שיתן לו בן שיבנה לו בית. מלא - קיים דברו הטוב.

(ה) מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא־בַחֲרָתִי בְּעִיר מְכֹל שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַהֲיוֹת שְׁמִי שָׁם וְלֹא־בַחֲרָתִי בְּאִישׁ לַהֲיוֹת נָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל:

מן היום אשר הוצאתי - שאף זה דברת אל אבי.

(ו) וַאֲבַחֲרֵ בִירוּשָׁלַם לַהֲיוֹת שְׁמִי שָׁם וַאֲבַחֲרֵ בְדָוִיד לַהֲיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל:

ואבחר בירושלים - מוסב על לא בחרתי בעיר (דברי הימים ב ו', ה'). ואבחר בדויד - מוסב על ולא בחרתי באיש (דברי הימים ב ו', ה').

(ז) וַיְהִי עִם־לֵבב דָּוִיד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְיָ הוֹה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ח) וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹה אֱלֹהֵי דָוִיד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לְבַבְךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי הַטִּיבוֹת כִּי הָיָה עִם־לְבַבְךָ:

הטיבות כי היה עם לבבך - כלומר גם אני בוחר בבית אשר עלה בלבך לבנותו לשכן שמו שם כמו שאמר למעלה.

(ט) רק אתה לא תבנה הבית כי בנך היוצא מחלציו הוא יבנה הבית לשמי: (י) ויקם יי-הוה את דברו אשר דבר ואקום תחת דויד אבי ואשב על-בסא ישראל באשר דבר יי-הוה ואבנה הבית לשם יי-הוה אלהי ישראל: (יא) ואשים שם את הארון אשר-שם ברית יי-הוה אשר כרת עם-בני ישראל: (יב) ויעמד לפני מזבח יי-הוה נגד כל-קהל ישראל ויפרש בפיו:

ויפרש בפיו - היה לו לומר כך ויפרוש בפיו השמימה (דברי הימים ב ו', י"ג) ויאמר וגו' אלא שמפסיק בינתיים להודיע על מה עמד וכן במלכים ויפרש בפיו השמימה ויאמר (מלכים א ח', י"ח).

(יג) כיעשה שלמה פיור נחשת ויתנהו בתוך העזרה חמש אמות ארבו וחמש אמות רחבו ואמות שלוש קומתו ויעמד עליו ויברך על-ברכו נגד כל-קהל ישראל ויפרש בפיו השמימה:

כי עשה שלמה - מוסב על נגד כל קהל ישראל כלומר היאך היה גבוה מכולם להשמיע דבריו. ויעמוד עליו - ועתה יכולין לראותו כל ישראל ומשום שמפסיק הענין צריך לומר כבראשונה נגד כל קהל ישראל וכן ויפרוש בפיו השמימה.

(יד) (פ) ויאמר (פ) יי-הוה אלהי ישראל אין-כמוך אלהים בשמים ובארץ שמר הברית והחסד לעבדיך החלכים לפניך בכל-לבם: אין כמוך אלהים - ממה שאתה שומר הברית והחסד שאתה גוזר מן השמים לתת לאוהביך אתה מצניעו וגונז הברית והחסד לקיים הבטחתך בארץ. ההולכים לפניך - כמו שהלך דוד אבי וזה אשר שמרת לעבדך דוד (דברי הימים ב ו', ט"ו) בל' אמנת הבטחה.

(טו) אשר שמרת לעבדך דויד אבי את אשר-דברת לו ותדבר בפיו ובידך מלאת ביום הזה: (טז) ועתה יי-הוה אלהי ישראל שמר לעבדך דויד אבי את אשר דברת לו לאמר לא-יכרת לך איש מלפני יושב על-בסא ישראל רק אם-ישמרו בניה את-דרכם ללכת בתורתך באשר הלכת לפני: (יז) ועתה יי-הוה אלהי ישראל יאמן דברך אשר דברת לעבדך לדויד: (יח) כי האמנם יושב אלהים את-האדם על-הארץ הנה שמים ושמי השמים לא יכללוך אף כי-הבית הזה אשר בנית:

כי האמנם יושב אלהים את האדם על הארץ - ל' תמיה וכי אפשר שיאמין אדם שישב אלהים על הארץ כי שמים ושמי השמים וגומר אלא מחמת חסד שגמלת לדוד אבי צמצמת שכינתך. אף כי הבית הזה אשר בנית - ולמה בניתו להתפלל לפני האלהים ולפנות הוא אל תפלינו.

(יט) ופנית אל-תפלת עבדך ואל-תחנתו יי-הוה אלהי לשמע אל-הרנה ואל-התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך:

לשמוע אל הרנה - זו צעקה כמו ותעבר הרנה במחנה (מלכים א כ"ב, ל"ו). ועל כרחך על צעקתם של כל אדם שהוא נס מפני צרתו אל יתפלל אלא בצעקתו בסתר כך חבור המקראות וסוף הענין מוכיח שאמר ואתה תשמע ממקום שבתך (דברי הימים ב ו', כ"א) למדת שלא בנאו אלא לדעת כן להוריד בו שכינה כדי שישב על הארץ לשמוע ממכון שבתך אל התפלות שיתפללו בו.

(כ) לְהִיּוֹת עֵינֶיךָ פִּתְחוֹת אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לְשׁוֹם שְׁמֶךָ שֵׁם לְשִׁמּוֹעַ אֶל-הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה:

להיות עיניך פתוחות - בכל עת אשר יתפללו אליך.

(כא) וְשָׁמַעְתָּ אֶל-תַּחֲנוּנַי עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמָע מִמָּקוֹם שְׁבִתְךָ מִן-הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלַחְתָּ: (כב) אִם-יַחֲטֵא אִישׁ לְרַעְיוֹ וְנָשָׂא-בֹ אֱלֹהִים לְהַאֲלֹתוֹ וְכֹא אֱלֹהִים לִפְנֵי מִזְבִּיחְךָ בַּבַּיִת הַזֶּה:

אם יחטא איש - מקרא זה על כל ישראל המחייב חברו שבועה אם באמת הוא משביעו והנשבע נשבע לשקר אתה תשמע השמים ואם הדין עם הנשבע שבעל הדין מזיקו על שבועה של חנם אף המשביעו קרוי רשע.

(כג) וְאַתָּה תִּשְׁמָע מִן-הַשָּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ וְשִׁפְטָתָ אֶת-עַבְדְּךָ לְהָשִׁיב לְרַשָּׁע לְתֵת דְּרָכֹו בְּרָאשׁוֹ וּלְהַצְדִּיק צְדִיק לְתֵת לוֹ בְּצַדִּיקוֹ:

ולהצדיק צדיק - שלא לענשו על השבועה שהרי באמת הוא נשבע ותוספתא דסוטה מפרש את אשר יחטא, בועל אשת איש, ונשא בו אלה (דברי הימים ב ו', כ"ב), ויחייב בו אלה כשם שהמים בודקים אותה כך המים בודקין אותו, לפני מזבחך, כדכתיב והעמיד הכהן את האשה (במדבר ה', י"ח). לתת דרכו בראשו - כדכתיב וצבתה בטנה (במדבר ה', כ"ז). ולהצדיק צדיק - דכתיב ונקתה ונזרעה זרע (במדבר ה', כ"ח).

(כד) (ס) וְאִם-יִגְנֹף עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי יַחֲטִאוּ-לָךְ וְשָׁבוּ וְהוֹדוּ אֶת-שְׁמֶךָ וְהִתְפַּלְלוּ וְהִתְחַנְּנוּ לִפְנֶיךָ בַּבַּיִת הַזֶּה:

ואם יגנף עמך - ולא מפני שידך קצרה מלהושיע אלא דבר זה גורם כי יחטאו לך. ושב ויהודו את שמך - פתרון והתוודו את עונם והאחרון מוכיח והודו את שמך ומחטאתם ישובון כי תענם (מלכים א ח', ל"ה).

(כה) וְאַתָּה תִּשְׁמָע מִן-הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לַחֲטָאת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְהָשִׁיבוּתָם אֶל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לָהֶם וּלְאַבְתֵּיהֶם:

והשיבותם - והשב אותם אל האדמה כי כשנופלים ונגפים לפני אויביהם תופשים מה שיכולים ומביאים אותם בשביה אל ארץ אחרת.

(כו) (פ) בְּהִעָצֵר הַשָּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה מָטָר כִּי יַחֲטִאוּ-לָךְ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת-שְׁמֶךָ מִחֲטָאתָם יִשְׁוּבוּן כִּי תַעֲנֶם:

בהעצר השמים - כדכתיב ועצר את השמים ולא יהיה מטר (דברים י"א, י"ז).

(כז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְסִלַּחְתָּ לַחַטָּאת עַבְדֶּיךָ וְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי תוֹרֵם אֶל-הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יִלְכוּ-בָּהּ וְנִתְּנָה מָטָר עַל-אֲרֶצְךָ אֲשֶׁר-נָתַתָּה לְעַמֶּךָ לְנַחֲלָה:

כי תורם אל הדרך - כמו שעשית כשהיה רעב בימי דוד ג' שנים והורית ואמרת להם אל שאול ואל בית הדמים (שמואל ב כ"א, א'). כמו כן תורם איזה חטא גורם להם על מה נעצרו השמים.

(כח) (ס) רָעַב כִּי-יְהִי בָאָרֶץ דִּבַּר כִּי-יְהִי שְׁדָפוֹן וִירְקוֹן אַרְבֶּה וַחֲסִיל כִּי יְהִי כִי יֵצֵר-לוֹ אִיָּבוֹ בָּאָרֶץ שְׁעָרָיו כָּל-נֶגַע וְכָל-מַחֲלָה:

כל נגע - פתרון הרי זכרתי לך דבר שדפון וירקון נגיפה אף בעצירת גשמים ומה עוד להרבות אלא כל נגע וכל מחלה כי יהיה והתפלל.

(כט) כָּל-תַּפְלָה כָּל-תַּחֲנָה אֲשֶׁר יְהִי לְכָל-הָאָדָם וְלָכֹל עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְּעוּ אִישׁ נִגְעוֹ וּמִכָּאֲבוֹ וּפְרָשׁ כַּפָּיו אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה:

ופרש כפיו אל הבית הזה - וזה שאמר כל תפלה וכל תחנה שיתפלל ויתחנן על זאת מכל אחד הדברים האלה. אשר ידעו איש נגעו - כלומר אם יתפלל על נגעו ועל מכאובו להסירו ממנו.

(ל) וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן-הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שְׁבִתְךָ וְסִלַּחְתָּ וְנִתְּנָה לְאִישׁ כָּכֹל-בְּדַרְכָּיו אֲשֶׁר תִּדְרַע אֶת-לִבָּבוֹ כִּי אַתָּה לְבַדְּךָ יֹדַעְתָּ אֶת-לִבִּי בְּגִי הָאָדָם:

וסלחת ונתתה לאיש ככל דרכיו וגו' - לרשע כרשעתו ולצדיק כצדקתו שאם לא ישלם לרשע כפי רוע מעלליו יטיח דברים כלפי מעלה ויאמר אין אלהים (אז) יודע לבבו ויהיה חילול השם כמו כן תעשה לצדיק כצדקתו שתעשה לו כשיתפלל לפניך.

(לא) לְמַעַן יִירָאוּךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכֶיךָ כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר-הֵם חַיִּים עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבְתִּינוֹ:

למען ייראוך - וישוב הרשע מדרכו ולכך אני מתפלל לתת לו לאיש כדרכיו.

(לב) (ס) וְגַם אֶל-הַנִּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא וּבָא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שְׁמֹךְ הַגָּדוֹל וַיִּדְּךָ הַחֲזָקָה וְרוּעֶךָ הַנְּטוּיָה וּבָא וְהִתְפַּלֵּלוּ אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה: (לג) וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן-הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שְׁבִתְךָ וְעֲשִׂיתָ כָּכֹל אֲשֶׁר-יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנִּכְרִי לְמַעַן יִדְּעוּ כָּל-עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת-שְׁמֹךְ וְלִירָאָה אֶתְךָ בְּעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל וּלְדַעַת כִּי-שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל-הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי:

ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי - בישראל אני מתפלל לתת לו כדרכיו אבל לגוי ככל אשר יקרא לך לפי שישראל מכירין בהקב"ה ויודעין שהיכולת בידו לעשות אם אין תפלתו נשמעת תולה בעצמו בחטאיו ומפשפש במעשיו אבל הגוי קורא תגר ואומר שמעתי שמעו בכל העולם ונתיגעתי בדרכים הרבה עד

שבאתי והתפללתי במקום הזה ולא מצאתי בו ממש כשאר אלהות לפיכך ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי.

(לד) כִּי-יֵצֵא עַמְּךָ לְמַלְחָמָה עַל-אֹיְבָיו בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלַחם וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ הָרֶדֶךְ הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר בַּחֲרַתָּ בָּהּ וְהִבִּית אֲשֶׁר-בָּנִיתִי לְשִׁמְךָ:
דֶּרֶךְ הָעִיר - פניהם לצד ירושלים.

(לה) וְשִׁמַּעְתָּ מִן-הַשָּׁמַיִם אֶת-תְּפִלָּתָם וְאֶת-תַּחֲנֻתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם:
ועשית משפטים - נקמתם באויביהם ע"א צרכיהם דוגמא לעשות משפט עבדו (מלכים א ח', נ"ט).

(לו) כִּי יַחְטְאוּ-לָךְ כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא-יַחְטֶא וְאִנֶּפֶת בָּם וְנָתַתָּם לִפְנֵי אוֹיֵב וְשָׁבוּם שׁוֹבֵיהֶם אֶל-אֶרֶץ רְחוֹקָה אוֹ קְרוֹבָה: (לו) וְהִשְׁיבֹו אֶל-לִבָּבָם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבוּ-שָׁם וְשָׁבוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בְּאֶרֶץ שְׂבִיָּם לְאֹמֶר חֲטֵאוּנוּ הָעֵינֵינוּ וְרָשָׁעֵנוּ: (לח) וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ בְּכָל-לֵבָם וּבְכָל-נַפְשָׁם בְּאֶרֶץ שְׂבִיָּם אֲשֶׁר-שָׁבוּ אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ הָרֶדֶךְ אֶרְצָם אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאֲבוֹתָם וְהָעִיר אֲשֶׁר בַּחֲרַתָּ וּלְבֵית אֲשֶׁר-בָּנִיתִי לְשִׁמְךָ:

אשר בניתי לשמך - פתרון הבית הזה אשר בניתי כדי לגדל שמך כי אז כשתקבל תפלתם אז יתפללו לך בבית הזה או בכל מקום שהם ויפנו לביתך זה.

(לט) וְשִׁמַּעְתָּ מִן-הַשָּׁמַיִם מִמְּכוֹן שְׁבִיתְךָ אֶת-תְּפִלָּתָם וְאֶת-תַּחֲנֻתֵיהֶם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם וְסָלַחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חֲטְאוּ-לָךְ:
ושמעתי - תפלתם ועל זה יתגדל שמך בעולם.

(מ) עֲתָה אֵלֹהֵי יְהוּדָה נֹא עֵינִיךָ פִּתְחוּת וְאֹזְנֶיךָ קִשְׁבוּת לְתַפִּלַּת הַמָּקוֹם הַזֶּה: (מא) (ם) וְעֲתָה קוּמָה יְיָ הוֹה אֵלֹהִים לְנוֹחֶךָ אֲתָה וְאֶרֶץ עֲזָרָה כְּהִנִּיךָ יְיָ הוֹה אֵלֹהִים יִלְבְּשׁוּ תְּשׁוּעָה וְחִסְדֶּיךָ יִשְׁמְחוּ בְּטוֹב:

ועתה קומה י"י - שלא להטלטל כאשר עד עתה משילה לנוב ומנוב לגבעון. אתה וארון עזך - שלא יטלטל עוד מעתה. עזך - על שם כן קרוי עוזך על שעשה נפלאותיו ועזוזות בפלשתים וכן כתיב בהודו לי"י דרשו י"י ועוזו (דברי הימים א ט"ז, י"א) ועוד אמרו רבותינו במסכת עבודה זרה וישרנה הפרות (שמואל א ו', י"ב) מה שירה אמרו הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו (תהלים צ"ח, א'). ילבשו תשועה - מחמת שלא יטלטלו ממקום למקום כמו והיה צדק אזור מתניו (ישעיהו י"א, ה'). וחסידיך ישמחו בטוב - ברוב טובות ומעשרות הניתן ללויים בשכר ששומרין את הארון ומשוררים לפניו.

(מב) יְיָ הוֹה אֵלֹהִים אֶל-תֵּשֵׁב פָּנֶי מְשִׁיחֶךָ זְכָרָה לְחִסְדֵי דָוִד עַבְדְּךָ:
אל תשב פני משיחך - מלעשות טובה עמדי ואם לא למעני עשה למענך.

הפטרות שפטים

(ישעיה פרק נא-נב)

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה
בְּדִבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמַּעֲשֶׂה עֲבָדוֹ
וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאֵי הָאֵמַת וְצִדֵּק:

(יב) (ס) אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְחֻמְכֶם מִי־אַתָּה וַתִּירָאִי מֵאֲנוּשׁ יָמוּת
וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנָּתֶן: (יג) וַתִּשְׁכַּח יְיָ הוּא עֲשֶׂה נֹטָה שָׁמַיִם
וְיִסַּד אֶרֶץ וַתִּפְחַד תְּמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמַּצִּיק בְּאֲשֶׁר
בוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאֵיהָ חֲמַת הַמַּצִּיק: (יד) מִהֵרָ צֵעָה לְהַפְתִּיחַ
וְלֹא־יָמוּת לִשְׁחַת וְלֹא יַחֲסֹר לַחֲמוֹ: (טו) וְאֲנֹכִי יְיָ הוּא אֶל־
לִהְיוֹת רִגְעַ הַיּוֹם וַיִּהְיוּ גִלּוֹי יְיָ הוּא צִבְאוֹת שָׁמַיִם: (טז) וְאֲשֶׁם
דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדֶיךָ כִּסִּיתִיךָ לְנֹטֵעַ שָׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר
לְצִיּוֹן עַמִּי־אַתָּה: (יז) (ס) הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי קוֹמִי יְרוּשָׁלַם
אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְיָ הוּא אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־קִבְעַת כּוֹס
הַתְּרַעֲלָה שָׁתִית מִצִּית: (יח) אֵין־מִנְהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יִלְדָה
וְאֵין מַחְזִיק בִּידָה מִכָּל־בָּנִים גִּדְּלָה: (יט) שְׁתִּים הִנֵּה קִרְאֲתִיךָ
מִי יָנוּד לָךְ הַשֹּׁד וְהַשֹּׁבֵר וְהַרְעֵב וְהַחֲרֹב מִי אֲנַחֲמֶךָ: (כ) בְּנִיךָ
עָלְפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת כְּתוּא מִכְּמַר הַמְּלָאִים חֲמַת־יְיָ
הוּא גִעַרְתָּ אֶל־לִהְיוֹת: (כא) לִבִּי שָׁמְעִי־נָא זֹאת עֲנִיָה וּשְׁכַרְתָּ
וְלֹא מִיָּין: (כב) (פ) כֹּה־אָמַר אֲדֹנֶיךָ יְיָ הוּא וְאֶל־לִהְיוֹת יָרִיב עַמּוֹ
הִנֵּה לְקַחְתִּי מִיָּדֶךָ אֶת־כּוֹס הַתְּרַעֲלָה אֶת־קִבְעַת כּוֹס חֲמָתִי
לֹא־תוֹסִיפִי לִשְׁתוֹתָה עוֹד: (כג) וְשִׁמְתִּיהָ בְּיַד־מוֹגִיךָ אֲשֶׁר־
אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ שָׁחִי וְנַעֲבְרָה וּתְשִׁימִי כָאֶרֶץ גִּוּךְ וּכְחוּץ לַעֲבָרִים:
(א) (פ) עוֹרִי עוֹרִי לְבָשִׁי עֶזְרֵךְ צִיּוֹן לְבָשִׁי בְּגָדִי תִפְאָרְתֶךָ
יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹא־בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא:
(ב) הַתְּנַעֲרִי מֵעַפְרֵי קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם [הַתְּפַתְּחִי] (הַתְּפַתְּחוּ)
מוֹסְרֵי צִוְּאִיךָ שְׁבִיָה בַת־צִיּוֹן: (ג) (ס) כִּי־כֹה אָמַר יְיָ הוּא חֲנֹם

נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגְאָלוּ: (ד) (ס) כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנִי יְיָ הוֹה
 מִצָּרִים יִרְדֵּ-עַמִּי בְּרֹאשְׁנָה לָגֹר שָׁם וְאַשּׁוּר בְּאַפִּם עֲשָׂקוּ: (ה)
 וְעַתָּה מֶה-לִּי-כֹה נֹאֵם-יְיָ הוֹה כִּי-לָקַח עַמִּי חֲנָם מִשָּׁלוֹ יְהִלִּילוּ
 נֹאֵם-יְיָ הוֹה וְתָמִיד כָּל-הַיּוֹם שְׁמִי מִנֶּאֱזָן: (ו) לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי
 לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי-אֲנִי-הוּא הַמְדַבֵּר הַגָּנִי: (ז) (ס) מֶה-נָּאוּ
 עַל-הַהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׁר מִשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׁר טוֹב מִשְׁמִיעַ
 יִשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֶ-לֹהֶיךָ: (ח) קוֹל צְפִיךָ נִשְׁאָו קוֹל
 יַחֲדוֹ יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בָשׁוּב יְיָ הוֹה צִיּוֹן: (ט) פָּצְחוּ רִנְנוּ
 יַחֲדוֹ חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי-נָחֵם יְיָ הוֹה עַמּוֹ גָּאֹל יְרוּשָׁלַם: (י)
 חֲשַׁף יְיָ הוֹה אֶת-זִרְוֹעַ קִדְשׁוֹ לְעֵינַי כָּל-הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָל-אַפְסֵי-
 אֶרֶץ אֶת יִשׁוּעָתָ אֶ-לֹהֵינוּ: (יא) (ס) סֹרוּ סֹרוּ צֹאוּ מִשָּׁם טָמֵא
 אַל-תִּגְעוּ צֹאוּ מִתּוֹכָה הִבְרֹו נִשְׁאֵי כָלִי יְיָ הוֹה: (יב) כִּי לֹא
 בַּחֲפוּזוֹן תֵּצְאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי-הִלֵּךְ לִפְנֵיכֶם יְיָ הוֹה
 וּמֵאַסְפְּכֶם אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
 הָאֵל הַנְּאֻמָּן, הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמַקְוֶה, שְׂכָל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק. נֶאֱמַן
 אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יִשׁוּב
 רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
 דְּבָרָיו, רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי תִיָּא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה
 בְּיָמֵינוּ, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה, שְׂמַחְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא
 עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבֹא וְיִגַּל לְבָנָו. עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב
 זָר וְלֹא יִגְחֲלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שְׁלֹא יִכָּבֵד
 יִרְוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ דָּוִד, עַל תַּתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים
 וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד
 וּלְתַפָּאֶרֶת, עַל כָּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ
 שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת.

פרק משנה לשבוע פרשת שפטים - מנחות פרק י"ב

(א) המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא קדשן בכלי, יש להן פדיון. משקדשו בכלי, אין להם פדיון. העופות והעצים והלבונה וכלי שרת, אין להם פדיון, שלא נאמר אלא בהמה.

המנחות והנסכים. עד שלא קדשו בכלי. אינן קדושים קדשת הגוף, אלא קדשת דמים, שצריך לפדותן והדמים קדושים. ודוקא כשנטמאו יש להן פדיון אם לא קדשו בכלי, אבל לא נטמאו, אף על פי שלא קדשו בכלי אין פודים אותן: העופות והעצים והלבונה וכלי שרת. שנטמאו: אין להם פדיון. שלא נאמר פדיון בקדשת הגוף אלא בבהמה בעלת מום, דכתיב (ויקרא כז) ואם כל בהמה טמאה, אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה', והעריך הפהן אתה וכו'. ובבעלי מומים שנפדו הפתוב מדבר, דאי בבהמה טמאה ממש, כשהוא אומר (שם) ואם בבהמה הטמאה ופדה בערקה, הרי בהמה טמאה אמורה. ואשמועינן במתניתין דאף על גב דאשכחן בקדוש קדשת הגוף ונפל ביה מומא דמפריק, העופות והעצים והלבונה וכלי שרת דקדשי קדשת הגוף ונטמאו לא מפריקי,

(ב) האומר, הרי עלי במחבת, והביא במרחשת, במרחשת והביא במחבת, מה שהביא הביא, וידי חובתו לא יצא. זו להביא במחבת, והביא במרחשת, במרחשת, והביא במחבת, הרי זו פסולה. הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים, בשני כלים, והביא בכלי אחד, מה שהביא הביא, וידי חובתו לא יצא. אלו להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים, בשני כלים והביא בכלי אחד, הרי אלו פסולין. הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד והביא בשני כלים, אמרו לו בכלי אחד נדרת, הקריבן בכלי אחד, כשרים, ובשני כלים, פסולין. הרי עלי שני עשרונים להביא בשני כלים, והביא בכלי אחד, אמרו לו, בשני כלים נדרת, הקריבן בשני כלים, כשרים. נתנו בכלי אחד, בשתי מנחות שנתערבו.

מה שהביא הביא. דאמרינן לא לשם נדרו הביאה, אלא נדבה אחרת היא זו: זו להביא במחבת. שהיתה עשרון סלת מנחת לפניו, ואמר, זו להביא במחבת וכו': הרי זו פסולה. דקבעה לפלי שהזכיר בה ואין יכול לשנותה לכלי אחר: אלו להביא בכלי אחד. אלו שהיו מנחים לפניו: הרי אלו פסולים. דהיכא דנדר בכלי אחד והביא בשני כלים מפריש ממנה שני קמצים, והוא לא נדר אלא קמץ אחד. ועוד, שמנחה חסרה היא בכל כלי וכלי. והיכא דנדר בשני כלים

והביא בכלי אחד הויא מנחה יתרה ומעט בקמצין, שהוא ברר לה שני קמצין ולא קמצין אלא אחד: אמרו לו בכלי אחד נדרת. ולא חש לדבריהם והקריבה בשני כלים, פסולים, ואף על גב דלא אמר אלו להביא בכלי אחד. משום דהשתא ליכא למימר לשום נדבה אחרת איתי לה, דכיון דאמרי ליה בכלי אחד נדרת הוה ליה למימר להו אנא משום נדר אחרינא מיתניא לה: פשתי מנחות שנתערבו. דאמרינן בפרק הקומץ, אם יכול לקמץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה פשרות, ואם לאו פסולות. והא דקתני לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסולות, מירי כגון דלא יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה:

(ג) הרי עלי מנחה מן השערים, יביא מן החטים. קמח, יביא סלת. בלא שמן ולבונה, יביא עמה שמן ולבונה. חצי עשרון, יביא עשרון שלם. עשרון ומחצה, יביא שנים. רבי שמעון פוטר, שלא התנדב בדרך המתנדבים.

הרי עלי מנחה מן השערים יביא מן החטים. שאין מנחת נדבה באה אלא מן החטים. וכגון שאמר אלו הייתי יודע שאין מביאים מנחה מן השערים לא הייתי נודר אלא מן החטים. אבל אם אמר לא הייתי נודר כלום, אינו חייב כלום, יביא סלת. דכתיב (ויקרא ב) סלת יהיה קרבנו, רבי שמעון פוטר. רבי שמעון סבר בגמר דבריו אדם נתפס, והואיל וגמר דבריו שלא כדין המנחה, אינו חייב כלום. ואין הלכה כרבי שמעון:

(ד) מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון, ומביא בכלי אחד. אם אמר הרי עלי ששים ואחד, מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד, שכן צבור מביא ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד. דין ליחיד שיהא פחות מן הצבור אחד. אמר רבי שמעון, והלא אלו לפרים, ואלו לכבשים, ואינם גבללים זה עם זה. אלא, עד ששים יכולים להבלל. אמרו לו, ששים גבללים, ששים ואחד אין גבללים. אמר להן, כל מדות חכמים כן. בארבעים סאה הוא מובל, בארבעים סאה חסר קרמטוב אינו יכול לטבל בהן. אין מתנדבים לג, שנים, וחמשה, אבל מתנדבים שלשה וארבעה וששה, ומששה ולמעלה.

שכן צבור מביאים וכו'. שלשה עשרונים לפר לשלשה עשר פרים הם תשעה ושלשים עשרונים, ועשרון לכבש לארבעה עשר כבשים הם ארבעה עשר עשרונים, ושני עשרונים לאיל לשני האילים הם ארבעה עשרונים, הרי חמשים ושבעה, ולשני תמידים שנים, ולשני כבשי מוסף שבת שנים, הרי ששים ואחד.

ואמר להם רבי שמעון, וכי כל אותן של אותו יום בכלי אחד היו, והלא אלו
לפרים ואלו לאילים ולכבשים, ואי מערב להו מפסיל, שמנחת פרים כלילתן
עבה, שני לגים לעשרון, חצי ההין לשלשה עשרונים, ומנחת כבשים כלילתן
רבה, רביעית ההין לעשרון דהינו שלשה לגים, והן בולעות זו מזו, ונמצאת זו
חסרה וזו יתרה. אלא מפני מה אין מביא יחיד ששים ואחד עשרונים בכלי
אחד, דעד ששים יכול להכליל בלג אחד. והאי תנא סבר לה כרבי אליעזר בן
יעקב דאמר בפרק שתי מדות אפלו מנחה של ששים עשרונים אין לה אלא
לג. ואף על פי שלא נכללה בלה, כיון שראויה להכליל אין הכלילה מעפכת,
דהכי קימא לן דכל הראוי לביילה אין בילה מעפכת בו, וכל שאינו ראוי לביילה
בילה מעפכת בו, וששים ואחד אין נכללים. בתמיה: קרטוב. רביעית של
רביעית הלג: אין מתנדבים לג. יין לנסכים. שלא מצינו מנחת נסכים של לג
אחד ולא של שנים ולא של חמשה: אבל מתנדבים שלשה. לגים, דחזו לכבש:
וארבעה. דחזו לאיל: וששה. לגים, שהוא חצי ההין, דחזו לפר:

(ה) מתנדבים יין, ואין מתנדבים שמן, דברי רבי עקיבא. רבי טרפון
אומר, מתנדבים שמן. אמר רבי טרפון, מה מצינו ביין שבא חובה ובא
נדבה, אף השמן בא חובה ובא נדבה. אמר לו רבי עקיבא, לא, אם
אמרת ביין שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו, תאמר בשמן שאינו קרב
חובתו בפני עצמו. אין שנים מתנדבים עשרון אחד, אבל מתנדבים
עולה ושלמים. ובעוף, אפלו פרידה אחת.

ומששה ולמעלה. מתנדבים, דשבעה חזו שלשה מניהו לכבש וארבעה לאיל,
ושמנה חזו לשני אילים, ותשעה חזו לכבש ופר, עשרה חזו לאיל ופר, אחד
עשר חזו לשני אילים ולכבש. וכן לעולם, מתנדבים יין. בלא סלת ושמן,
ומנסכו לשיתין בפני עצמו: ואין מתנדבים שמן. בלא סלת ויין: מתנדבין שמן.
וקמצו ומקטיר הקמץ ושירים נאכלים: שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו. עם
חובתו הוא קרב בפני עצמו. אף על פי שהוא בא חובה עם המנחה, אינו מעפכ
המנחה: תאמר בשמן כו'. דכיון דלא אשפחן ביה דליתי בכלי בפני עצמו,
השתא נמי לא ליתי: אפלו פרידה אחת. תור אחד, או בן יונה אחד, מתנדבים
בין שנים. והלכה שמתנדבים יין ושמן בפני עצמן. ומתנדבים מנחת נסכים בין
נסכי פר בין נסכי איל וכבש. וכל הקרבנות באים בנדבה בשתפות, חוץ מן
המנחה, לפי שנאמר בה נפש, דכתיב (ויקרא ב) ונפש כי תקריב קרבן מנחה:

השיעור השבועי - פרשת שפטים

התחדשות, התחזקות ועבודת אלול

מתוך 'אביטה נפלאות'

מי לא רוצה לזכות בלוטו? מי לא אוהב לדמיין איך ביום שאחרי הזכייה הוא יהיה אדם חדש לגמרי, וכל הקשיים שלו יישארו מאחור...

דמיינו, לעומת זאת, אדם שלא זכה בלוטו, אלא בנה מאפס עסק מצליח ונעשה עשיר. האמונה שלו, ומערכת היחסים שלו עם ה', שונות לחלוטין מאלה של מי שזכה בלוטו. אם הוא זוכר את ה' שנתן לו כוח לעשות חיל, הוא גם יודע להודות על כך שה' האמין בו, ונתן לו כוח באלפי צעדים קטנים ופעולות מצטברות. הוא מרגיש הכרת הטוב עצומה על האמון שה' נתן בו, ראה את הפוטנציאל שיש בו, וכיוון את השגחתו כך שהגרעין הזה יצמח לאילן גדול מלא פירות.

אנחנו פה לא בענייני כסף, אלא בענייני עבודת ה'. גם כאן יש שתי דרכים לזכות בקרבת אלוקים שאנחנו כה מצפים לה:

אפשר להתפלל להתחדשות גמורה, להיוולד שוב מתוך האֵין ולהשאיר מאחור את כל המגבלות והמעקשים. זוהי ה'זכייה בלוטו' של החיים הרוחניים, ולשמחתנו היא אכן מתרחשת, ובתדירות גבוהה יותר מאשר הגרלת הלוטו...

ואפשר גם ללכת בדרך אחרת. במבט ראשון היא אמנם נושאת פחות ריגוש והתרחשות דרמטית, אבל היא מיוסדת על האמונה העמוקה של ה' בנו - שאנחנו, כפי שאנחנו, יכולים לצרף הרבה פעולות קטנות בעבודת ה', ובתהליך של התחזקות לזכות לקרבת אלוקים. רק לאחר זמן נוכל להביט אחורה בהשתאות ולהבין שכל הצעדים הקטנים הללו הצטרפו לחשבון גדול וכעת אנחנו במקום אחר לגמרי.

התחדשות היא נפלאה, אך התחזקות מבטאת אמונה איתנה יותר במציאות האנושית ובפוטנציאל שלה לצמוח ולייצר שינוי עצום.

בהשלכה לתקופות השנה - ההתחדשות שייכת לחודש ניסן, שבו העולם כולו מתחדש. ההתחזקות, לעומת זאת, שייכת לחודשי אלול ותשרי, שבהם מלכו של עולם קורא לנו "שפרו מעשיכם". לכן אנחנו מרשים לעצמנו לעשות את חשבון הנפש המפורט בעבודת ה', מפני שאנו בטוחים ביכולת שלנו להפיק ממנו תוצאות חיוביות.

מים שוחקים אבן - זהו פלא. אלף פרקי תהילים הם פלא. חיוך והקדמת שלום לכל אדם, שוב ושוב, הם פלא. מוזמנים להפוך את הדף ולפגוש את פלא ההתחזקות.

תחנה ראשונה: התחדשות והתחזקות

בבוקרו של יום, האוויר חדש וטהור יותר, ונדמה כי העולם כולו נולד מחדש. חוויית התחדשות הבריאה מרעננת ומחדשת גם את הכוחות שלנו - היא משחררת מכבלי האתמול ומסייעת לפתוח דף חדש.

ובכל זאת, לאחר חלוף החוויה הראשונית, כשהיום מתארך, המטלות נערמות והכוח הולך ואוזל, אנו זקוקים לגייס עקשנות והתמדה - לעמול, לחזק את עצמנו, ולעמוד ביעדים שהצבנו.

שני כוחות אלו הם בעצם שני עמודי תווך מרכזיים בעבודת ה' - התחדשות והתחזקות. מחד, כמו הבוקר החדש, גם בעבודת ה' אנו זקוקים להתחדשות - לחוש חיות בתפילה כאילו זו הפעם הראשונה, לטעום את טוב הטעם של סברה חדשה ורעננה. מאידך, לולא כוח ההתמדה וההתחזקות, כמעט ולא ניתן להחזיק מעמד מול הקשיים והאתגרים הרוחניים והנפשיים.

תחושת ה'התחדשות' שונה מתחושת ה'התחזקות'. כשאני 'מתחזק', הדבר מתרחש ביחס לבסיס הקיים, אף שהוא קצת חלש ורעוע וזקוק לחיזוק. כשאני 'מתחדש', הבסיס הקיים כבר אינו רלוונטי עבורי. כעת אני אדם חדש, כלשון חז"ל - "פנים חדשות באו לכאן". אם נשווה עבודות אלו לכתיבה על הדף, התחזקות היא תיקון הכתב והגהתו, אך התחדשות היא כתיבה על דף חדש - "לפתוח דף חדש".

על אף הפער בין תנועות הנפש הללו, אנו זקוקים לשתייהן - ביד אחת אנו מתחזקים, מתגברים על קשיים ומוסיפים כוח בעבודת ה', וביד השנייה אנו חשים כי באפשרותנו לא להיות מחויבים לכל מה שהיה עד כה, אלא להתחיל מחדש.

אצל בעל תשובה רואים באופן מובהק את שתי התנועות: מצד אחד, התשובה מחדשת אותו לגמרי, כעת הוא אדם אחר, כפי שהרמב"ם כותב בהלכות תשובה - "אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותם המעשים". אך מצד שני, כל הזמן הוא צריך 'להתחזק', לחזק את הקשר של נשמתו לאבינו שבשמיים, בתורה, במצוות ובתיקון המידות.

כל אחת מהתנועות זקוקה לכוח נפשי שישמש לה כמנוע רב עוצמה ויהפוך אותה לאפקטיבית. באילו כוחות נפש עלינו להצטייד כדי להצליח להתחדש ולהתחזק?

לסיכום: ההתחדשות וההתחזקות הן שני עמודי תווך בעבודת ה'. בהתחדשות אנו הופכים חדשים; ובהתחזקות אנו מחזקים את הקיים, על קשייו ואתגריו.

תחנה שנייה: התחדשות - לשנות את התדמית

ההתחדשות היא כוח רב עוצמה. היא מסוגלת לשנות את ההגדרות הכי בסיסיות שלי ולהפוך אותי לאדם חדש. התחדשות מעניקה יכולת לצאת לדרך חדשה, למצוא פתרון או להמציא רעיון שעוד לא חשבתי עליו. היא משנה לגמרי את המוכר והידוע עד כה.

אך ההתחדשות היא פלא. איך אני - עם הנטיות ותכונות הנפש המוכרות לי, מערכות היחסים שפיתחתי וטעויות העבר שמלוות אותי - אוכל לצאת מעצמי ולהיות אחר? כיצד אוכל להפוך לשתיל רך הצומח מחדש, על אף התחושה כי אני עץ זקן שראה ימים טובים יותר?

התשובה היא שהיכולת להתחדש היא אחת מסגולות האמונה שלנו.

כבני אנוש, הדימוי העצמי תופס מקום נכבד בחיינו. התדמית האישית מעניקה לי את זהותי, אולם יחד עם זאת מגבילה ומצמצמת אותה.

כדי להשתחרר מהשעבוד לתדמית, יש להתחבר למקום עמוק בנשמה החופשי מכל דימוי או ציור - זהו מקומה של האמונה. כוח האמונה הוא עוצמתי, וגם התדמית האישית והדימוי העצמי אינם מגבילים אותו. אחד הפירושים של אמונה הוא לא-תמונה - אנו מצווים להאמין שלה' אין גוף ולא דמות הגוף, והוא למעלה מכל ציור ותמונה. כפי שכוח האמונה מעניק לי אמונה בה', כך הוא מעניק לי אמונה ביכולתי להתחדש. האמונה מעלה אותי למקום שנמצא לפני כל ההגדרות, של פוטנציאל אין-סופי שאינו משועבד לתדמית קודמת.

מעניין לשים לב, כי כאשר מחליפים את האות א של אמונה בחילוף אתב"ש, מקבלים את המילה תמונה. רמז זה מצביע על כך שכוח האמונה מסוגל להשפיע על התמונה והתדמית האישית של כל אחד ואחת מאתנו ולהפוך אותה לחלוטין.

במובן זה, אפילו השם הפרטי שלנו הוא הגבלה מסוימת. על רבי נחמן מברסלב מסופר שכאשר שהה באיסטנבול, בדרכו רצופת הקשיים לארץ ישראל, הוא נהג לשחק משחק משונה; בכל יום, בצאתו לרחוב, הוא היה מציג את עצמו בשם אחר. סבא־רבא שלו, הבעל שם טוב, הגיע גם הוא לאיסטנבול בדרכו לארץ ישראל, אך לא זכה להגיע לארץ. רבי נחמן התבטא כי גם על העלייה שלו היו מניעות וגזרות מן השמיים, ובכל זאת הוא התגבר עליהן. מתברר ששינוי השם העניק לו את היכולת להתחדש לחלוטין, וכך הגזירות שהיו עליו קודם לכן - התבטלו.

אחת הדוגמאות הקיצוניות ביותר להתחדשות היא מאמר חז"ל על אדם רשע שקידש אישה והתנה את הקידושין באומרו "על מנת שאני צדיק גמור". ההלכה היא שאם האדם הרהר בתשובה באותו רגע, הקידושין חלים. ברגע אחד הוא פשוט הפך להיות אדם אחר. היכולת שלו לעשות תפנית בחייו ולהפוך לצדיק ברגע אחד מגיעה מכוח האמונה, המעלה את האדם ממצבו הנוכחי אל הפוטנציאל האין-סופי שלו, שבו הוא מסוגל באמת להיות מי שהוא רוצה.

לסיכום: ההתחדשות היא פלא הנובע מכוח האמונה - כשאנו מאמינים אנו מתחברים לעומק הנשמה שלמעלה מההגדרות ומתדמית האישית, שבו יש לנו פוטנציאל אין-סופי להפוך לאחרים ממי שאנו כעת.

תחנה שלישית: פלא ההתחזקות

ה'התחזקות' היא עבודה מתמשכת הדורשת התמדה ומאמץ לטווח ארוך. בדרך זו השינוי קורה אט-אט, צעד אחר צעד. כך, ההתחזקות עלולה להיראות כהישרדות שגרתית שאינה מחוללת דברים גדולים באמת. אכן, במבט רגיל, נראה כי ההתחדשות מהפכנית הרבה יותר - היא הרי מולידה אותי מחדש מכוח האמונה, והופכת אותי לאחר לגמרי! זאת לעומת ההתחזקות, הנדמית כהתמודדות אנושית עם משברים וקשיים. אולם, במבט עמוק יותר, ההתחזקות מהפכנית הרבה יותר. בעוד בהתחדשות אני מתחיל מחדש, בהתחזקות אני לוקח אחריות על המימוש והיישום המעשי של אותם

'אורות' גדולים וחדשים. "כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול" - הפעולות הגדולות והמשמעותיות ביותר שלי נעשות באמצעות המון צעדים קטנים ואף חלקיים, המתמודדים עם סיבוכי החיים.

אמנם הכוחות ל'התחדשות' מגיעים מאמונה, אך הכוחות לשינוי בעבודת ה'התחזקות' נובעים מאמונה עמוקה אף יותר:

כאשר אני בא להתחזק, לשפר את עצמי ולהשתנות, אני עלול להתייאש במהרה - יודע אני את נגעי לבבי, את הכבדות והמשיכה לרע הטבועות בי, את ההרגלים השליליים המנהלים אותי; כיצד אוכל לתקן, להתחזק ולשפר את מה שכבר נדמה כי התייאשתי ממנו - אותי בעצמי?!

במצב כזה קל יותר לקוות להתחדשות - קל יחסית 'לברוח' לתקווה שבצורה פלאית יהיה משהו שיחדש אותי. בהתייחס למשברי החיים, ברבים מאתנו מקנן החלום לקום בבוקר אדם חדש.

אך אמונת ההתחזקות היא אמונה כי אני כפי שאני, עם כל מגבלותיי וחולשותיי האנושיות, מסוגל לקום ולצעוד צעדים של השתפרות והתחזקות. אין צורך לקרוע את הדף הישן ולהביא חדש, משום שאפשר לקחת דף ישן ומחוק ולהפוך אותו לחדש ובוהק. אפשר לחדש את מה שנראה כי כבר התיישן ללא תקנה.

מהבחינה הזו, מדובר באמונה מהפכנית ופנימית הרבה יותר. מנקודת המבט הפנימית הזו, פחות נפלא לראות אדם מת קם לתחייה מאשר לראות אדם משתנה בחייו. למת ה' עשה נס והחיה אותו מחדש, אבל זה שהשתנה השתמש בכוחות שה' נתן לו - והצליח. ההתחזקות היא אמונה שה' נתן בנשמתי כוח של שינוי והתקדמות. משום כך, כאשר אני מעוניין להתחזק ולשפר את מצבי, ראשית עליי להתעצם עם אותה אמונה מהפכנית; לזכור כי ה' העניק לי שליחות, ויחד עמה צייד אותי בכוחות לבצע אותה.

אכן, לא די באמונה לבדה. כדי להניע את צעדי השינוי, עליי להידרש לעבודה יומיומית של מאמץ ועשייה. לשם כך אודקק לביטחון, הפועל היוצא מאותה אמונה מהפכנית בכוחות הנטועים בי. ההיתקלות בקשיי החיים ובאתגרי הנפש מצריכה ביטחון חזק בכוחות שה' נתן לי כדי להמשיך ולחולל את השינוי. האמונה של ההתחדשות היא שה' יכול לחולל מחר משהו אחר ושונה מכל מה שעולה בדעתי, והביטחון שמלווה את ההתחזקות הוא שאני יכול לתכנן היום את המחר.

מידת הביטחון ממלאת אותי בשאפתנות שמתוכה אני מבטיח לעצמי לקום ולפעול, להתחזק, לשנות ולשפר. האמביציה הזו מובילה אותי למידה הבאה בנפש, מידת האמת - היכולת לאמת ולהגשים בפועל, לקיים את ההבטחה, ליצור את השינוי ולתקן את הדרוש תיקון.

אם כן, התהליך כולו הוא: אמונה ביכולת לשנות, המולידה ביטחון לעשות מעשים בפועל, שמהם נוצר משהו באמת - שינוי שמוטבע במציאות ואפשר להתקדם אתו בתוכה.

לסיכום: היה אפשר לחשוב שההתחדשות מופלאה מההתחזקות, אך בעומק, ההתחזקות מהפכנית הרבה יותר ממנה - היא אמונה חזקה בכוחות שניתנו לנו, שבצורתם נצליח

להשתנות. היכולת לקום ולשנות את עצמי נובעת מאמונה עמוקה המולידה ביטחון והגשמת השינוי במציאות.

תחנה רביעית: עבודת השופר - תאמין שאפשר לתקן

"כל זמן מאיר בתכונתו" - לכל תנועת נפש יש זמן המבטא אותה במיוחד: חודש ניסן מבטא את ההתחדשות - "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֳדָשִׁים, רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה". בחודש זה מאירה ומתגלה ההתחדשות בנפש, ובו נולדנו ונוצרנו כעם. ניסן הוא "חֹדֶשׁ הָאָבִיב" - הטבע מתחדש, ה' מחדש את פני האדמה ונותן גם לנו כוח להתחדש ולצמוח מחדש.

חודש תשרי מבטא את ההתחזקות. העובדה שהעולם נידון על מה שהיה בשנה שעברה ממחישה שאין כאן התחדשות גמורה, אלא חיזוק הקיים לקראת ה'ביקורת' השנתית. בתשרי, ובאלול שמכין אליו, אנו משפרים את הטעון שיפור, מחזקים את עצמנו לקראת יום הדין, ומחזקים את הקשר, שאולי התרופף לו במשך השנה, עם אבינו שבשמיים. על כך מעיד שמו הנוסף של חודש תשרי, "יֵרַח הָאֲתָנִים", לשון חוזק.

הרמז המפורסם אומר שאלול הוא ראשי תיבות הפסוק "אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי". לעומת זאת, חודש ניסן מבטא את הפסוק המקביל בשיר השירים - "דוֹדִי לִי וְאֲנִי לוֹ". בניסן ה' פותח ואני נענה לו - הוא מחדש את הבריאה ואותי בתוכה, ועליי מוטל רק להסכים לכך. לעומת זאת, בחודש אלול, לקראת התחזקות חודש תשרי, המשימה היא באחריות. קודם כל "אֲנִי לְדוֹדִי", ורק לאחר מכן הוא יענה לי.

זוהי עבודת השופר המכריז ואומר "שפרו מעשיכם", שיפור ותיקון עצמי. בתשרי, דווקא מתוך ההשתפרות וההתחזקות ניתן להתחדש, "חדשו מעשיכם", ולהתחיל שנה חדשה. לא לחינם הרמז היסודי ביותר של עבודת אלול ותשרי מתחיל מה'אני' - "אֲנִי לְדוֹדִי". נקודת המוצא שלה היא האמונה ב'אני' ובכוחהשתנות. לכן, לעומת חודש ניסן, שבו האדם מצליח 'לשכוח' ממה שהיה עד כה ולהיות אחר, הרי שבחודש אלול וביום הזיכרון שבעקבותיו ניתנת לו היכולת להיזכר בכל המעשים שנעשו השנה, לשוב ולהיכנס לכל חדרי הנפש, גם האפלים ביותר, ולהצליח לתקן את עצמו.

בספרים הקדושים מובא כי באלול מתעוררים רחמי ה' עלינו. הרחמים הללו מעניקים לנו את פלא ההתחזקות. באלול ה' נוטע בנו את התקווה כי לא רק שהוא מסוגל לחדש אותנו, אלא אנחנו מסוגלים לשנות את עצמנו בכוחותינו. הוא מעניק לנו את האמון כי הפלא הזה יקרה - "תאמין שיכולים לתקן".

לסיכום: ההתחדשות שייכת לניסן וההתחזקות לתשרי. כהכנה לתשרי מתעוררים באלול רחמי ה' עלינו, והם נוטעים בנו תקווה שאנחנו מסוגלים לשנות את עצמנו. זו עבודת השופר - "שפרו מעשיכם".

לוח הילולא דצדיקא לשבוע פרשת שפטים

יום ראשון כ"ו מנחם-אב

הרב מאיר ב"ר שניאור זלמן אשכנזי רב חב"די וראש ישיבת תורת"ל בעיר שאנגחאי
סבם של הרב מרדכי שמואל אשכנזי (רבה הקודם של כפ"ח) והרב יוסף יצחק
וילשנסקי (ראש ישיבת צפת) (ה'תשי"ד)
רבי שלום חיים ב"ר ישראל פרידמן האדמו"ר מסדיגורה מחבר ספרים 'דברים בעתם'
ו'חיי שלמה' (ה'תשל"ב)
רבי יואל ב"ר חנניה יום טוב ליפא טייטלבוים (ר' יואליש) מייסד חסידות סאטמר
מחבר ספרים 'יואל משה', 'שו"ת דברי משה' ועוד נודע בקנאותו הבלתי מתפשרת
נגד הציונות וכד' (ה'תשל"ט)

יום שני, כ"ז מנחם-אב

רבי יהודה משה ישועה ב"ר משה פתיה מגדולי המקובלים, חיבר כו"כ ספרים בעניני
קבלה וכד' (ה'תש"ב)

יום שלישי, כ"ח מנחם-אב

רבי נפתלי צבי יהודה (הנצי"ב) ב"ר יעקב ברלין ראש ישיבת וולוז'ין חיבר ספרים
רבים (ה'תרנ"ג)

יום רביעי, כ"ט מנחם-אב

הרב שמואל סלנט אב"ד של הקהילה האשכנזית בירושלים (ה'תרס"ט)
רבי אליעזר זוסיא ב"ר ישראל אברהם פורטוגל מייסד חסידות סקולען מחבר ספרים
נעם אליעזר ו'קדושת אליעזר' (ה'תשמ"ב)

יום חמישי, ל' מנחם-אב

הרב זלמן נחמיה ב"ר אברהם גולדברג (הגרז"ן) כיהן בדיינות בכמה בתי דין וכראש
ישיבות וכוללים בין היתר, כראש כולל בנחלת הר חב"ד מקרית מלאכי עורכה
הראשי של האנציקלופדיה התלמודית (ה'תש"פ)

יום שישי א' אלול

הרב שלמה מנחם מענדל ב"ר דוד צבי חן ראש ישיבת תורת"ל ורב העיר ניעז'ין
מחשובי רבני חב"ד (ה'תרע"ט)
הרב אברהם דב ב"ר שלמה זלמן אויערבך אב"ד טבריה (ה'תשפ"א)

שבת קדש ב' אלול

רבי אברהם יעקב ב"ר יצחק פרידמן האדמו"ר מבויאן (ה'תש"ב)
רבי אליעזר ב"ר ישראל הגר האדמו"ר מוויז'ניץ מחבר ספר 'דמשק אליעזר' (ה'תש"ו)

הסיפור החסידי // ר' יואליש מסאטמר זי"ע - כ"ו מנחם-אב

רציתי שישמה

רבי יואל טייטלבוים מסאטמר נולד בשנת תרמ"ח לרבי חנניה יום טוב ליפא, האדמו"ר מסיגעט. כונה "העלוי מסיגעט" על שם עירו, ולמד בישיבת אביו בסיגעט. אביו נפטר בכ"ט בשבט תרס"ד, וימים ספורים לפני כן נשא רבי יואל את חוה, בתו של רבי אברהם חיים מפלאנטש. לזוג נולדו שלוש בנות, שכולן נפטרו בחיי אביהן וללא צאצאים. לאחר פטירת הרבנית נשא רבי יואל את אלטא פייגא בת רבי אביגדור מטשנסטוחוב, ולאחר מכן עבר לעיר סאטמאר והחל לכהן כאדמו"ר. כאשר אלפי פליטים נמלטו להונגריה מאימת הגרמנים ימ"ש, קלט הרבי פליטים רבים בקהילתו וסייע להם להשיג תעודות וכספים. עם התגברות זרם הפליטים בראשית שנת תש"ג, ייסד ועד הצלה מאורגן לסיוע לפליטי המלחמה. לאחר פרוץ הצבא הנאצי להונגריה ניסה ר' יואליש לברוח לרומניה, אולם נתפס ונשלח לגטו בקלויזנבורג. משם, נלקח ל'רכבת קסטנר' והגיע לשווייץ. לאחר השואה היגר לארה"ב והקים מחדש את חסידות סאטמר, כיום מהקהילות הגדולות והחשובות באמריקה. רבי יואליש נודע כקנאי חסר פשרות, ותבע להתרחק בכל דרך מהחילוניות, ההשכלה והציונות. אך כאשר פנה אליו יהודי הנזקק לעזרה - סייע לו ביד רחבה בלא הבדל בין חסידים, ציונים או חילונים. נלב"ע כ"ו באב תשל"ט, ולאחר פטירתו כהן תחתיו אחיינו רבי משה.

הרבי מסאטמר זצ"ל היה מפורסם מאד בנתינת צדקה. מעשה באב לבנות בוגרות, אשר אחת מהן מאורסת היתה, ולא מצאה ידו די כסף לתשלום הנדוניה. זמן החתונה קרב והמחותנים איימו בעזיבת השידוך. נכנס אותו יהודי מדוכדך לביתו של האדמו"ר ותינה לפניו צערו בדמעות שליש. כל השומעים נדו בראשיהם והשתתפו אף הם בצערו. "כמה כסף חסר לך לסילוק החוב ולעריכת החופה ושאר ההוצאות?", שאל הרבי. חישוב האיש וציין סכום גבוה של כשלושים אלף דולר. האדמו"ר עליו נאמר "וצדיק חונן ונותן", מיהר ונתן בידי של האיש עשרים ותשע אלף דולר. ראה האיש ככה ומיד שבו עשתונותיו אליו, ובקול מלא רגש עמד והודה לרבי מסאטמר זצ"ל ולמזב לבו. הנה, אמר, חפץ היה בברכת הצדיק בלבד ועתה בדקות מועטות כבר נושע.

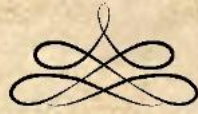
דבריו ומעשיו של האדמו"ר זי"ע — לימוד הם צריכים. התפלאו מקורביו: "וכי מה? אם נתן סכום שכזה בדקות מועטות מדוע החסיר מעט מן הכסף?" משאך יצא אותו יהודי את הבית, שאלו אותו המקורבים על כך, והשיב להם: "יודע אני את נפש האדם. לו הייתי ממלא כל משאלתו, לא היה מהרהר האיש בשמחה במתת שקיבל, אלא תוך דקות מועטות היה שוכח צערו הקודם שנשתחרר ממנו ומתפנה להתחרט ולהצטער שלא ביקש יותר... ואני רציתי בשמחתו השלימה!"

הרבי מסאטמר, נודע לא רק בנדיבות או בקנאות, כי אם גם בחוש ההומור שלו. אמרות שנונות לרוב התגלגלו מפיו, בהם הדרכות פקחיות ומחויכות שהעניק לחסידיו, או טרוניות על המצב בסביבתו ובעולם בכלל. אך השנינות שבסיפורנו מסתירה בחובה אמירה של ממש - לנותן ולמקבל כאחד.

מדוע דווקא הנתינה החסרה היא המשמחת יותר? מפני שהיא חלקית, וממחישה לנו היטב את המגבלות האמיתיות שלנו: לא לשוא נכתב במסכת אבות: "איזהו עשיר? השמח בחלקו". דווקא החלק משמח, מפני שהוא נשאר לעד בגדר חסד שאיננו מגיע לנו, חלק שקיבלנו מתוך שלם גדול יותר. כאשר הנותן מעניק למקבל את התחושה שהחסד הוא מובן מאליו, שכל חוסר שלו יתמלא ללא שום סייג, הוא עלול להפוך את המקבל לקהה תחושה כלפי החסד הזה. כך, ניתן בקלות להגיע מ"איזהו עשיר השמח בחלקו" ל"אוהב כסף לא ישבע כסף".

יש לציין, כי לא תמיד יש בכך רע: מסופר על בעל צדקה אחד, שסבב בביתו שלו כאחד העניים ונראה כמוהם בדיוק. עמם אכל, עמם שתה, ועמם שוחח. פעם פנה אליו אחד מן האורחים, שלא ידע כי מדובר בבעל הבית, בשאלה: "כמה זמן מותר להתארח פה?" והלה השיב לו בטבעיות: "לא יודע! כבר שנים אני פה, ואף אחד לא אמר לי מילה!"...

אמנם, שמחתם של האורחים פחתה בוודאי במהלך השנים ששהו בבית כזה, ואולי אפילו התחילו להישמע תלונות ותביעות לעוד - כטבע האדם. אך עם זאת, הביטחון והנינוחות שהשרה בעל הבית בסביבתו הם מצרכים נחוצים לא פחות, בוודאי על רקע החוסר והדלות של הנזקקים [ואכן, כך אומרת הגמרא: "די מחסורו אשר יחסר לו" - ואין אתה מצווה לעשרו" הדאגה לעשות את המקבל עשיר ושמח, היא הידור מיוחד שדורש התבוננות בכל מקרה לגופו]. סיפורו של הרבי מסאטמר חשוב כדי ללמד אותנו, כי יש לתת את הדעת גם לפיתוח של הכרת התודה והשמחה במה שקיבלנו. ניתן לומר כי זהו פרוש הפסוק: "כי אתם המעט מכל העמים" - היהודים הממעטים את עצמם ואת התובענות שלהם מהקב"ה, שמחים ומודים גם - ואולי דווקא - על המעט שהם מקבלים.

אחדות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאד - לפני כשנה התחלנו ללמוד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחפ"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאד מאד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד את גם את החפ"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

